

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

โครงการ “ศึกษารูปแบบที่เหมาะสมในการฟื้นฟูไม้ยางโดยชุมชนบ้านทรายทอง ทรายไหลแดง ตำบลนาอุดม อำเภอนิคมน้ำอ้อย จังหวัดมุกดาหาร”

โดย

นายอุไรวิช พลเยี่ยม และคณะ

สนับสนุนโดย

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย(สกว.)สำนักงานภาค

31 ตุลาคม 2552

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

โครงการ “ศึกษารูปแบบที่เหมาะสมในการฟื้นฟูภูมิทัศน์โดยชุมชนบ้านทรายทอง - ทรายไหลแดง ตำบลนาอุดม อำเภอนิคมน้ำอ้อย จังหวัดมุกดาหาร”

คณะผู้วิจัย สังกัด

1.นายอุไรวิช	พลเยี่ยม	หัวหน้าโครงการ
2.นายทองแดง	แก้วศรีนวน	ทีมวิจัย
3.นายประสิทธิ์	กุลชาติ	ทีมวิจัย
4.นายอาทิตย์	พรหมเสนา	ทีมวิจัย
5.นายเศรษฐา	แสนสุข	ทีมวิจัย
6.นายสมหมาย	ปัทม	ทีมวิจัย
7.นายแคลี่	ทำนุ	ทีมวิจัย
8.นายจรวด	ทุมพร	ทีมวิจัย
9.นายประดิษฐ์	วงศ์อุทะ	ทีมวิจัย
10.นายรวม	ดีคิลี	ทีมวิจัย
11.นายถาวร	จันทร์ทอง	ทีมวิจัย
12.นายเกสร	คนคล่อง	ทีมวิจัย
13.นายสมพร	หาดี	ทีมวิจัย
14.นายสมัย	อุปสาร	ที่ปรึกษา

สนับสนุนโดย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย(สกว.)สำนักงานภาค

กิตติกรรมประกาศ

โครงการ “ศึกษารูปแบบที่เหมาะสมในการฟื้นฟูภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยชุมชนบ้านทรายทอง-ทรายไหลแหล่งตำบลนาอุดม อำเภอนิคมน้ำจืด จังหวัดมุกดาหาร” ทีมวิจัยต้องขอขอบพระคุณบุคคลและหน่วยงานที่มีคุณูปการต่อกระบวนการวิจัย ก่อให้เกิดความร่วมมือด้วยดีจากหลายภาคส่วน ส่งผลให้การดำเนินงานสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

- 1.สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย(สกว.)สำนักงานภาค ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น ให้การสนับสนุนงบประมาณศึกษาวิจัย ระยะ เวลา 12 เดือน
 - 2.องค์การบริหารส่วนตำบลนาอุดม ให้การสนับสนุนข้อมูลทั่วไปของชุมชนและบุคลากรเข้าร่วมกิจกรรม
 - 3.นายสถิต พิสัยสวัสดิ์ สำนักงานอุทยานแห่งชาติมุกดาหาร ให้ข้อมูลและเอกสารที่เกี่ยวข้องด้านทรัพยากรธรรมชาติในจังหวัดมุกดาหาร
 - 4.นายสมัย อุปสาร ที่ปรึกษาโครงการ ที่ร่วมมือร่วมใจทุ่มเทช่วยเหลือการดำเนินงานตลอดกระบวนการวิจัย
 - 5.นายจ่านอง ผลาheim ผู้บริหารโรงเรียนชุมชนทรายทอง-ทรายไหลแหล่ง(เทศบาลนครกรุงเทพฯ)ให้เกียรติเข้าร่วมกิจกรรมอย่างสม่ำเสมอ
 - 6.นายสมบุญ ติตวงพันธ์ ครูโรงเรียนชุมชนทรายทอง-ทรายไหลแหล่ง(เทศบาลนครกรุงเทพฯ)ที่อนุเคราะห์ข้อมูลเอกสารที่เกี่ยวข้องกับภูมิปัญญา
 - 7.สมาชิกกลุ่มอนุรักษ์ป่าบ้านทรายทอง-ทรายไหลแหล่งทุกท่าน
- ส่งผลให้บทเรียนทางงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นครั้งนี้เกิดผลประโยชน์แก่ชุมชนอย่างแท้จริง

คณะทำงานวิจัย

31 ตุลาคม 2552

๒

คำนิยม

โครงการวิจัย “ศึกษารูปแบบที่เหมาะสมในการฟื้นฟูภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยชุมชนบ้านทรายทอง-ทรายไหลแอ่ง ตำบลนาอุดม อำเภอนิคมน้ำจืด จังหวัดมุกดาหาร” ได้เริ่มขึ้นในระหว่าง 1 พฤษภาคม 2551 ถึง 30 เมษายน 2552 ระยะเวลาดำเนินการ 1 ปี ภายใต้กระบวนการวิจัยชุมชนที่ต้องการหารูปแบบและวิธีการที่เหมาะสมในการจัดการและฟื้นฟูสภาพภูมิปัญญาท้องถิ่นให้สอดคล้องเหมาะสมกับสภาพพื้นที่ วิถีชีวิตชาวบ้านทรายทอง-ทรายไหลแอ่ง โดยมีคำถามวิจัยหลักว่า “รูปแบบที่เหมาะสมในการอนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยชุมชนควรเป็นอย่างไร”

บัดนี้ได้สิ้นสุดโครงการแล้ว ทีมวิจัยจึงได้จัดทำรายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์เพื่อนำเสนอต่อผู้ให้การสนับสนุนงบประมาณ มีเนื้อหาหลักจำนวน 5 บท ดังรายละเอียดในเนื้อหา

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ครั้งนี้สำเร็จลงด้วยดีโดยความร่วมมือจากทุกฝ่ายไม่ว่าจะเป็นทีมวิจัย ผู้นำชุมชน ผู้รู้ ที่ปรึกษา หน่วยงานราชการอื่นๆ และชาวชุมชนใกล้เคียงที่ได้มีส่วนร่วม ขอขอบพระคุณทุกท่านที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดทำรายงานฉบับสมบูรณ์ครั้งนี้สำเร็จลงด้วยดี

(นายอุไรวิช พลเยี่ยม)

หัวหน้าทีมวิจัย

31 ตุลาคม 2552

บทคัดย่อ

โครงการวิจัย “ศึกษารูปแบบที่เหมาะสมในการฟื้นฟูภูมิทัศน์ป่าไม้ชายโดยชุมชนบ้านทรายทอง-ทรายไหลแล้ง ตำบลนาอุดม อำเภอนิคมน้ำจืด จังหวัดมุกดาหาร” ได้เริ่มขึ้นในระหว่าง 1 พฤษภาคม 2551 ถึง 30 เมษายน 2552 ระยะเวลาดำเนินการ 1 ปี ภายใต้กระบวนการวิจัยชุมชนที่ต้องการหารูปแบบและวิธีการที่เหมาะสมในการจัดการและฟื้นฟูสภาพป่าไม้ชายให้สอดคล้องเหมาะสมกับสภาพพื้นที่ วิถีชีวิตชาวบ้านทรายทอง-ทรายไหลแล้ง โดยมีคำถามวิจัยหลักว่า “รูปแบบที่เหมาะสมในการอนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติภูมิทัศน์ป่าไม้ชายโดยชุมชนควรเป็นอย่างไร” การวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมายอยู่ 3 ประการ คือ

1. เพื่อศึกษาดำเนินกิจกรรมการฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติภูมิทัศน์ป่าไม้ชายของชุมชนทรายทอง-ทรายไหลแล้ง ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

2. เพื่อศึกษาศักยภาพจุดอ่อนจุดแข็งโอกาสปัจจัยและเงื่อนไขความสำเร็จของชุมชนในการจัดการฟื้นฟูและอนุรักษ์ภูมิทัศน์ป่าไม้ชาย

3. เพื่อหารูปแบบและวิธีการที่เหมาะสมในการจัดการและฟื้นฟูสภาพป่าไม้ชายที่สอดคล้องเหมาะสมกับสภาพพื้นที่ วิถีชีวิตชาวบ้านทรายทอง-ทรายไหลแล้ง ขอบเขตการศึกษาและประชากรได้แก่

1. พื้นที่ภูมิทัศน์ป่าไม้ชาย ตำบลนาอุดม อำเภอนิคมน้ำจืด จังหวัดมุกดาหาร

2. ชุมชนหลักได้แก่ ชุมชนทรายทอง-ทรายไหลแล้ง ตำบลนาอุดม อำเภอนิคมน้ำจืด จังหวัดมุกดาหาร

3. ชุมชนรองได้แก่

- บ้านเทพภูทอง ตำบลดงเย็น อำเภอมิ่ง จังหวัดมุกดาหาร
- บ้านขอนแก่น ตำบลนาอุดม อำเภอนิคมน้ำจืด จังหวัดมุกดาหาร
- บ้านคำไหล ตำบลนาอุดม อำเภอนิคมน้ำจืด จังหวัดมุกดาหาร
- บ้านเหล่านางาม ตำบลนาอุดม อำเภอนิคมน้ำจืด จังหวัดมุกดาหาร
- บ้านศรีชมพู ตำบลนาอุดม อำเภอนิคมน้ำจืด จังหวัดมุกดาหาร
- บ้านวังพระจันทร์ ตำบลนาอุดม อำเภอนิคมน้ำจืด จังหวัดมุกดาหาร
- บ้านนาขาม ตำบลนาอุดม อำเภอนิคมน้ำจืด จังหวัดมุกดาหาร

ประชากรเข้าร่วมกิจกรรมหลักที่เป็นทีมวิจัยจำนวน 15 คน และประชากรกลุ่มเป้าหมายรองซึ่งเป็นสมาชิกกลุ่มอนุรักษ์ป่าอีกจำนวน 45 คน รูปแบบในการวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของชุมชน รวมกิจกรรมที่ดำเนินการทั้งหมดตลอดกระบวนการวิจัย 12 เดือน จำนวน 18 กิจกรรม

ผลการวิจัยพบว่า

1.ชุมชนทรายทอง-ทรายไหลแล้ง ได้ทราบและมีข้อมูลการดำเนินกิจกรรมของกลุ่มในการฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติภูไม้ฆางตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน นับตั้งแต่การก่อตั้งกลุ่มกิจกรรมในระยะแรก โครงสร้างของกลุ่ม จำนวนสมาชิก การดำเนินงาน และปัญหาอุปสรรค

2.ทีมวิจัยและชุมชนได้ทราบศักยภาพจุดอ่อนจุดแข็งโอกาสปัจจัยและเงื่อนไขความสำเร็จของชุมชนในการจัดการฟื้นฟูและอนุรักษ์ภูไม้ฆาง ดังรายละเอียดคือ

ศักยภาพ จุดแข็งของกลุ่มและชุมชนในการแก้ไขปัญหา อนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรภูไม้ฆาง เนื่องจากการรวมกลุ่มอย่างเหนียวแน่นเพื่อทำกิจกรรมด้านอนุรักษ์ป่าของชุมชนเองซึ่งเริ่มต้นจากสมาชิกเพียงเล็กน้อยจนถึงปัจจุบันมีสมาชิกเพิ่มขึ้นเป็น 45 คน มีโครงสร้างการทำงานในรูปแบบคณะกรรมการที่ชัดเจน มีการวางแผนการดำเนินงาน การดำเนินการตามแผนกิจกรรม การประชุมตรวจสอบการทำงานเป็นระยะ มีหลายหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนเข้ามามีการสนับสนุนทั้งเงินทุน วัสดุอุปกรณ์ และองค์ความรู้ ผลงานนอกจากจะเป็นที่ยอมรับถึงความสำเร็จในระดับชุมชน ระดับจังหวัดแล้วยังเป็นที่ยอมรับในระดับประเทศอีกด้วย

ในด้านของจุดอ่อนและอุปสรรคที่เป็นปัญหาของชุมชนเองก็ยังมีให้เห็นอาทิเช่น ขาดความเข้มข้นของมาตรการในการลงโทษแก่ผู้ละเมิดกฎของชุมชนในการบุกรุกทำลายหรือนำใช้ประโยชน์จากป่าชุมชนจนเกินขอบเขตในรูปแบบต่างๆ

3.ทีมวิจัยได้ค้นพบรูปแบบและวิธีการที่เหมาะสมในการจัดการและฟื้นฟูสภาพป่าภูไม้ฆาง ได้แก่

1) ทีมวิจัยได้เรียนรู้ ศึกษาและบันทึกประวัติศาสตร์ชุมชนของตนเองอย่างเป็นระบบ

2) ทีมวิจัยได้ทบทวนการดำเนินกิจกรรมการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชุมชนและภูไม้ฆางตั้งแต่ปี 2548-ปัจจุบัน

3) ทีมวิจัยมีรูปแบบที่เหมาะสมในการอนุรักษ์และฟื้นฟูภูไม้ฆางเป็นของตนเอง ได้แก่

3.1 ได้จัดตั้งคณะกรรมการดำเนินงานจำนวน 45 คน มีหน่วยงานรัฐและเอกชนเป็นที่ปรึกษา

3.2 มีกิจกรรมที่ดำเนินการเป็นไปอย่างสม่ำเสมอ อาทิเช่น

- การประชุมคณะกรรมการอย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง
- กิจกรรมดับไฟป่า
- กิจกรรมทำแนวป้องกันไฟ
- กิจกรรมทำเรือนเพาะชำพันธุ์พืชหายากเพื่อปลูกเสริม

- กิจกรรมปลูกไผ่(ไผ่ช้าง) แคมป์ เพื่อทำไม้กวาด
- กิจกรรมปล่อยหอยหอมและปูคาย คืนถิ่นไผ่ช้าง
- กิจกรรมปลูกป่าร่วมกับชุมชน
- กิจกรรมทำฝายชะลอความชื้น
- กิจกรรมเดินสำรวจป่าไผ่ช้าง

3.3 ทีมวิจัยและคนในชุมชนใช้กระบวนการวิจัยเข้าช่วยจัดระบบการแก้ไขปัญหาการดำเนินกิจกรรมให้มีความชัดเจนยิ่งขึ้น เช่นวิธีการระดมความคิดเห็น การหาข้อสรุปร่วมกัน การหาแนวทางแก้ไขปัญหาและการวางแผนการจัดกิจกรรม

สารบัญ

เนื้อหา	หน้า
กิตติกรรมประกาศ	ก
คำนิยม	ข
บทคัดย่อ	ค
บทที่1 บทนำ	1
บทที่2 ทบทวนเอกสาร	6
บทที่3 วิธีการดำเนินการวิจัย	12
บทที่4 ผลการวิจัย	17
บทที่5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	47
บรรณานุกรม	55
ภาคผนวก	57

บทที่

บทนำ

หลักการและเหตุผล

บ้านทรายทอง-ทรายไหลแล้ง ตำบลนาอุดม อำเภอนิคมน้ำอ้อม จังหวัดมุกดาหาร เป็นหมู่บ้านชาวเผ่าข้อ-กูไท หนึ่งในแปดเผ่าชนพื้นเมืองของจังหวัดมุกดาหารซึ่งย้ายมาจากหมู่บ้านเหล่ายิงไก่อ ตำบลคงเย็น อำเภอมุกดาหาร จังหวัดนครพนมในปี พ.ศ.2470 ได้อพยพ ย้ายถิ่น ขึ้นตรงกับหมู่บ้านขอนแก่น ปี พ.ศ.2477 ได้แยกออกจากบ้านขอนแก่นมาจัดตั้งเป็นหมู่บ้านทรายไหลแล้งซึ่งชื่อของหมู่บ้านทรายไหลแล้ง ตั้งขึ้นจากปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ ในลำห้วยที่เป็นแหล่งน้ำของชุมชนเมื่อถึงหน้าแล้งน้ำในลำห้วยจะแห้งขอด จะมีแต่เม็ดทราย จำนวนมหาศาลไหลรวมกันเป็นสายน้ำ ปัจจุบันชุมชนมี 110 ครัวเรือนประชากร 850 คน ลักษณะภูมิประเทศอยู่ใกล้ป่าภูไม้ซาง รอบหมู่บ้านเป็นทุ่งนาและไร่พืชเศรษฐกิจ มีลำห้วยใหญ่ไหลผ่านด้านตะวันออกหมู่บ้าน ทิศเหนือจดกับบ้านนาขาม ทิศใต้จดกับบ้านวังพระจันทร์ ทิศตะวันออกจดกับภูไม้ซาง ทิศตะวันตกทุ่งนาและภูเขา

อุทยานแห่งชาติภูสระดอกบัว ตั้งอยู่ในพื้นที่ 3 จังหวัดได้แก่ มุกดาหาร ยโสธรและอำนาจเจริญรวมพื้นที่ประมาณ 144,375 ไร่สภาพป่าเป็นป่าเต็งรัง ป่าผสมผลัดใบและป่าดิบแล้ง ส่วนภูไม้ซางเป็นภูเขาสูงหนึ่งที่มีความสูงสุดในอุทยานแห่งชาติภูสระดอกบัว สูงถึง 494 เมตรจากระดับน้ำทะเล อยู่ห่างจากที่ทำการอุทยานแห่งชาติภูสระดอกบัวประมาณ 28 กิโลเมตร เป็นผืนป่าที่อุดมสมบูรณ์ในอดีตที่ชาวบ้านในละแวกนี้ได้เข้าไปใช้ประโยชน์ในการดำรงชีพ

ปัจจุบันภูไม้ซางมีสภาพที่เสื่อมโทรมเนื่องจากนโยบายของทางราชการในการปราบปรามคอมมิวนิสต์ การบุกรุกแผ้วถางป่า การลักลอบตัดไม้ การจับจองพื้นที่ดินเพื่อทำกิน การลักลอบพรุนไม้ การล่าสัตว์เพื่อจำหน่ายและการนำใช้ประโยชน์จากป่าโดยขาดความรู้เช่น การนำพืชบางชนิดมาทำไม้กวาดจนขาดแคลน คนต่างจังหวัดมาตัดหน่อไม้ไปจำหน่ายจำนวนมากซึ่งนับวันแต่จะมีความรุนแรงขึ้นมากเรื่อยๆ

จากสภาพดังกล่าวชุมชนได้มีการอนุรักษ์และฟื้นฟูสภาพป่าภูไม้ซางแล้วบางส่วน เช่น ได้จัดตั้งเครือข่ายป่าชุมชน ซึ่งมีเป้าหมายเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ เฝ้าระวังการลักลอบตัดไม้ทำลายป่า โดยความร่วมมือระหว่างชุมชนและการประสานงานกับเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติภูสระดอกบัวและหน่วยจัดการต้นน้ำ อำเภอนิคมน้ำอ้อมมีสมาชิกจำนวน 22 คน ในการดำเนินงานของกลุ่มได้สานกันเป็นเครือข่ายป่าชุมชนเพื่ออนุรักษ์ภูไม้ซางขึ้นจำนวน 7 หมู่บ้านที่อยู่ใกล้เคียงกัน มีกิจกรรม

ร่วมกันเช่น การสำรวจป่า การเฝ้าระวังการตัดไม้ทำลายป่า การปลูกไม้เสริม ฯลฯ ความพยายามในการแก้ไขปัญหาของชาวบ้านในการอนุรักษ์ป่าไม้ข้างถ่อได้ว่าเป็นการจุดประกายขึ้นจากคนในชุมชนโดยพื้นฐานความเชื่อว่าการกิจกรรมดังกล่าวจะเป็นเครื่องมือที่สร้างจิตสำนึกให้คนในชุมชนร่วมมือกันนำสู่การพิทักษ์ฟื้นฟูสภาพป่าป่าไม้ข้างถ่ออย่างไรก็ตามชุมชนก็ยังประสบกับปัญหากลุ่มที่จัดตั้งขึ้นยังไม่เข้มแข็งพอ การดำเนินกิจกรรมของกลุ่มก็ยังคงต้องอาศัยความรู้รอบด้าน ขาดการวางแผนงานและประเมินประเมินผลที่เป็นระบบและต่อเนื่อง

การระดมความคิดเห็นในหมู่สมาชิกเครือข่ายอนุรักษ์ป่าไม้ข้างถ่อจำนวน 3 ครั้งในเดือน มกราคม-มีนาคม 2551 พบว่าสิ่งที่ต้องดำเนินการเบื้องต้นต่อปัญหาดังกล่าวก็คือการพัฒนา รูปแบบของการดำเนินงานของกลุ่มให้มีความชัดเจนตลอดทั้งแบบแผนในการดำเนินงานให้เป็นเอกลักษณ์ของตนเองที่สำคัญมีความเหมาะสมสอดคล้องกับวิถีชีวิตชาวบ้านและสภาพพื้นที่โดยเน้นนำภูมิปัญญาของคนในชุมชนเข้ามาผสมผสานกันให้ลงตัว ดังนั้นจึงเกิดกระบวนการวิจัยชุมชนขึ้นภายใต้ความร่วมมือของคนในชุมชนอันเป็นสำคัญยิ่ง

คำถามวิจัยหลัก

“รูปแบบที่เหมาะสมในการอนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติป่าไม้ข้างถ่อโดยชุมชนควรเป็นอย่างไร”

คำถามวิจัยรอง

- 1.สภาพการณ์การดำเนินกิจกรรมการฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติป่าไม้ข้างถ่อของชุมชนทรายทอง-ทรายไหลแล้วเป็นอย่างไร
- 2.ชุมชนทรายทอง-ทรายไหลแล้ว มีศักยภาพ จุดแข็ง จุดอ่อน และโอกาส อย่างไรบ้างในการแก้ไขปัญหาอุปสรรคในการดำเนินการฟื้นฟูป่าไม้ข้างถ่อ
- 3.เพื่อหารูปแบบและวิธีการที่เหมาะสมในการจัดการและฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติป่าไม้ข้างถ่อของชุมชนทรายทอง-ทรายไหลแล้วบนพื้นฐานความร่วมมือของคนในชุมชนควรเป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์

- 1.เพื่อศึกษาการดำเนินกิจกรรมการฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติป่าไม้ข้างถ่อของชุมชนทรายทอง-ทรายไหลแล้ว ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน
 - 2.เพื่อศึกษาศักยภาพจุดอ่อนจุดแข็งโอกาสปัจจัยและเงื่อนไขความสำเร็จของชุมชนในการจัดการฟื้นฟูและอนุรักษ์ป่าไม้ข้างถ่อ
 - 3.เพื่อหารูปแบบและวิธีการที่เหมาะสมในการจัดการและฟื้นฟูสภาพป่าไม้ข้างถ่อที่สอดคล้องเหมาะสมกับสภาพพื้นที่ วิถีชีวิตชาวบ้านทรายทอง -ทรายไหลแล้ว
- สรุปผลการดำเนินกิจกรรมและสรุปบทเรียนต่างๆจากกิจกรรม

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

- 1.ชุมชนมีข้อมูลการดำเนินกิจกรรมการฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติภูมิปัญญาของชุมชนทรายทอง-ทรายไหลตั้งแต่อดีต-ปัจจุบัน
- 2.ชุมชนมีข้อมูลบริบท ศักยภาพจุดอ่อนจุดแข็งโอกาสปัจจัยและเงื่อนไขความสำเร็จของชุมชนในการจัดการฟื้นฟูและอนุรักษ์ภูมิปัญญา
- 3.ชุมชนได้รูปแบบและวิธีการที่เหมาะสมในการจัดการและฟื้นฟูสภาพป่าภูมิปัญญาที่สอดคล้องเหมาะสมกับสภาพพื้นที่วิถีชีวิตชาวบ้านทรายทอง-ทรายไหล

ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย

ระหว่าง 1 พฤษภาคม 2551- 30 เมษายน 2552

พื้นที่การศึกษา

- 1.พื้นที่ภูมิปัญญา ตำบลนาอุดม อำเภอนิคมน้ำสร้อย จังหวัดมุกดาหาร
- 2.ชุมชนหลักได้แก่ ชุมชนทรายทอง-ทรายไหล ตำบลนาอุดม อำเภอนิคมน้ำสร้อย จังหวัดมุกดาหาร
- 3.ชุมชนรองได้แก่
 - บ้านเทพภูทอง ตำบลดงเย็น อำเภอเมือง จังหวัดมุกดาหาร
 - บ้านขอนแก่น ตำบลนาอุดม อำเภอนิคมน้ำสร้อย จังหวัดมุกดาหาร
 - บ้านคำไหล ตำบลนาอุดม อำเภอนิคมน้ำสร้อย จังหวัดมุกดาหาร
 - บ้านเหล่านางาม ตำบลนาอุดม อำเภอนิคมน้ำสร้อย จังหวัดมุกดาหาร
 - บ้านศรีชมพู ตำบลนาออก อำเภอนิคมน้ำสร้อย จังหวัดมุกดาหาร
 - บ้านวงพระจันทร์ ตำบลนาอุดม อำเภอนิคมน้ำสร้อย จังหวัดมุกดาหาร
 - บ้านนาขาม ตำบลนาอุดม อำเภอนิคมน้ำสร้อย จังหวัดมุกดาหาร

ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

- 1.ประชุมทีมวิจัยเพื่อทำความเข้าใจเพื่อกำหนดบทบาทหน้าที่ในการบริหารโครงการและวางแผนการดำเนินร่วมกัน
- 2.ประชุมชี้แจงชาวบ้านเพื่อสร้างความเข้าใจและวางแผนในการทำงานร่วมกัน
- 3.ศึกษาข้อมูลเอกสารข้อมูลเอกสารที่เกี่ยวข้อง
- 4.อบรมทีมวิจัย “การศึกษาข้อมูลชุมชนแบบมีส่วนร่วม” เพื่อให้ความรู้และเพิ่มทักษะในการเก็บข้อมูลแก่ทีมวิจัย
- 5.การศึกษาข้อมูลชุมชนและจัดทำแผนที่ชุมชนแบบมีส่วนร่วม
- 6.การสำรวจประเมินทรัพยากรพื้นที่ภูมิปัญญาและจัดทำแผนที่ทรัพยากรภูมิปัญญาแบบมีส่วนร่วม

- 7.ประชุมทีมวิจัยสรุปรวบรวมข้อมูลชุมชนและข้อมูลทรัพยากรภูมิไม่ซาง
- 8.การสัมภาษณ์ ผู้นำผู้รู้ชาวบ้านกลุ่มผู้ใช้ประโยชน์จากทรัพยากรในพื้นที่ภูมิไม่ซาง
- 9.ประชุมกลุ่ม ผู้รู้ ชาวบ้านกลุ่มผู้ใช้ประโยชน์จากทรัพยากรในพื้นที่ภูมิไม่ซางระดมข้อมูลเพิ่มเติมในแต่ละเรื่อง
- 10.ประชุมทีมวิจัยวิเคราะห์และสรุปผลข้อมูลจัดทำรายงานความก้าวหน้าครั้งที่1
- 11.นำเสนอข้อมูลต่อชุมชนเพื่อตรวจสอบและยืนยันความถูกต้อง
- 12.ศึกษาดูงานรูปแบบการฟื้นฟูทรัพยากร โดยชุมชน
- 13.อบรมเชิงปฏิบัติการการทำแผนฟื้นฟูภูมิไม่ซางแบบมีส่วนร่วม
- 14.ปฏิบัติการทดลองการฟื้นฟูป่าภูมิไม่ซางร่วมกัน
 - กิจกรรมการเพาะชำพืชเศรษฐกิจเพื่อนำปลูกที่ภูมิไม่ซางได้แก่ แคมทำไม้กวาด ฝัสำหรับทำหน่อไม้ป๊อบและพันธุ์ไม้หายาก
 - กิจกรรมปลูกพืชเศรษฐกิจร่วมกันของชุมชน
 - กิจกรรมทำฐานเพื่อดูแลป่าร่วมกัน
 - กิจกรรมระดมทุนฟื้นฟูอนุรักษ์ป่าภูมิไม่ซาง
- 15.ประชุมติดตามและสรุปผลการทดลองปฏิบัติการ
- 16.ประชุมทีมวิจัยวิเคราะห์สรุปรวบรวมข้อมูลจากการทดลองปฏิบัติการร่วมกัน
- 17.ประชาคมหมู่บ้านนำเสนอข้อมูลผลการดำเนินงานโครงการร่วมกัน
- 18.ประชุมทีมวิจัยจัดทำเอกสารรายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์

7.นิยามคำศัพท์เฉพาะในการวิจัย

งานวิจัยเพื่อท้องถิ่น หมายถึง งานวิจัยที่เน้นให้ “คน” ในชุมชนเข้ามามีกระบวนการคิด ตั้งคำถาม วางแผนและทำวิจัยเพื่อหาคำตอบอย่างเป็นระบบและเรียนรู้จากการทำงานวิจัยที่เป็นปฏิบัติการจริง เพื่อแก้ปัญหาของตนเอง โดยมีกระบวนการทำงานอย่างเป็นเหตุเป็นผล

กระบวนการวิจัย หมายถึงการทำงานอย่างเป็นขั้นตอนเพื่อตอบคำถามหรือความสงสัยบางอย่าง โดยมีการแยกแยะประเด็นว่าข้อสงสัยอยู่ตรงไหนมีการหาข้อมูลก่อนทำ มีการวิเคราะห์ว่าข้อมูลไหนเชื่อได้ข้อมูลไหนเชื่อไม่ได้เพื่อประกอบการตัดสินใจ มีการลงมือทำ ทบทวน ความก้าวหน้า วิเคราะห์ ความสำเร็จและอุปสรรคอย่างสม่ำเสมอในที่สุดก็สรุปบทเรียนเพื่อตอบถามได้

เวที หมายถึงการประชุม เสวนา ถกเถียง เป็นเครื่องมือสำคัญ ตั้งแต่การตั้งประเด็น การหาข้อมูล การตัดสินใจ การลงมือทำ การเก็บข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล ทุกขั้นตอนใช้ เวที ทั้งสิ้น เพื่อให้คนในชุมชนมีส่วนร่วม เพื่อให้การแก้ไขปัญหาที่มีความน่าเชื่อถือสูง

การมีส่วนร่วม หมายถึงการทำงานที่คนในชุมชนเข้ามาช่วยเหลือ หรือร่วมในการ คิด การตัดสินใจ การวางแผนและร่วมปฏิบัติงาน

ชุมชน หมายถึง กลุ่มคนที่มีวิถีชีวิตเกี่ยวพันกันและมีการติดต่อสื่อสารเกี่ยวข้องกัน อย่างปกติสุขอันเนื่องจากการอยู่ในพื้นที่ร่วมกันหรือมีอาชีพร่วมกันหรือการประกอบ กิจกรรมซึ่งมีวัตถุประสงค์ร่วมกัน หรือวัฒนธรรม ความเชื่อ หรือความสนใจร่วมกัน

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในการวิจัยเพื่อท้องถิ่นครั้งนี้ ทีมวิจัยได้กำหนดขอบเขตการศึกษากันว่าไว้ดังนี้

- 1.ข้อมูลทั่วไปของจังหวัดมุกดาหาร
- 2.ข้อมูลอุทยานแห่งชาติภูสระดอกบัว

ข้อมูลทั่วไปของจังหวัดมุกดาหาร

จากเอกสาร สังเขปจังหวัดมุกดาหาร ปี พ.ศ.2547 กลุ่มงานข้อมูลสำนักงานจังหวัดมุกดาหาร ได้มีข้อสรุปที่น่าสนใจ ดังนี้(สำนักงานจังหวัดมุกดาหาร,2547 : 1 - 3)

1.ประวัติเมืองมุกดาหาร

มุกดาหารเป็นเมืองเก่า มีประวัติความเป็นมายาวนานตั้งเป็นเมือง เมื่อ พ.ศ. 2313 สมัยปลายกรุงศรีอยุธยา ชื่อเมืองว่า “เมืองมุกดาหาร” และได้รับการจัดตั้งเป็นจังหวัดมุกดาหาร เมื่อวันที่ 27 กันยายน 2525 มุกดาหารเป็นจังหวัดชายแดนติดต่อกับประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว โดยมีแม่น้ำโขงเป็นเส้นกั้นพรมแดนทางทิศตะวันออก อยู่ในเขตภาคอีสานตอนกลางระหว่างอีสานเหนือและอีสานใต้เป็นจังหวัดที่ 73 ของประเทศไทย

2.ที่ตั้งและอาณาเขต

จังหวัดมุกดาหาร ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย มีอาณาเขตติดต่อกับประเทศ ส.ปป.ลาว มีแม่น้ำโขงเป็นเส้นกั้นพรมแดน ตั้งอยู่ระหว่างเส้นรุ้งที่ 16-17 องศาเหนือและเส้นแวงที่ 104-105 องศาตะวันออก มีพื้นที่ทั้งหมด 4,339.83 ตร.กม. หรือ 2,712,394 ไร่และอยู่ห่างจากกรุงเทพมหานครระยะทาง 642 กิโลเมตร มีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดใกล้เคียงดังนี้

ทิศเหนือ	จดอำเภอนาแก อำเภอดงหลวง จังหวัดนครพนม และอำเภอเต่างอยจังหวัดสกลนคร
ทิศใต้	จดอำเภอเลิงนกทา จังหวัดยโสธร อำเภอดงหลวง จังหวัดอำนาจเจริญและอำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด
ทิศตะวันออก	จดแม่น้ำโขง แขวงสะหวันนะเขต สปป.ลาว
ทิศตะวันตก	จดอำเภอกุฉินารายณ์ อำเภอเขาวง จังหวัดกาฬสินธุ์ และอำเภอเมยวดี จังหวัดร้อยเอ็ด

3.ลักษณะภูมิประเทศ

ทางทิศเหนือและทิศใต้ของจังหวัดเป็นที่ราบสูง ทางทิศตะวันออกมีเทือกเขาภูพาน มีลักษณะเป็นป่าไม้ บางแห่งเป็นป่าดิบ ส่วนทิศตะวันออกเป็นที่ราบสลับป่าไม้ มีแม่น้ำโขงเป็นเส้นกั้นพรมแดนระหว่างประเทศไทยและสปป.ลาว ยาวประมาณ 72 กิโลเมตรมี

พื้นที่ราบร้อยละ 20 ของพื้นที่ทั้งจังหวัด ทรัพยากรธรรมชาติที่มีความอุดมสมบูรณ์ มีพื้นที่ป่าไม้ประมาณ 831,988 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 30.68 ของพื้นที่จังหวัด

4.ลักษณะภูมิอากาศ

สภาพภูมิอากาศจังหวัดมุกดาหาร แบ่งออกเป็น 3 ฤดู ฤดูร้อน ฤดูหนาวและฤดูฝน สภาพอากาศในแต่ละฤดูมีความแปรปรวนสูง เช่นร้อนจัด หนาวจัดและฝนตกหนัก

5.ป่าไม้

จำนวนพื้นที่ป่าไม้แบ่งตามประเทศ

5.1 ป่าไม้สงวนแห่งชาติ จำนวน 13 ป่า มีพื้นที่ 1,684,162 ไร่

5.2 เขตอุทยานแห่งชาติ จำนวน 3 แห่ง มีพื้นที่ทั้งหมด 396,030.75 ไร่

5.3 เขตวนอุทยานแห่งชาติ จำนวน 1 แห่งมีพื้นที่ 400 ไร่

5.4 เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า จำนวน 1 แห่ง มีพื้นที่ป่าทั้งหมด 127,337 ไร่

5.5 เขตห้ามล่าสัตว์ป่า จำนวน 1 แห่ง มีพื้นที่ทั้งหมด 11,229 ไร่

6.เขตการปกครอง

จังหวัดมุกดาหารแบ่งเขตการปกครองออกเป็น 7 อำเภอ ได้แก่

- 1)อำเภอเมืองมุกดาหาร
- 2)อำเภอหว้านใหญ่
- 3)อำเภอดงหลวง
- 4)อำเภอคำชะอี
- 5.อำเภอหนองสูง
- 6.อำเภอนิคมน้ำอ้อย
- 7.อำเภอดอนตาล

7.ประชากร

จำนวนประชากรประมาณ 338,368 คน ประกอบด้วยชนเผ่า 8 เผ่า ได้แก่

ผู้ไท ไทย้อ ไทยฆ่า ไทยโซ่ ไทยกะเลิง ไทยแสก ไทยกุลและไทยอีสาน นอกจากนี้ยังมีประชากรที่มีเชื้อสายชาวเวียดนามและลาวอาศัยอยู่ด้วย

ข้อมูลอุทยานแห่งชาติภูสระดอกบัว

ความเป็นมา

อุทยานแห่งชาติภูสระดอกบัว ตั้งอยู่ในพื้นที่ 3 จังหวัดคือ มุกดาหาร ยโสธร และ อำนาจเจริญครอบคลุมพื้นที่ 6 อำเภอได้แก่ อำเภอเมืองมุกดาหาร อำเภอดอนตาล อำเภอนิคมน้ำจืดร้อย อำเภอขามุนาม อำเภอเสนางคนิคม รวมพื้นที่ประมาณ 144,375 ไร่หรือ 231 ตารางกิโลเมตร อุทยานแห่งชาติภูสระดอกบัวประกอบด้วยพื้นที่ป่า 9 แปลง จากสภาพผืนป่าอันอุดมสมบูรณ์แห่งนี้ในอดีตเคยอยู่ภายใต้อิทธิพลและเขตปฏิบัติการทางทหารของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย(เขตงาน กจ 444)เนื่องจากภูมิประเทศส่วนใหญ่เป็นภูเขาติดต่อกัน 3 จังหวัดเอื้ออำนวยต่อการหลบซ่อน ซ่องสุมกำลัง โจมตีและต่อสู้กับรัฐบาลในขณะนั้น ต่อมารัฐบาลได้กำหนดนโยบายการต่อสู้การต่อสู้เพื่อเอาชนะคอมมิวนิสต์ (66/2533)โดยใช้การเมืองนำการทหารและเข้าร่วมพัฒนาชาติไทย(พรท.)ซึ่งทางราชการได้จัดสรรที่ดินให้กับราษฎรที่บริเวณน้อมเกล้า ตำบลบึงคำ อำเภอเลิงนกทา จังหวัดยโสธรและที่บ้านภูผาหอม ตำบลนาสะเม้ง อำเภอดอนตาล จังหวัดมุกดาหาร หลังจากนั้นการบุกรุกยึดถือ ครอบครองที่ดินในเขตป่าธรรมชาติก็ได้เริ่มขึ้นและมีแนวโน้มทวีความรุนแรงขึ้นเรื่อยๆ ทางราชการพยายามที่จะปกป้องผืนป่าไว้ ต่อมาในปี 2532 รัฐบาลมีนโยบายสงวนพื้นที่ป่าเพื่อการอนุรักษ์และเพื่อรักษาความสมดุลของระบบนิเวศจึงได้มีการจัดตั้งอุทยานแห่งชาติภูสระดอกบัว เมื่อวันที่ 30 ธันวาคม 2535 เป็นอุทยานแห่งชาติลำดับที่ 75 ของประเทศตามชื่อของภูเขาที่มีแอ่งดอกบัวอยู่บนยอดภูเขาจนถึงปัจจุบัน

ความหลากหลายทางชีวภาพ

ป่าเต็งรัง

ในอุทยานแห่งชาติภูสระดอกบัว เป็นสังคมพืชที่ครอบคลุมเนื้อที่มากที่สุดหรือประมาณร้อยละ 90 ของพื้นที่ส่วนใหญ่ปกคลุมอยู่ในพื้นที่ค่อนข้างต่ำเป็นทรายจัดหรือมีหินผสมอยู่มาก หรือในพื้นที่มีชั้นของดินลูกรังปรากฏอยู่ชิดผิวดิน ลักษณะของสังคมพืชแห่งนี้พบขึ้นตามพื้นที่ค่อนข้างราบและมีหินปรากฏอยู่ที่ผิวดินจำนวนมาก มีไฟป่าเกิดขึ้นเป็นประจำทุกปี ลักษณะเรือนยอดแบ่งออกได้เป็น 3 ชั้น เรือนยอดชั้นบนสูงประมาณ 15-25 เมตร ไม้เด่นของสังคมได้แก่ ไม้เต็ง ไม้รังและไม้อื่นๆที่ขึ้นผสมอยู่เช่น ไม้พะยอม หว้า พอก ประดู่ เรือนยอดชั้นรองมีความสูงอยู่ระหว่าง 5-14 เมตร เป็นไม้ขนาดกลาง ชนิดไม้ที่สำคัญได้แก่ กระโดน รกฟ้า ยาง เหียง

ป่าเบญจพรรณ

พบบริเวณตอนกลางขึ้นไปตามทางตอนใต้ของพื้นที่รวมทั้งบริเวณที่ลาดชันด้านทิศตะวันตกเฉียงเหนือพรรณไม้สำคัญได้แก่ ตะแบกเปลือกบาง กาสามปีก ประดู่ จิ๋อ้าย สาธร ตรีศอ คิ้วเกลี้ยง เป็นต้น นอกจากนี้ป่าเบญจพรรณยังเป็นแหล่งไม้ไผ่ที่สำคัญชนิดที่ปรากฏอยู่ทั่วไปได้แก่ ไผ่ซาง และไผ่ไร่

ป่าดิบแล้ง

พบบริเวณตอนกลางและตอนล่างของพื้นที่แต่เป็นหย่อมเล็กๆเนื่องจากดินค่อนข้างลึกและเก็บความชื้นได้ดีพอสมควรไม้สำคัญได้แก่กระบาก ยาง มะปอก คอแลน พลับพลาคันจ้อง พลวงใบเล็ก พะยอม กระบกเป็นต้น ส่วนชั้นของไม้ขนาดเล็กและไม้พุ่มมีความสูงกว่า 8 เมตรปรากฏค่อนข้างหนาแน่นผสมกับไม้วัยรุ่นของไม้ชั้นกลางและชั้นบน ที่พบมากได้แก่ หมักม้อ क्रमเขา เขม็อดแอ พื้นป่าประกอบด้วยกล้าไม้ชนิดต่างๆขึ้นหนาแน่นผสมกับพืชล้มลุกหลายชนิดโดยเฉพาะพืชในวงศ์จิงข่า เข็มป่า เถาประสงค์ กัลยาดำ เป็นต้น

สังคมพืชบนลานหิน

อุทยานแห่งชาติภูสระดอกบัวมีลานหินขนาดใหญ่กระจายทั่วพื้นที่ทำให้เกิดเป็นอีกสังคมขึ้นมาโดยจะพบร่วมกับสังคมป่าเต็งรัง พรรณไม้ที่พบมีทั้งไม้ยืนต้นแต่จะมีขนาดเล็กแคระแกรนเตี้ย ส่วนหญ้าชนิดต่างๆจะเป็นชนิดที่มีความสวยงามโดยเฉพาะปลายฤดูฝนจะออกดอกสวยงาม พรรณไม้ที่สำคัญที่พบในสังคมนี้ได้แก่ เพ็ก ดุสิตา สร้อยสุวรรณรา มณีเทวา ทิพยเกสร สรัสจันทร มณฑิยรทอง หญ้าเทียน ดอกดิน เป็นต้น

สัตว์ป่า

เนื่องจากอุทยานแห่งชาติภูสระดอกบัวเป็นอุทยานแห่งชาติที่ดั่งใหม่และมีชุมชนที่ตั้งอยู่ทั้งในและนอกเขตอุทยานจำนวนมาก นอกจากนี้สภาพป่าส่วนมากยังเป็นป่าเต็งรังที่มีลักษณะเป็นป่าโปร่ง ปัจจุบันสัตว์ป่าไม่ค่อยมีให้เห็น นอกจากไก่ป่า กระต่ายป่า ลิงกระรอก และนกชนิดต่างๆสัตว์ป่าที่ยังคงมีอยู่ประกอบด้วยสัตว์เลื้อยคลานด้วยนม สัตว์ที่พบเห็นบ้างได้แก่กระแต กระต่ายป่า กระจอน เป็นต้น ส่วนสัตว์ที่พบเห็นเพียงแต่ร่องรอย เช่น หมูป่า และชะมดแผงหางปล้อง เป็นต้น

แหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจ

1. ภูสระดอกบัว
2. ภูผาแต้ม
3. ภูวัด
4. ภูผาหอม
5. ภูผาด่าง
6. ภูไม้ขาว
7. ภูหมู
8. อ่างเก็บน้ำห้วยหินข้อ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

กาญจนา ทองทั่ว (สรุปสาระสำคัญ) โครงการวิจัย “รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบ้านวังอ้อ ตำบลหัวดอน อำเภอเขื่องใน จังหวัดอุบลราชธานี” พบว่า ชุมชนบ้านวัง

อ้อเป็นชุมชนที่มีความเข้มแข็งและมีประสบการณ์ในการรวมกลุ่มยาวนาน ที่ผ่านมาชุมชนมีความพยายามในการแก้ไขปัญหาของตนเองโดยการรวมกลุ่มกันจัดกิจกรรมต่างๆขึ้นและโครงการป่าชุมชนคงใหญ่ก็เป็นหนึ่งในกิจกรรมดังกล่าวที่จัดทำขึ้นมาเพื่อปลูกจิตสำนึกให้ชุมชนเห็นความสำคัญของป่าสาธารณะของหมู่บ้านมีพื้นที่ถึง 1,810 ไร่ และให้ชุมชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาป่าดังกล่าวไม่ให้ถูกบุกรุกทำลาย โดยมีกิจกรรมที่ทางกลุ่มได้ดำเนินการไปแล้วได้แก่การปลูกซ่อมแซม การทำแนวกันไฟ การตั้งกฎระเบียบในการใช้ประโยชน์จากป่า เป็นต้น ซึ่งผลจากการเสียดสละร่วมกันในการทำกิจกรรมอย่างสม่ำเสมอของชุมชนทำให้ป่าชุมชนคงใหญ่กลับฟื้นคืนสภาพที่สมบูรณ์จนเป็นที่ยอมรับจากองค์กรและหน่วยงานภายนอก

กชกร ชินะวงศ์ (2548:สรุปสาระสำคัญ) สรุปภาพรวม 6 ปี งานวิจัยเพื่อท้องถิ่น ตุลาคม 2541-กันยายน 2547 พบว่า ชุมชนกับการจัดการทรัพยากร ในระยะที่ผ่านมา มีการศึกษาในประเด็นใหญ่ๆ ได้แก่ การหารูปแบบในการจัดการทรัพยากรในชุมชนอย่างมีส่วนร่วม การหารูปแบบในการพัฒนาและขยายเครือข่ายการอนุรักษ์ทรัพยากรในชุมชน ไปสู่ชุมชนอื่นๆ การศึกษากระบวนการเรียนรู้และองค์ความรู้ในการฟื้นฟูทรัพยากรในชุมชน การศึกษากลไกการจัดการกลุ่ม/องค์กรชุมชนและเครือข่ายในการอนุรักษ์ทรัพยากรชุมชน ซึ่งในความหมายของการจัดการทรัพยากรจะมีความแตกต่างหลากหลายกันออกไป ผลที่ได้รับจากการศึกษาในประเด็นชุมชนกับการจัดการทรัพยากรสามารถแบ่งได้เป็นผลที่ชุมชนได้รับโดยตรงและผลต่อเนื่องที่ชุมชนอื่นได้รับอันเนื่องมาจากการขยายเครือข่าย จำแนกรายละเอียดของผลที่ได้รับจากการศึกษาวิจัยสรุปได้ดังนี้

- 1.ชุมชนได้รูปแบบการจัดการทรัพยากรในชุมชนที่เหมาะสมและยั่งยืน
- 2.ได้องค์ความรู้และวิธีการในการพัฒนาศักยภาพของชุมชนเพื่อใช้ในการจัดการและฟื้นฟูทรัพยากรชุมชนอย่างยั่งยืน
- 3.ได้เครือข่ายในการอนุรักษ์และการจัดการทรัพยากรในระดับชุมชน มีการขยายออกไปสู่ระดับอื่นๆ
- 4.ได้กลไกในการจัดการกลุ่มและเครือข่ายการจัดการทรัพยากรที่มีประสิทธิภาพ

ดำรง พิเดช (2549: สรุปสาระสำคัญ) ในสภาวะปัจจุบันโลกประสบวิกฤติด้านทรัพยากรธรรมชาติถูกทำลายอย่างรุนแรงจนขาดความสมดุลก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและมนุษย์ทั้งทางตรงและทางอ้อม เช่นเกิดสภาวะฝนแล้ง เกิดอุทกภัย พายุถล่ม ตลอดจนเกิดธรณีพิบัติ เป็นต้นซึ่งหากมนุษย์ยังไม่ช่วยกันแก้ไขก็อาจจะถึงขั้นวิกฤตในระยะเวลาไม่นานนอกจากปัญหาด้านทรัพยากรธรรมชาติแล้วมนุษย์ยังประสบปัญหาการดำรงชีวิตโดยเฉพาะผู้ที่อาศัยอยู่ตามเมืองใหญ่ ซึ่งต้องดำรงชีวิตโดยการแก่งแย่งท่ามกลางมลพิษจนเกิดความเครียดส่งผลต่อสุขภาพอนามัย

อรรถ อจ่อ (2531 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาพบว่า ชุมชนมีศักยภาพและขีดความสามารถที่จะแก้ไขปัญหาพื้นฐานของชุมชนร่วมกัน โดยการรวมตัวกันเป็นองค์กรทำงานร่วมกันกับสถาบันหลัก มีการใช้เครื่องมือต่างๆ ที่จำเป็นเพื่อผลักดันให้องค์กรชุมชนดำเนินการแก้ไขปัญหาต่างๆ ให้บรรลุ

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการวิจัย

ขอบเขตของการศึกษา

ทีมวิจัยทรายทอง-ทรายไหลแสงได้ใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการ เป็นหลัก โดยการนำเครื่องมือวิจัยที่หลากหลายมาใช้ในการศึกษาวิจัยเพื่อท้องถิ่น นับตั้งแต่การศึกษาเอกสารและการศึกษาข้อมูลภาคสนาม การสำรวจ การสัมภาษณ์ การเสวนา การสนทนา การประชุม วางแผนระดมความคิดเห็นเพื่อรับรู้ปัญหา สาเหตุ แนวทางการแก้ไขปัญหา ทางเลือก การศึกษาดูงานนอกสถานที่ ตลอดจนการใช้ประโยชน์จากผู้รู้ต่างๆ

ทีมวิจัยที่ร่วมดำเนินการในชุมชนทรายทอง-ทรายไหลแสง

มีจำนวน 14 คนได้แก่

1.นายอุไรวิช	พลเยี่ยม	หัวหน้าโครงการ
2.นายทองแดง	แก้วศรีนวน	ทีมวิจัย
3.นายประสิทธิ์	กุลชาติ	ทีมวิจัย
4.นายอาทิตย์	พรหมเสนา	ทีมวิจัย
5.นายเศรษฐา	แสงสุข	ทีมวิจัย
6.นายสมหมาย	ปัทม	ทีมวิจัย
7.นายเคลี	ทำนุ	ทีมวิจัย
8.นายจรวด	ทุมพร	ทีมวิจัย
9.นายประดิษฐ์	วงศ์อุทะ	ทีมวิจัย
10.นายรวม	ศิริ	ทีมวิจัย
11.นายถาวร	ขันทอง	ทีมวิจัย
12.นายเกสร	คนคล่อง	ทีมวิจัย
13.นายสมพร	หาคี	ทีมวิจัย
14.นายสมัย	อุปสาร	ที่ปรึกษา

กลุ่มอนุรักษ์และฟื้นฟูภูมิปัญญา

มีจำนวน 45 คนได้แก่

1.นายทองแดง	แก้วศรีนวน	ประธาน
2.นายนายเสนา	แสงสุข	รองประธาน
3.นายเรียง	เสียงเพราะ	รองประธาน
4.นายวาสนา	ไถวเลิศ	เลขานุการ
5.นายเกสร	คนคล่อง	เลขานุการ
6.นายจรวด	ทุมพร	เหรัญญิก
7.นายประดิษฐ์	วงศ์อุทะ	เหรัญญิก
8.นายบุญ	ดีดวงพันธ์	ตรวจสอบ

9.นายเคลี่ ทำนุ	ตรวจสอบ
10.นายสมพร หาคี	ตรวจสอบ
11.นายพรทิพย์ คำนนท์	ตรวจสอบ
12.นายสรรเสริญ คีวงพันธ์	ประชาสัมพันธ์
13.นายระวี มหาวงค์	ประชาสัมพันธ์
14.นายสมหมาย ปัทม	ปฏิบัติการ
15.นายถาวร ชันทอง	ปฏิบัติการ
16.นายเตียง โคตรพรหม	ปฏิบัติการ
17.นายอาคม มานุช	ปฏิบัติการ
18.นายเสกสรร จันปุม	ปฏิบัติการ
19.นายรวม ตีกลี	ปฏิบัติการ
20.นายสุพรรณ โพธิสาร	ปฏิบัติการ
21.นายไพรวลัย โพธิสาร	ปฏิบัติการ
22.นายเทิงชัย คำนนท์	ปฏิบัติการ
23.นายภิกพ เสียงเพราะ	ปฏิบัติการ
24.นายสม คีดวงพันธ์	ปฏิบัติการ
25.นายบุญทิน จันปุม	ปฏิบัติการ
26.นายสมาน ไชยอินทร์	ปฏิบัติการ
27.นายรอน เชื้อวงศ์	ปฏิบัติการ
28.นายเทพฤทธิ์ ณ สุพรรณ	ปฏิบัติการ
29.นายนวพล จันทรหอม	ปฏิบัติการ
30.นายวิชัย คีดวงพันธ์	ปฏิบัติการ
31.นายสาธร คีดวงพันธ์	ปฏิบัติการ
32.นายเพียร คีดวงพันธ์	ปฏิบัติการ
33.นายสถิต ทับแสง	ปฏิบัติการ
34.นายเชษฐชัย จันปุม	ปฏิบัติการ
35.นายมานะ เสนา	ที่ปรึกษา
36.นายสมเกียรติ ทองบ่อ	ที่ปรึกษา
37.นายอุดม คำนนท์	ที่ปรึกษา
38.นายพิศ จันปุม	ที่ปรึกษา
39.นายโน จันเต็ม	ที่ปรึกษา
40.นางสมศรี แก้วศรีนวน	ที่ปรึกษา

41.นายจุม ดีดวงพันธ์	ที่ปรึกษา
42.นายจ่านง ผลาหิม	ที่ปรึกษา
43.นายประเสริฐ แร่ทอง	ที่ปรึกษา
44.นายสงวน วิสุทธยา	ที่ปรึกษา
45.นายพิพัฒน์ อ่อนเทศ	ที่ปรึกษา

สถานที่ดำเนินการ/พื้นที่การศึกษา

- 1.พื้นที่ภูไม้ซาง ตำบลนาอุดม อำเภอนิคมน้ำอ้อย จังหวัดมุกดาหาร
- 2.ชุมชนหลักไค้แก่ ชุมชนทรายทอง-ทรายไหลแล้ง ตำบลนาอุดม อำเภอนิคมน้ำอ้อย จังหวัดมุกดาหาร

3.ชุมชนรองไค้แก่

- บ้านเทพภูทอง ตำบลดงเย็น อำเภอเมือง จังหวัดมุกดาหาร
- บ้านขอนแก่น ตำบลนาอุดม อำเภอนิคมน้ำอ้อย จังหวัดมุกดาหาร
- บ้านคำไหล ตำบลนาอุดม อำเภอนิคมน้ำอ้อย จังหวัดมุกดาหาร
- บ้านเหล่านางาม ตำบลนาอุดม อำเภอนิคมน้ำอ้อย จังหวัดมุกดาหาร
- บ้านศรีชมพู ตำบลนาอวก อำเภอนิคมน้ำอ้อย จังหวัดมุกดาหาร
- บ้านวงพระจันทร์ ตำบลนาอุดม อำเภอนิคมน้ำอ้อย จังหวัดมุกดาหาร
- บ้านนาขาม ตำบลนาอุดม อำเภอนิคมน้ำอ้อย จังหวัดมุกดาหาร

ผู้สนับสนุนหรือองค์กรสนับสนุน

- 1.สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย(สกว.)สำนักงานภาค
- 2.หน่วยจัดการต้นน้ำอำเภอนิคมน้ำอ้อย
- 3.สำนักงานอุทยานแห่งชาติภูสระดอกบัว
- 4.โรงเรียนเทศบาลนครกรุงเทพฯ(ชุมชนทรายไหลแล้ง)
- 5.องค์การบริหารส่วนตำบลนาอุดม

เครื่องมือ สื่อและอุปกรณ์ที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

- 1.แบบสำรวจข้อมูลทั่วไปของชุมชนและแบบสำรวจทรัพยากรธรรมชาติภูไม้ซาง
- 2.แบบสัมภาษณ์
- 3.แบบสังเกต
- 4.แบบบันทึกการวางแผนการจัดกิจกรรมของกลุ่ม
- 5.สื่อด้านการประชุม ฝึกอบรมและศึกษาดูงาน

- 5.1 จัดประชุมทีมวิจัย การเสวนา การสนทนากลุ่ม การจัดเวที ตามแผนทุก

ระยะ

- 5.2 จัดฝึกอบรมทีมวิจัยเพื่อเพิ่มทักษะการเก็บข้อมูล

5.3 ศึกษาฐานโครงการวิจัยที่มีเนื้อหางานการดำเนินงานกิจกรรมที่ใกล้เคียงกัน

5.4 การทดลองและสรุปผลกิจกรรม

6.สื่อด้านโสตทัศนูปกรณ์

6.1 กล้องถ่ายภาพวิดีโอและบันทึกภาพนิ่ง

6.2 สมุดจดบันทึกการประชุมของทีมวิจัยและสมุดบันทึกส่วนตัวของแต่ละ

คน

7.วิธีการสร้างเครื่องมือในการวิจัย

ทีมวิจัยได้ร่วมกันออกแบบสัมภาษณ์ แบบสังเกตและแบบสำรวจทั่วไป โดยมีเนื้อหาให้อิงกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่ตั้งไว้

ขั้นตอนการศึกษา

ในการวิจัยเชิงปฏิบัติการครั้งนี้ได้กำหนดขอบเขตเป้าหมายในการศึกษา คือ ชุมชนทรายทอง-ทรายไหลแล้ง อำเภอนิคมน้ำอ้อย จังหวัดมุกดาหาร เป็นกลุ่มเป้าหมายหลัก แยกเป็นประเด็นในการศึกษา ดังนี้

1)ประชุมทีมวิจัยเพื่อทำความเข้าใจเพื่อกำหนดบทบาทหน้าที่ในการบริหาร

โครงการและวางแผนการดำเนินร่วมกัน

2)ประชุมชี้แจงชาวบ้านเพื่อสร้างความเข้าใจและวางแผนในการทำงานร่วมกัน

3)ศึกษาข้อมูลเอกสารข้อมูลเอกสารที่เกี่ยวข้อง

4)อบรมทีมวิจัย “การศึกษาข้อมูลชุมชนแบบมีส่วนร่วม” เพื่อให้ความรู้และเพิ่ม

ทักษะในการเก็บข้อมูลแก่ทีมวิจัย

5)การศึกษาข้อมูลชุมชนและจัดทำแผนที่ชุมชนแบบมีส่วนร่วม

6)การสำรวจประเมินทรัพยากรในพื้นที่ภูไม้ซางและจัดทำแผนที่ทรัพยากรภูไม้ซาง

แบบมีส่วนร่วม

7)ประชุมทีมวิจัยสรุปรวบรวมข้อมูลชุมชนและข้อมูลทรัพยากรภูไม้ซาง

8)การสัมภาษณ์ ผู้นำผู้รู้ชาวบ้านกลุ่มผู้ใช้ประโยชน์จากทรัพยากรในพื้นที่ภูไม้ซาง

9)ประชุมกลุ่ม ผู้รู้ ชาวบ้านกลุ่มผู้ใช้ประโยชน์จากทรัพยากรในพื้นที่ภูไม้ซางระดม

ข้อมูลเพิ่มเติมในแต่ละเรื่อง

10)ประชุมทีมวิจัยวิเคราะห์และสรุปผลข้อมูลจัดทำรายงานความก้าวหน้าครั้งที่1

11)นำเสนอข้อมูลต่อชุมชนเพื่อตรวจสอบและยืนยันความถูกต้อง

12)ศึกษาดูงานรูปแบบการฟื้นฟูทรัพยากรโดยชุมชน

13)อบรมเชิงปฏิบัติการการทำแผนที่ฟื้นฟูภูไม้ซางแบบมีส่วนร่วม

14)ปฏิบัติการทดลองการฟื้นฟูป่าภูไม้ซางร่วมกัน

-กิจกรรมการเพาะชำพืชเศรษฐกิจเพื่อนำปลูกที่ภูไม้ซางได้แก่ แคมทำไม้กวาด ไม้สำหรับทำหน่อไม้ป๊อบและพันธุ์ไม้หายาก

-กิจกรรมปลูกพืชเศรษฐกิจร่วมกันของชุมชน

-กิจกรรมทำฐานเพื่อดูแลป่าร่วมกัน

-กิจกรรมระดมทุนฟื้นฟูอนุรักษ์ป่าภูไม้ซาง

15) ประชุมติดตามและสรุปผลการทดลองปฏิบัติการ

16) ประชุมทีมวิจัยวิเคราะห์สรุปรวบรวมข้อมูลจากการทดลองปฏิบัติการร่วมกัน

17) ประชาคมหมู่บ้านนำเสนอข้อมูลผลการดำเนินงาน โครงการร่วมกัน

18) ประชุมทีมวิจัยจัดทำเอกสารรายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ทีมวิจัยช่วยกันตรวจสอบความสมบูรณ์จากเครื่องมือทุกประเภท

2. จำแนกข้อมูลเป็นหมวดหมู่ ตามประเด็นวิจัยที่ตั้งเอาไว้เป็นระยะ

3. นำเสนอผลการวิจัยต่อชุมชนในเชิงพรรณนา

บทที่ 4

ผลการศึกษาวิจัย

ผลการศึกษาวิจัยโดยชุมชนในครั้งนี้ประกอบด้วยข้อมูลทั่วไปของชุมชนทรายทองทราย-ไหลแล้ง ข้อมูลการดำเนินงานของกลุ่ม ข้อมูลทรัพยากรธรรมชาติและข้อมูลผลการดำเนินกิจกรรม

ซึ่งการศึกษาวิจัยครั้งนี้ได้นำเสนอผลการศึกษาได้ดังนี้

1. ข้อมูลบริบทพื้นที่/สภาพทั่วไป

1.1 ประวัติความเป็นมาของบ้านทรายไหลแล้ง-ทรายทอง

ชาวเผ่าขี้มีมาแต่ยุคขอม บรรพบุรุษดั้งเดิมมาจากฝั่งซ้าย สปป.ลาว ในปี พ.ศ. 1893 ยุคชนชาติไทยมีอำนาจได้กวาดต้อนไพร่พลไปเป็นทาส และชาวเผ่าขี้ได้ถูกเกณฑ์ไปเป็นทาสในสมัยนั้น ต่อมาเมื่อพระสงฆ์รูปหนึ่งนามว่า พระครูสังฆราชเจ้าอุประ(แก้วโวก)ได้ไถ่ถอนชาวเผ่าขี้มา 3 ครอบครัวคือครอบครัวนายดี ครอบครัวนายดวงและครอบครัวนายพันมาตั้งถิ่นฐานอยู่บ้านหนองจี้และบ้านหนองขอน ปัจจุบันคือบ้านหนองขอนแก่นและบ้านนาอุดม พระครูอุประยังได้ตั้งนามสกุลและสอนหนังสือให้แก่ชาวเผ่าขี้ การตั้งนามสกุลก็เอาชื่อนายดี นายดวงและนายพันมารวมกันก็ได้นามสกุล “ดีดวงพันธ์” ในปัจจุบันนี้เองชุมชนได้ขยายเติบโตเป็นหมู่บ้านขนาดใหญ่(ปัจจุบันมีวัดอุโบสถหลงเหลืออยู่มาก) บางส่วนได้อพยพออกจากบ้านกลางฮ้างหรือกลางเก่า(บ้านนาอุดม)ในปี พ.ศ.2351 ชาวเผ่าขี้ได้แตกแยกกันออกเป็นหลายกลุ่ม กลุ่มหนึ่งไปสกลนคร กลุ่มหนึ่งแยกไปบ้านหินสิ่ว กลุ่มหนึ่งมาตั้งถิ่นฐานอยู่บ้านหนองขวางปัจจุบันคือบ้านหนองขอนแก่น ในส่วนของบ้านหนองขวางก็แยกไปอยู่คงพญาเย็นหรือตำบลคงเย็นในปัจจุบัน กลุ่มที่สองมาตั้งถิ่นฐานอยู่บ้านเหล่าอิงไ้ ต่อมาบ้านเหล่าอิงไ้ ได้เกิดโรคระบาด มีผีห่าผีปอบคนล้มหายตายจาก เหตุให้ชาวเผ่าขี้ได้อพยพออกจากบ้านเหล่าอิงไ้มาตั้งถิ่นฐานใหม่อยู่บ้านทรายไหลแล้ง นำโดยพ่อใหญ่หลัง ดีดวงพันธ์ พาญาติพี่น้องมาตั้งถิ่นฐานประมาณ 6 ครอบครัว ซึ่งประกอบด้วย

1.ครอบครัวของพ่อใหญ่หลัง ดีดวงพันธ์ มีบุตรชื่อ

- นายด้อม ดีดวงพันธ์ เสียชีวิต
- นายโตน ดีดวงพันธ์
- นายโถม ดีดวงพันธ์
- นายหนัด ดีดวงพันธ์
- นางคำ ดีดวงพันธ์

2.ครอบครัวของพ่อใหญ่สี ดีดวงพันธ์ มีบุตรชื่อ

- นางโหน ดีดวงพันธ์ เสียชีวิต
- นายเหิน ดีดวงพันธ์ เสียชีวิต
- นายเงิน ดีดวงพันธ์

-นายเศรษฐี คีดวงพันธ์ เสียชีวิต

-นางสุ คีดวงพันธ์

-นายพา คีดวงพันธ์

3.ครอบครัวพ่อใหญ่ทา คีดวงพันธ์ มีบุตรชื่อ

-นางโตน คีดวงพันธ์

-นางดุ่ม คีดวงพันธ์

-นายกรง คีดวงพันธ์

-นางหงส์ คีดวงพันธ์

4.ครอบครัวพ่อใหญ่ไกร คีดวงพันธ์(ภรรยาชื่อจิม) มีบุตรชื่อ

-นางโตน คีดวงพันธ์

-นางดุ่ม คีดวงพันธ์

-นางเต็ม คีดวงพันธ์

-นายคำตา คีดวงพันธ์

-นางบุญ คีดวงพันธ์

5.ครอบครัวพ่อใหญ่พิม คีดวงพันธ์ มีบุตรชื่อ

-นางผึ้ง คีดวงพันธ์

-นายพัน คีดวงพันธ์ เสียชีวิต

-นายอ่อง คีดวงพันธ์

-นางตอง คีดวงพันธ์

-นางบาง คีดวงพันธ์

-นายจุม คีดวงพันธ์

-นางจอม คีดวงพันธ์

6.พ่อใหญ่คง คีดวงพันธ์ เป็นหลานพ่อใหญ่พิม คีดวงพันธ์ มีบุตรชื่อ

-นายแหวน คีดวงพันธ์

-นายแสน คีดวงพันธ์

-นายสวดี คีดวงพันธ์

-นางสีหอม คีดวงพันธ์

-นายบุญทอม คีดวงพันธ์

-นายบุญนอม คีดวงพันธ์

-นายบุญล้อม คีดวงพันธ์

-นางสาวจอมณี คีดวงพันธ์

-นายสมดี คีดวงพันธ์

บ้านทรายไหลแล้งตั้งขึ้นเป็นหมู่บ้านเมื่อ พ.ศ.2467 แต่ยังขึ้นตรงต่อบ้าน
 ขอนแก่น โดยมีผู้ใหญ่บ้านคือนายสุก (ไม่ทราบนามสกุล) เป็นผู้ใหญ่บ้าน มีนาย
 พิม คีดวงพันธ์เป็นผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ผู้ใหญ่บ้านเป็นทางการคนแรกของบ้านทราย
 ไหลแล้งคือนายพิม คีดวงพันธ์ มีนายทน สุริยะเดช(คีดวงพันธ์)เป็นผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน
 ขึ้นตรงต่อบาลศรีบุญเรือง อำเภอเมืองมุกดาหาร จังหวัดนครพนม สาเหตุที่ตั้งชื่อว่า
 บ้านทรายไหลแล้ง เมื่อก่อนมีทรายไหลมาจากภูแก้ว ลงมาห้วยคลอง ลงห้วยใหญ่ ใน
 ฤดูแล้ง น้ำเต็มขาดแคลน คนเฒ่าคนแก่สังเกตสิ่งที่เกิดขึ้นมาประกอบกันก็เลยตั้งชื่อ
 ว่าบ้านทรายไหลแล้ง

ต่อมาปี 2500 ชนเผ่าภูไทโดยย้ายมาจากบ้านวังไฮ อำเภอหนองสูง ได้แก่ครอบครัว
 ของ พ่อใหญ่พ้อ จันปุ่ม พ่อใหญ่ทอง จันปุ่ม พ่อใหญ่ท้าว จันปุ่ม พ่อใหญ่หนูลา แก้ว
 ศรีนวน เป็นต้น

ปีพ.ศ.2520 ไทยอีสาน(พูดภาษาลาว) ได้อพยพเพิ่มเข้ามาอีกทำให้บ้านทรายไหล
 แล้งมีวัฒนธรรมหลากหลายขึ้น มีวัฒนธรรมเกิดขึ้นหลายอย่างเช่น สิ่งปลูกสร้างทาง
 ศาสนา ได้แก่ วัดสร้างขึ้นมาเมื่อพ.ศ.2501 มีหลวงปู่ะ เป็นเจ้าอาวาส สถานศึกษา
 เมื่อก่อนนั้นเรียนอยู่ที่วัดก่อนต่อมาปีพ.ศ.2506 จึงได้โรงเรียนชื่อว่าโรงเรียน
 ประชาสงเคราะห์มีครูชื่อ จ.ส.ต.เพชรรัตน์ และคณะครูจากกองตำรวจตระเวน
 ชายแดน มาดำเนินการเรียนการสอน ในปี พ.ศ.2512 สมเด็จพระบรมราชินีนาถฯ
 ทรงพระราชทานชื่อโรงเรียนใหม่ว่า “โรงเรียนคณะเทพบาลนครกรุงเทพฯ3”เปิด
 การเรียนการสอนตั้งแต่ ป.1-ป.4

ในปี พ.ศ.2525 ได้แยกหมู่บ้านออกเป็น “บ้านทรายทอง หมู่ 9 ตำบลนาอุดม อำเภอ
 นิคมคำสร้อย จังหวัดมุกดาหาร มีผู้ใหญ่บ้านคนแรกคือนายแดง ไชยรัตน์

1.2 ที่ตั้ง-อาณาเขต

- 1.ทิศเหนือ จดบ้านภูเขาทอง ตำบลคงเย็น อำเภอเมืองมุกดาหาร
- 2.ทิศใต้ จดบ้านคิมชาติ ตำบลสามแยก อำเภอเลิงนกทา จังหวัด
 ยโสธร
- 3.ทิศตะวันออกจดบ้านนาทาม ตำบลป่าไร่ อำเภอดอนตาล จังหวัด
 มุกดาหาร
- 4.ทิศตะวันตก จดบ้านภูแฝงม้า ตำบลนิคมคำสร้อย จังหวัด
 มุกดาหาร

1.3 ลักษณะทางภูมิศาสตร์

บ้านทรายไหลแห้ง-ทรายทอง มีลักษณะเป็นที่ราบเชิงเขามีลำห้วยไหลผ่าน มีดินเหมาะสมแก่การทำการเกษตรปลูกพืช-เลี้ยงสัตว์ ลักษณะการตั้งของหมู่บ้านอยู่ระหว่างจุดกึ่งกลางของภูเขา มีลำห้วยใหญ่ 1 สายเรียกว่าห้วยใหญ่ ซึ่งเป็นสายน้ำหล่อเลี้ยงชุมชนในการทำการเกษตร และการดำรงชีพของทั้งสองชุมชนนอกจากนี้ยังมีชลประทานกันเป็นแหล่งน้ำขนาดใหญ่เพื่อใช้ในการเพาะปลูกในฤดูแล้ง

ทิศเหนือ

ทางหลวงชนบท บ.ดงมัน –บ.นาโพธิ์

 บ.ดงมัน

 บ.นาจาน

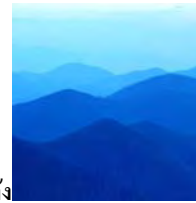
ห้วยบั้งอี

 บ.โคกขามเลียน

ภูไม้ซาง

ภูผาผึ้ง บ.นาขาม

บ.นาทม

 บ.ทรายทอง-ทรายไหลแล้ง

ภูผงมัว

 บ.คำเชียงสา

 บ.ขอนแก่น

 บ.คำไหล

 บ.ป่าเตย

 บ.นาอุดม

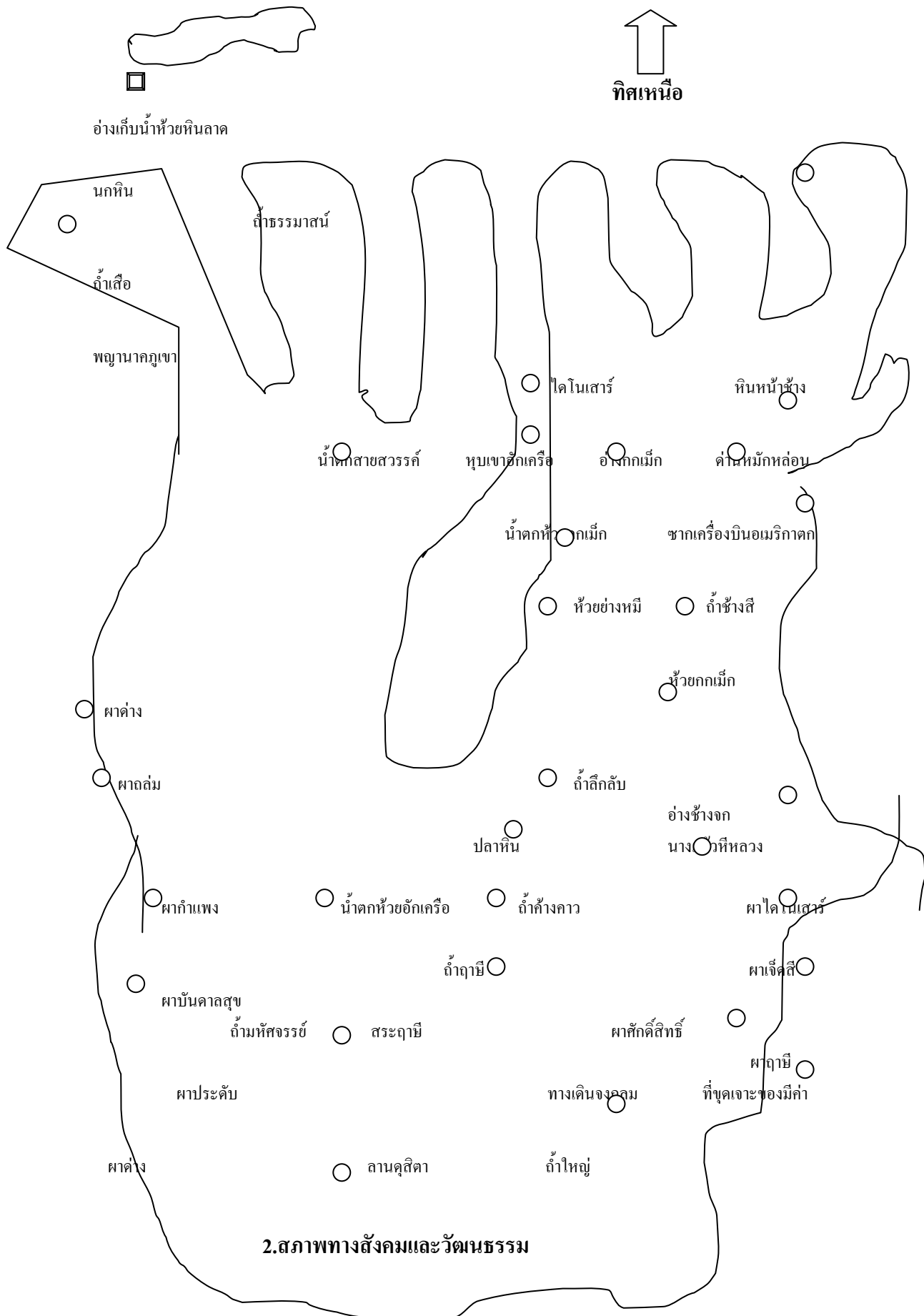
 บ.คึมชาติ

ทางไปอ.เลิงนกทา

ทางไป อ.คอนตาล

แผนผังภูไม้ซาง บ้านทรายทอง-ทรายไหลแล้ง ตำบลนาอุดม อำเภอนิคมน้ำสรี้อย จังหวัดมุกดาหาร

2.1 ประชากร

2.1.1.จำนวนประชากรทั้งสองหมู่บ้าน 135 ครัวเรือน

2.1.2.ประชากรหมู่บ้านทรายไหลแล้งมีทั้งหมด 606 คน

ชายจำนวน 320 หญิง จำนวน 286 คน

2.1.3.ประชากรบ้านทรายทองมีทั้งหมด 552 คน ชาย

จำนวน 269 คน หญิงจำนวน 283 คน *

* หมายเหตุ สํารวจ วันที่ 22 กรกฎาคม 2551

2.2 การตั้งถิ่นฐานบ้านเรือน

ในอดีตลักษณะของบ้านจะเป็นบ้านไม้ได้ทุนสูง มีเล้าข้าวอยู่ด้านข้าง แต่ในปัจจุบันจะเป็นบ้านปูนเสียส่วนใหญ่ การตั้งบ้านเรือนญาติพี่น้องจะอยู่ใกล้ชิดกัน (ออกเือน)เดิมบ้านเรือนจะอยู่หน้าแนในส่วนของทรายไหลแล้งภายหลังขยายออกมาทางชุมชนทรายทอง

2.3 เส้นทางคมนาคม การติดต่อภายนอก

2.3.1.การคมนาคมและการสื่อสาร

-ระยะทางจากอำเภอเนินกุ่มคำสร้อย 30 กิโลเมตร

-ระยะทางจากตัวจังหวัดมุกดาหาร 50 กิโลเมตร(แยกเข้าทางบ้านดงเย็น)

2.3.2.การเดินทางเข้าหมู่บ้าน มีอยู่ 3 เส้นทางได้แก่

2.3.1 เส้นทางจากบ้านนาขาม

2.3.2 เส้นทางจากบ้านวังพระจันทร์

2.3.3. เส้นทางจากบ้านป่าเตย

2.4 การศึกษา

2.4.1 .ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กก่อนเกณฑ์ 1แห่ง อยู่ในวัดมีครูพี่เลี้ยง 4 คน ได้แก่

-นายไพบูรณ์ ศรีกา

-นางบุญเพ็ง คีดวงพันธ์

-นางพวงเพชร ไชยจักร

-นางสมปอง คุระศิลป์

2.4.2 .โรงเรียนในสังกัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 1 แห่ง เปิดสอนตั้งแต่ ป.1-ม.3ชื่อ โรงเรียนคณะเทศบาลนครกรุงเทพฯ13 มีครูอาจารย์ จำนวน 16 คน นักเรียนทั้งหมด 253 คน ผู้บริหารคนปัจจุบันคือนายจํานง ผลาheim

2.5 สาธารณสุข

-ข้อมูลทั่วไป

- 2.5.1 สถานีอนามัย 1 แห่ง ,นักการภารโรง 1 คน
- 2.5.2 อาสาสมัคร(อสม.) 20คน
- 2.5.3 ลานกีฬาสำหรับออกกำลังกาย 1แห่ง
- 2.5.4 เมื่อมีอาการเจ็บป่วยคนในหมู่บ้านจะเดินทางไป

รักษา 2 แห่ง ได้แก่

- 2.5.4.1 สถานีอนามัยบ้านทรายไหลแล้ง
- 2.5.4.2 โรงพยาบาลอำเภอนิคมน้ำอูน
- 2.5.4.3 คนในหมู่บ้านพิการ จำนวน 17 คน

2.6 สาธารณูปโภค

- 2.6.1 หอกระจายข่าว จำนวน 4 แห่ง
- 2.6.2 ตู้โทรศัพท์สาธารณะ 2 แห่ง (โทรศัพท์มือถือไม่มี

สัญญาณ)

2.7 พาหนะในหมู่บ้าน

- 2.7.1 รถกระบะ จำนวน 26 คัน
- 2.7.2 รถจักรยานยนต์ 180 คัน
- 2.7.3 รถอีแต๋น(ไถนา) จำนวน 66 คัน
- 2.7.4 รถแทรกเตอร์ จำนวน 8 คัน
- 2.7.5 รถโดยสาร 1 คัน
- 2.7.6 รถสามล้อเครื่อง 2คัน
- 2.7.7 รถสิ่วจำนวน 2 คัน

2.8 โรงสีข้าว 5 แห่ง

2.9 ประปา ประปามี 2 แห่งอยู่บ้านทรายไหลแล้งเป็นของกรมโยธาฯและ
อยู่บ้านทรายทองเป็นของกรมทหารพัฒนา

2.10 ไฟฟ้า

- 2.10.1 คราวเรือนที่มีไฟฟ้าใช้ของบ้านทรายไหลแล้ง จำนวน 144
ครัวเรือน
- 2.10.2 คราวเรือนที่ยังไม่มีไฟฟ้าของบ้านทรายไหลแล้ง จำนวน 29
ครัวเรือน
- 2.10.3 คราวเรือนที่มีไฟฟ้าใช้ของบ้านทรายทองจำนวน 95
ครัวเรือน

2.10.4 ครั้วเรือนที่ยังไม่มีไฟฟ้าของบ้านทรายทองจำนวน 3

ครั้วเรือน

2.11 วัฒนธรรมและประเพณี

2.11.1 ความเชื่อ-ประเพณี

-ความเชื่อ

คนในชุมชนมีความเชื่อในเรื่อง ฮีต 12 ครอง 14 และพิธีกรรมท้องถิ่นเช่น การไหว้เจ้าปู่ เดือน3 หรือการสักการบูชา สรงน้ำ ถ้าพระภูไม้ซาง เดือน5 เป็นต้น

-สถาบันทางศาสนา

ชาวบ้านนับถือศาสนาพุทธ มีวัด และพระสงฆ์ เป็นศูนย์รวมจิตใจ

1.วัดทรายไหลแล้งตั้งอยู่ทางทิศใต้ของบ้านทรายทอง มีพระสงฆ์ 1

รูป คือพระอธิการสมร เป็นเจ้าอาวาส

2.วัดอ่างเป่าปี ตั้งอยู่บริเวณป่าช้า สาธารณะทางทิศตะวันตกบ้านทรายไหลแล้ง มีพระสงฆ์ 2 รูป มี พระมหาประเสริฐเป็นเจ้าอาวาส

3.สำนักสงฆ์ ตั้งอยู่บริเวณดินภูไม้ซาง ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือของบ้านทรายทอง มีพระอาจารย์พล เป็นเจ้าอาวาส

กิจกรรมด้านศาสนา วัดเป็นศูนย์รวมยึดเหนี่ยวจิตใจของคนในชุมชน ชาวบ้านจะร่วมกันทำบุญตักบาตรในวันสำคัญต่างๆเช่น วันเข้าพรรษา,ออกพรรษา,วันมาฆบูชา และกิจกรรมงานบุญต่างๆก็มักจะจัดที่วัด

-การเคารพและความเชื่อดั้งเดิม

1.คนในชุมชนทุกปีจะต้องทำพิธีเลี้ยงปู่ตา

2.คนที่ประสบอุบัติเหตุหรือมีรางวัลต้องทำพิธีสะเดาะเคราะห์หรือทำพิธีเรียกขวัญ สูดรคน้ำ เป็นต้น

3.ก่อนจะลงทำไร่ไถนาในต้นฤดูจะต้องทำพิธีเสกนาขวัญและเลี้ยงผีตาแฮก

4.มีชาวบ้านบางส่วนนับถือผีไต่และหมอเหยา

5.ความเชื่อที่สอดคล้องกับ ฮีต 12 ครอง 14

5.1 เดือนอ้าย ตีข้าว เลี้ยงตาแฮก เล่นว่าว ทำบุญดอกฝ้าย

5.2 เดือนยี่ ปลงขวัญข้าวในลาน บุญข้าวขึ้นเถ้า

5.3 เดือนสาม บุญกองข้าว บุญข้าวจี เป็ดประตูล้ำข้าว เลี้ยงปู่ตา

เอาปุ๋ยคอกกลมนา

5.4 เดือนสี่ ทำกองบุญอุทิศหาผู้ตาย แห่พระเวสสันดร

5.5 เดือนห้า บุญรคน้ำสงกรานต์ ก่อเจดีย์ทราย

5.6 เดือนหก บุญเบิกบ้าน สูดบ้าน แสกไฮเสกนา ปลุกบ้าน บุญ

บั้งไฟ

5.7 เดือนเจ็ด เลี้ยงตาแฮกปูตา

5.8 เดือนแปด บุญเข้าพรรษา ทอดเทียน ทอดสาธ

5.9 เดือนเก้า ทำบุญข้าวประดับดิน

5.10 เดือนสิบ บุญข้าวสาก

5.11 เดือนสิบเอ็ด บุญออกพรรษา

5.12 เดือนสิบสอง ทอดกฐิน ทอดปราสาทผึ้ง บุญข้าวเม่า ข้าวฮัง

2.12 การปกครองส่วนท้องถิ่นและภาวะผู้นำ

2.13 ผู้นำในชุมชน ประกอบด้วย

ผู้นำทางธรรมชาติ

2.13.1 พ่อใหญ่ผอง คนเพียร เป็นผู้นำธรรมชาติจะทำพิธีต่างๆ ชาวบ้านต้องเชิญไปทำพิธีแต่งแก้บูชา สูดขวัญ เรียกขวัญ ปลุกบ้าน ขึ้นบ้าน

2.13.2 พ่อใหญ่คำตา เป็นผู้นำด้านศาสนา เป็นผู้พาชาวบ้านกล่าว สวดมนต์ไหว้พระ เวลาที่จัดกิจกรรมทางศาสนาพุทธ

2.13.3 พ่อใหญ่ สุบรรณ เป็นหมอเส้นหมอเอ็น หมอนวด

2.13.4 แม่ใหญ่ลา เป็นหมอดำยา แต่งขันหมาก จัดตกแต่งอุปกรณ์ สำหรับพิธีต่างๆ

2.13.5 พ่อใหญ่หนัด เป็นผู้นำอาวุโส มีหน้าที่ทำพิธีเลี้ยงผีใน โอกาสต่างๆ

ผู้นำทางการ

ผู้ใหญ่บ้านคนแรกชื่อ นายทน สุริยเดช

พ.ศ. 2477 - 2479 คนที่ 2 นายพิมพ์ คีดวงพันธ์

พ.ศ. 2479 - 2514 คนที่ 3 นายบัว จันปุม

พ.ศ. 2514 - 2517 คนที่ 4 นายพัน คีดวงพันธ์

พ.ศ. 2517 - 2536 คนที่ 5 นายแหวน คีดวงพันธ์

พ.ศ. 2536 - 2540 คนที่ 6 นายมา แสงอ่อน

พ.ศ. 2540 - ปัจจุบัน คนที่ 7 นายพิศ จันปุม

2.14 ความสัมพันธ์ของคนในชุมชนและกลุ่มชุมชน ปัญหาความ

ขัดแย้ง

ระบบเครือญาติ ส่วนใหญ่ในหมู่บ้าน มีนามสกุล คีดวงพันธ์ มากที่สุด รองลงมาคือ คำนนท์

2.15 ระเบียบ ข้อปฏิบัติ กฎเกณฑ์ของชุมชน

2.16 การจัดการความขัดแย้ง ความผิด การลงโทษ

3.ทรัพยากรธรรมชาติ การจัดการและระบบกรรมสิทธิ์

3.1 พื้นดิน

- 3.1.1 พื้นที่ทั้งหมดของหมู่บ้านทรายไหลแล้ง จำนวน 5,494 ไร่
- 3.1.2 แยกออกเป็นพื้นที่ของหมู่บ้านที่อยู่อาศัยจำนวน 150 ไร่
- 3.1.3 พื้นที่ทำการเกษตรของหมู่บ้านทรายไหลแล้ง จำนวน 2,295 ไร่,บ้านทรายทองจำนวน 1,768 ไร่
- 3.1.4 พื้นที่สาธารณะ จำนวน 1,468 ไร่,บ้านทรายทองจำนวน 5 ไร่
- 3.1.5 ครั้วเรือนที่มีที่ทำกินเป็นของตนเองโดยไม่ต้องเช่าของบ้านทรายไหลแล้งจำนวน 83 ครั้วเรือน
- 3.1.6 ที่ดินส่วนใหญ่อยู่ในประเภท เอกสารสิทธิ์ สปก.
- 3.1.7 พื้นที่ป่าชุมชนทั้งสองหมู่บ้าน จำนวน 426 ไร่
- 3.1.8.พื้นที่ปลูกพืชเศรษฐกิจ
 - พื้นที่ปลูกอ้อยของบ้านทรายไหลแล้ง จำนวน 31 ไร่(3 ครั้วเรือน)
 - พื้นที่ปลูกยางพาราของบ้านทรายไหลแล้ง จำนวน 106 ไร่(14 ครั้วเรือน)
 - พื้นที่ปลูกอ้อยของบ้านทรายทอง จำนวน 22 ไร่
 - พื้นที่ปลูกยางพาราของบ้านทรายทอง จำนวน 35 ไร่
 - พื้นที่ปลูกมันสำปะหลังของบ้านทรายทอง จำนวน 85 ไร่

3.2 พื้นน้ำ

- 3.2.1 แหล่งน้ำ
 - แหล่งน้ำที่ยังใช้ประโยชน์ได้
 - บ่อน้ำตื้น 55 บ่อ
 - บ่อบาดาล 18 บ่อ
 - บ่อสาธารณะ 1 บ่อ
 - น้ำประปา 2 แห่ง
 - หนองน้ำหรือสระน้ำที่มีในชุมชนได้แก่
 - หนองเป่าปี
 - หนองขอนแก่น
 - จำนวนสระน้ำ
 - สระน้ำสาธารณะ 1 แห่ง

-สรรณำส่วนตัว 26 แห่ง

แหล่งน้ำเพื่อการเกษตรได้แก่

- 1.ห้วยใหญ่ มีน้ำตลอดปี
- 2.ห้วยขอนแก่น มีน้ำตลอดปี
- 3.ห้วยภูไม้ซาง มีน้ำตลอดปี
- 4.ห้วยอ่างเป่าปี มีน้ำช่วง เดือน มี.ค - มิ.ย
- 5.ห้วยถ้ำเต่า มีน้ำช่วง เดือน มี.ค - มิ.ย

3.2.2 การจัดการน้ำ ระบบชลประทาน เหมือง ฝ่าย

3.2.3 การใช้ประโยชน์จากแหล่งน้ำ

3.2.4 ความเปลี่ยนแปลง ความเสื่อมโทรม การสูญเสียและ

ผลกระทบ

3.2.5 การอนุรักษ์น้ำ

4.สภาพทางเศรษฐกิจ

4.1 อาชีพ

-ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพ ทำนา ทำสวน ปลูกพืชไร่และรับจ้าง ตามลำดับ

-อาชีพเสริม ได้แก่ ทำไร่มัน,ปลูกอ้อย,ยางพารา,เลี้ยงเป็ดเลี้ยงไก่ เลี้ยงหมู

-สัตว์เศรษฐกิจที่เลี้ยงกันในหมู่บ้านได้แก่ วัว 24 ครัวเรือน ,กระบือ 24 ครัวเรือน หมู เป็ด ไก่ 42 ครัวเรือน

-คนในหมู่บ้านเดินทางไปทำงานต่างประเทศจำนวน 8 คน

4.2 กลุ่มต่างๆที่พบในหมู่บ้าน

- 1.กลุ่มออมทรัพย์
- 2.กลุ่มกองทุนหมู่บ้าน
- 3.กลุ่มพัฒนาสตรีสังคม
- 4.กลุ่มร้านค้าชุมชน
- 5.กลุ่มเลี้ยงวัว
- 6.กลุ่มทำปุ๋ย
- 7.กลุ่มอนุรักษ์ป่าชุมชน

ข้อมูลการอนุรักษ์ป่าของชุมชนทรายทอง-ทรายไหลแห้ง

1.ประวัติความเป็นมาและการดำเนินกิจกรรมของกลุ่มอนุรักษ์ป่าชุมชน

กลุ่มอนุรักษ์ป่าชุมชนได้ริเริ่มขึ้นเมื่อปี พ.ศ.2547 มีนายพิศ ไชยจักร เป็นประธาน กลุ่มครั้งแรก มีสมาชิก 10 คน มีนายทองแดง แก้วศรีนวน เป็นรองประธานประกอบโดย พื้นฐานการเกิดกลุ่มเนื่องจากผลของการอบรมแนวคิดหน่วยงานรัฐในโครงการ หมู่บ้านป่าไม้แผนใหม่ของจังหวัดมุกดาหารเพื่อดูแลป่าชุมชน 250 ไร่ มีสมาชิกเริ่มก่อตั้งได้แก่

- 1.นายพิศ ไชยจักร
- 2.นายทองแดง แก้วศรีนวน
- 3.นายสาคร เชื้อวังคำ
- 4.นายทักษิณ แสนสุค
- 5.นายเรียง เสี่ยงเพราะ
- 6.นายสมหมาย ปัดทุม
- 7.นายสมาน บุตรดีวงศ์
- 8.นายสมพร หาดิ
- 9.นายแคลี่ ทำนุ
- 10.นายคำปาน โพธิสาร

กิจกรรมของกลุ่มครั้งแรกได้ดำเนินการผลิตหน่อไม้ปิ้งซึ่งไปเก็บจากป่าเพื่อจำหน่ายแต่ไม่สำเร็จตามเป้าหมาย เกิดปัญหาหลายอย่างบทบาทของกลุ่มจึงยุติไป 1 ปี ต่อมาปี พ.ศ.2549 นายพิศ ไชยจักร ได้ลาออกจาก นายทองแดง แก้วศรีนวน จึงได้รับการแต่งตั้งจากสมาชิกให้เป็นประธานกลุ่ม สมาชิกกลุ่มได้เพิ่มขึ้นเป็น 20 คน บทบาทสำคัญก็คือ การวางแผนเขตป่า,ปักป้ายป่าชุมชน ,การออกดับไฟป่าที่ภูไม้ซาง ,การทำฝายแม้ว ,ลาดตระเวนดูแลรักษาป่า,ส่งองค์กรป่าชุมชนเข้าประกวดโครงการป่าไม้ระดับจังหวัด พื้นที่ในการดูแลรับผิดชอบ ในส่วนของบ้านทรายทองรับผิดชอบทั้งหมด 203 ไร่ บ้านทรายไหลแห้งรับผิดชอบ 223 ไร่

ปัจจุบันมีสมาชิกของกลุ่มมีจำนวน 45 คน ประกอบด้วย

1.นายทองแดง แก้วศรีนวน	ประธาน
2.นายนายเสกธา แสงสุข	รองประธาน
3.นายเรียง เสี่ยงเพราะ	รองประธาน
4.นายวาสนา ไถวเลิศ	เลขานุการ
5.นายเกษตร คนคล่อง	เลขานุการ
6.นายจรวด ทุมพร	เหรัญญิก

7.นายประดิษฐ์ วงศ์อุทะ	เหรียญก
8.นายบุญ คีดวงพันธ์	ตรวจสอบ
9.นายแคลี่ ทำนุ	ตรวจสอบ
10.นายสมพร หาคี	ตรวจสอบ
11.นายพรทิพย์ คำนนท์	ตรวจสอบ
12.นายสรเสรีญ คีดวงพันธ์	ประชาสัมพันธ์
13.นายระวี มหาวงค์	ประชาสัมพันธ์
14.นายสมหมาย ปัทม	ปฏิบัติการ
15.นายถาวร ชันทอง	ปฏิบัติการ
16.นายเตียง โคตรพรหม	ปฏิบัติการ
17.นายอาคม มานุช	ปฏิบัติการ
18.นายเสกสรร จันปุม	ปฏิบัติการ
19.นายรวม ตีคลี	ปฏิบัติการ
20.นายสุพรรณ โพธิสาร	ปฏิบัติการ
21.นายไพรวลัย โพธิสาร	ปฏิบัติการ
22.นายเทิงชัย คำนนท์	ปฏิบัติการ
23.นายภิกขุ เสียงเพราะ	ปฏิบัติการ
24.นายสม คีดวงพันธ์	ปฏิบัติการ
25.นายบุญทิน จันปุม	ปฏิบัติการ
26.นายสมาน ไชยอินทร์	ปฏิบัติการ
27.นายรอน เชื้อวังคำ	ปฏิบัติการ
28.นายเทพฤทธิ์ ณ สุพรรณ	ปฏิบัติการ
29.นายนวพล จันทรหอม	ปฏิบัติการ
30.นายวิชัย คีดวงพันธ์	ปฏิบัติการ
31.นายสาธิต คีดวงพันธ์	ปฏิบัติการ
32.นายเพียร คีดวงพันธ์	ปฏิบัติการ
33.นายสถิต ทับแสง	ปฏิบัติการ
34.นายเจริญชัย จันปุม	ปฏิบัติการ
35.นายมานะ เสนา	ที่ปรึกษา
36.นายสมเกียรติ ทองบ่อ	ที่ปรึกษา
37.นายอุดม คำนนท์	ที่ปรึกษา
38.นายพิศ จันปุม	ที่ปรึกษา

39.นายโน จันเต็ม	ที่ปรึกษา
40.นางสมศรี แก้วศรีนวน	ที่ปรึกษา
41.นายจุม ดีดวงพันธ์	ที่ปรึกษา
42.นายจ่านง ผลาheim	ที่ปรึกษา
43.นายประเสริฐ แร่ทอง	ที่ปรึกษา
44.นายสงวน วิสุทธยา	ที่ปรึกษา
45.นายพิพัฒน์ อ่อนเทศ	ที่ปรึกษา

2.หน่วยงานที่ให้การสนับสนุนได้แก่

- 1.โครงการหมู่บ้านป่าไม้แผนใหม่ ให้การสนับสนุนงบประมาณ รวม 160,000 บาท สำหรับทำฝายแม้ว,ฝายชะลอความชื้น,ปักป้ายแนวเขต,ลาดตระเวนดูแลรักษาป่า
- 2.องค์การบริหารส่วนตำบลนาอุดม สนับสนุนงบประมาณ 50,000บาท สำหรับทำเรือนเพาะชำกล้าพันธุ์ไม้,ซ่อมแซมอุปกรณ์ดับไฟ,ทำแนวกันไฟ
- 3.หน่วยต้นน้ำคงบั้งอี ให้การสนับสนุน ทำฝายชะลอความชื้น ทำแนวกันไฟ ทำฝายกึ่งถาวร ,พันธุ์ไม้และป้าย
- 4.อุทยานแห่งชาติภูสระดอกบัว ให้การสนับสนุน พันธุ์ไม้,อุปกรณ์ดับไฟ,จัดอบรมให้ความรู้แก่คณะกรรมการป่าชุมชน
- 5.โรงเรียนคณะเทศบาลนครกรุงเทพฯ13 เข้าร่วมกิจกรรมปลูกป่าและเข้าร่วมกิจกรรมทำฝาย
- 6.พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ให้การสนับสนุน ทำแนวกันไฟและอุปกรณ์ดับไฟป่า

3. กิจกรรมที่ทางกลุ่มดำเนินการด้วยตนเอง

- 1.ประชาสัมพันธ์ให้ชุมชนภายในหมู่บ้านที่ไปใช้ประโยชน์ในพื้นที่ป่าภูไม้ข้างให้เข้าใจ
- 2.ปลูกป่าในพื้นที่เสื่อมโทรม
- 3.ทำฝายชะลอความชื้น
- 4.ทำแนวกันไฟ
- 5.ลาดตระเวนดูแลป่า
- 6.การปล่อยหอยหอยคินป่าภูไม้ข้าง
- 7.การเพาะพันธุ์ปูหิน ปูภูเขา (อยู่ระหว่างการศึกษาความเป็นไปได้)
- 8.การขยายพันธุ์ไม้เปาะและแหมทำไม้กวาด
- 9.โครงการดูแลลูกหลาน
- 10.จัดค่ายอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

4.สรุปกิจกรรมอื่นๆที่ทางกลุ่มเข้าร่วมในชุมชนตั้งแต่อดีตจนถึง

ปัจจุบัน

- 1.กิจกรรมประเพณีบุญบั้งไฟ
- 2.กีฬาภายในโรงเรียนคณะเทศบาลกรุงเทพฯ13
- 3.ประเพณีลอยกระทงอำเภอนิคมคำสร้อย
- 4.กีฬาชุมชนสัมพันธ์ของ อบต.นาอุดมและอบต.ป่าไร่
- 5.กิจกรรมเข้าค่ายพักแรมของลูกเสือ-เนตรนารีของโรงเรียนคณะ

เทศบาลกรุงเทพฯ13

- 6.เข้าค่ายผู้นำอนุรักษ์ธรรมชาติของอุทยานแห่งชาติภูสระดอกบัว
- 7.ร่วมกิจกรรมพัฒนาหมู่บ้านในวันสำคัญต่างๆ
- 8.ปลูกป่าเฉลิมพระเกียรติ
- 9.ทำถนนคอนกรีตในโรงเรียนคณะเทศบาลกรุงเทพฯ13
- 10.รักษาความสงบภายในหมู่บ้าน
- 11.ร่วมทำถนนคอนกรีตและสร้างศาลาวัฏสงสาร

5.การดำเนินกิจกรรมต่างๆของกลุ่มนับตั้งแต่ปี 2548-ปัจจุบัน

- 10 ธันวาคม48 ร่วมเดินวิ่งมินิมาราธอนพิชิตถ้ำพระถ้ำ
- 26 กุมภาพันธ์49 ร่วมกับกลุ่มเยาวชนดับไฟป่าที่ภูไม้ซาง
- 3,6 ,8 ,14 มีนาคม 49 ดับไฟป่าที่ภูไม้ซาง
- 14 มีนาคม49 ประชุมคณะกรรมการป่าชุมชนเรื่อง
ตรวจบัญชีกองทุนป่าชุมชนและการจัดซื้อไม้อัดทำป้าย
- 15 มีนาคม 49 คณะกรรมการป่าชุมชนบ้านทรายทอง
ทรายไหลเลี้ยงทำแนวกันไฟ ต่อเขตเทศบาลดงเย็น
- 17,19 ,28 มีนาคม 49 ตรวจป่าชุมชนบ้านทรายทอง
- 13 มิถุนายน 49 คณะกรรมการป่าชุมชนไปศึกษาดูงาน
การเพาะพันธุ์ไม้ที่บ้านดงเย็น
- 15กรกฎาคม49 ไปตรวจดูป่าที่ปลูกเสริมไว้ที่ภูผาผึ้งและ
ภูแฝงม้า
- 20 กรกฎาคม 49 ปรึกษาหารือเกี่ยวกับการปลูกป่าโดยมี
กลุ่มเยาวชนเข้าร่วม

- ทอง
- 21 กรกฎาคม 49 จัดกิจกรรมปลูกป่าขึ้นห่มบ้านทรายทอง
- 4 สิงหาคม49 ประชุมสมาชิกกลุ่มเรื่องการปลูกป่าเฉลิมพระเกียรติ
- 6 สิงหาคม 49 คณะทำงานไปเอาพันธุ์ไม้ที่อุทยานแห่งชาติภูสระดอกบัว
- 6 สิงหาคม 49 กิจกรรมปลูกป่าเสริมที่ภูไม้ซาง
- 9 สิงหาคม 49 ร่วมปลูกป่าในวันแม่แห่งชาติจำนวน 1,074 ต้นเนื้อที่ 1 ไร่ 2 งาน
- 11 สิงหาคม 49 ร่วมปลูกป่ากับชมรมหมู่บ้านป่าไม้แผนใหม่
- 20 สิงหาคม49 ประชุมคณะกรรมการป่าชุมชนเรื่อง มีคนนอกพื้นที่มาเอาหน่อไม้จำนวนมากและการทำบุญผ้าป่าค้ำชูธรรมชาติ
- 22 สิงหาคม49 เดินตรวจป่า, ฝายแม้วและหน่อไม้
- 1 กันยายน 49 ประชุมคณะกรรมการป่าชุมชนเรื่องการทำบุญป่าชุมชนบ้านนาอุดม
- 4 กันยายน49 ประชุมคณะกรรมการป่าชุมชนเรื่องโครงการทำบุญทอดผ้าป่าค้ำชูธรรมชาติ
- 3 สิงหาคม50 ประชุมเรื่อง การปลูกป่าวันแม่แห่งชาติ การทำแนวกันไฟภูไม้ซาง แนวเขตภูไม้ซาง และการเงินบัญชี
- 5 สิงหาคม50 ทำแนวกันไฟไปสระพระฤๅษีภูไม้ซางสำรวจที่ปลูกไม้วันแม่แห่งชาติ
- 7 สิงหาคม50 ประชุมคณะกรรมการต้นน้ำ เรื่อง ทำฝายแม้ว, ปลูกหวาย, ผักหวาน, ผักเม็ก
- 17 สิงหาคม50 ประชุมเรื่องปลูกป่าเฉลิมพระเกียรติ 80 พรรษาของบสนับสนุนจาก อบต.นาอุดม ทำเรือนเพาะชำกล้าไม้
- 24 สิงหาคม50 ทำแนวกันไฟและปลูกต้นไม้มีผู้เข้าร่วม 18 คน
- 25 สิงหาคม 50 ปลูกป่าชุมชน
- 1-2 กันยายน50 คณะกรรมการป่าชุมชน ร่วมกันทำฝายแม้วที่ภูไม้ซาง

-5 กันยายน 50 ประชุมคณะกรรมการป่าชุมชนจำนวน 21 คน เรื่องการปลูกป่าเฉลิมพระเกียรติ, โครงการทำฝายชะลอความชื้นกึ่งถาวร, การทำป่าขององค์กรป่าชุมชนทรายทองทรายไหลแล้งและการแข่งขันกีฬาเชื่อมสัมพันธ์ไมตรีกับเจ้าหน้าที่

-7-13 กันยายน 50 ทำฝายแม้วกึ่งถาวรที่ภูไม้ซาง

-20 กันยายน 50 เข้าร่วมกิจกรรมปลูกต้นไม้ อบต.นาอุดม

มคม

-21 กันยายน 50 ประชุมคณะกรรมการเพื่อจัดตั้งระเบียบการทำงานป่าชุมชน

-22 กันยายน 50 คณะกรรมการป่าชุมชนร่วมทำถนนวัดสร้างอ้อม

-25-26 กันยายน 50 ทำแนวกันไฟภูผาผึ้ง

-11 ตุลาคม 50 ประชุม เรื่องการแข่งขันฟุตบอลเชื่อมสัมพันธ์ไมตรีกับจนท.อุทยานแห่งชาติภูสระดอกบัว

-20 ตุลาคม 50 ประชุมคณะกรรมการเรื่องลงแขกเกี่ยวข้าวสมาชิกป่าชุมชนและการไปช่วยสร้างสถานปฏิบัติธรรมที่บ้านสีชมพู

-21 ตุลาคม 50 ร่วมกิจกรรมสร้างสถานปฏิบัติธรรมวัดบ้านสีชมพู

-22 ตุลาคม 50 ประชุมเยาวชนเรื่องกีฬาเยาวชนระหว่งชุมชนคุดคอก่าน บ้านโนนสวรรค์และบ้านทรายทองไหลแล้ง

-4 ธันวาคม 50 เข้าร่วมกิจกรรมเดินวิบากขึ้นภูไม้ซางในวันพ่อแห่งชาติ

-9 ธันวาคม 50 ประชุมเรื่อง ทำแนวกันไฟภูผาผึ้ง การทำป่าภูไม้ซาง การต้อนรับผู้ว่าราชการจังหวัด ที่ อบต.นาอุดมและกีฬาที่ ร.ร.เทศบาลกรุงเทพฯ 13

-18 ธันวาคม 50 ประชุม เรื่องกิจกรรมลูกเสือที่จะมาเข้าค่ายที่วัดการทำป่าแหล่งท่องเที่ยวภูไม้ซางและการทำแนวกันไฟ

-2 ธันวาคม 50 ประชุมเรื่องทำแนวกันไฟภูไม้ซาง

-6 มกราคม 51 ประชุมเรื่องการทำบุญผ้าป่า ป่าชุมชน ภูสระดอกบัว

-20 มกราคม 51 ประชุมเรื่องการตั้งกฎระเบียบของป่าชุมชน การของบประมาณสนับสนุนจากอบต.นาอุดมและการพัฒนาภูไม้ซาง

-6 กุมภาพันธ์ 51 ร่วมดับไฟป่าที่บ้านป่าเตย

-20-23 กุมภาพันธ์ 51 กิจกรรมในโครงการจิตดีทำดีมี

คุณธรรม ส่งเสริมการขายพันธุ์ไม้,พันธุ์หอยหอม,ไม้เปาะและเข็มไม้กวาดและเด็ก
เยาวชนที่มีปัญหา 4หมู่บ้าน ได้แก่บ้านทรายทอง ทรายไหลแล้ง บ้านนาขามและบ้าน
วงพระจันทร์51

-22 กุมภาพันธ์ 51 เข้าร่วมดับไฟที่ภูโสนและที่นาของ

นายอึ้ง หนองเป่น

-23 กุมภาพันธ์ 51 ประชุมเรื่องรูปแบบการจัดการ

ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่มุกดาหาร

-26 กุมภาพันธ์ 51 ประชุมเรื่องป่าไม้จังหวัดออก

ตรวจสอบการทำงานป่าชุมชน

-4-5 มีนาคม51 ทำฝ่ายชะลอความชื้นภูไม้ซาง

-5 มีนาคม 51 ประชุมเรื่องการแบ่งกลุ่มทำฝ่ายแมว

การทำเรือนเพาะชำให้กลุ่มเยาวชน และการทำแบบสอบถามความคิดเห็นในชุมชน
เรื่องการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ภูไม้ซาง

-6 มีนาคม 51 สำรวจแหล่งท่องเที่ยวภูไม้ซาง

-7 มีนาคม 51 มอบอุปกรณ์ดับไฟป่าให้แก่บ้านนาขาม

-7 มีนาคม 51 ดับไฟป่าตอนกลางคืนที่บ้านป่าเตย

-10-11 มีนาคม 51 ทำฝ่ายชะลอความชื้นที่ภูไม้ซาง

-12 -14 มีนาคม51 ดับไฟป่าที่ภูแฝงม้าและภูไม้ซาง (ตอน

คำ)

-15 มีนาคม 51 ได้รับการสนับสนุนอุปกรณ์ดับไฟป่า

ได้แก่ ถังฉีดน้ำ ขวานหัวหมู จอบ ไม้ดับไฟ

-20 มีนาคม 51 ประชุมคณะกรรมการป่าชุมชนเรื่องการ

ทำฝ่ายชะลอความชื้น

-23 มีนาคม 51 ทำแนวกันไฟ ที่ภูไม้ซาง

-25-27 มีนาคม 51 ร่วมกิจกรรมค่ายผู้นำเยาวชนอนุรักษ์

ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม ภูไม้ซางผู้เข้าร่วมเป็นเด็กนักเรียนจากโรงเรียนบ้านนาสะ
เม็ง บ้านบาก บ้านหนองเม็ก บ้านเหล่าหมี บ้านป่าไร่ บ้านโนนสวาทและบ้าน
ช่องเม็ก

-5 -8 เมษายน51 ทำเรือนเพาะชำของชุมชน

-7 เมษายน 51 ประชุมเรื่องหาพันธุ์ไม้มาเพาะและการเตรียมประกวดร้องเพลงในวันสงกรานต์

-8 เมษายน 51 (กลางคืน) ขึ้นสำรวจตรวจป่าภูไม้ซาง

-9 เมษายน 51 ร่วมดับไฟป่าภูผาผึ้ง

-17-19 เมษายน 51 ดับไฟป่าที่ภูผาผึ้งและภูผงมัว

-20 เมษายน 51 ประชุมเรื่องไปร่วมประชุมองค์กรป่าชุมชนที่จังหวัดมุกดาหาร, การประกวดร้องเพลงและการทำฝายแม้ว

-20 เมษายน 51 ทำเรือนเพาะชำและจัดถู่

-21 เมษายน 51 ทำฝายชะลอความชื้นภูดาน

-23 เมษายน 51 ทำฝายชะลอความชื้นที่ภูไม้ซาง

-24 เมษายน 51 ร่วมกิจกรรมอบรมค่ายผู้นำเยาวชนที่ภู

สระดอกบัว

-25 เมษายน 51 ทำฝายชะลอความชื้นภูไม้ซาง

-26 -27 เมษายน 51 เก็บพันธุ์ไม้ยาง

- 5 พฤษภาคม 51 ขนดินเข้าเรือนเพาะชำ

-6 พฤษภาคม 51 ขยายโรงเรือนเพาะชำ

-7 พฤษภาคม 51 ไปตัดไม้ไผ่และไม้อะลางมาทำเรือน

เพาะชำ

-8 พฤษภาคม 51 ประชุมคณะกรรมการป่าชุมชนเรื่องการทำเรือนเพาะชำ การขยายพันธุ์ไม้แซม ไม้เปาะ, การร่วมกิจกรรมบุญบั้งไฟและการตัดชุดตรวจป่าชุมชน

-9 พฤษภาคม 51 ประชุมคณะกรรมการป่าชุมชน เรื่องการจัดฝึกอบรมคณะกรรมการป่าชุมชนในเขตตำบลนาอุดม

-13 พฤษภาคม 51 ประชุมเรื่องการร่วมกิจกรรมบุญบั้งไฟ

-13-14 พฤษภาคม 51 ทำฝายแม้วที่ภูไม้ซาง

-31 พฤษภาคม 51 ร่วมกิจกรรมทำถนนที่โรงเรียน

เทศบาลนครกรุงเทพฯ 13

-19 มิถุนายน 51 ทำป้ายชื่อคณะกรรมการป่าชุมชน

6. ความเชื่อแบบชาวบ้านต่อการอนุรักษ์ป่า

ในเดือนเมษายนของทุกปีชาวบ้านในเขตตำบลนาอุดมและตำบลคงเย็น จะขึ้นไปประกอบพิธีสงฆ์ประเพณีที่ประดิษฐานอยู่บนหลังเขาภูไม้ซาง เชื่อว่าจะทำฟ้าฝนชลประทานตกถูกต้องตามฤดูกาลและจะทำให้ชาวบ้านอยู่เย็นเป็นสุข

7. การวางแผนงาน

ทุกเรื่องทุกงานก่อนจะลงมือทำกิจกรรมต่างๆทางคณะกรรมการป่าชุมชนจะต้องมีการประชุมระดมความคิดเห็นในการประชุมของกลุ่มทุกครั้ง เพื่อทำความเข้าใจในงานที่จะทำ มอบหมายหน้าที่ และที่สำคัญจะเป็นการลดอุปสรรคหรือปัญหาที่จะเกิดขึ้นให้น้อยลง

8. เครื่องมือและอุปกรณ์ในการดำเนินกิจกรรมของกลุ่ม

1. ถังน้ำดับไฟป่า จำนวน 15 ถัง
2. ไม้ดับไฟ จำนวน 20 อัน
3. คราด จำนวน 15 อัน
4. ขวาน จำนวน 4 อัน
5. พลั่ว จำนวน 2 อัน
6. จอบ เสียม 4 ด้าม
7. ชุดออกซิเจนดับไฟ 23 ชุด

9. ปัญหาหรืออุปสรรคในการอนุรักษ์และฟื้นฟูผืนป่า

- งบประมาณไม่เพียงพอ
- ขาดแคลนยานพาหนะ
- จุดเด่นหรือรูปแบบไม่ชัดเจนเท่าที่ควร

ข้อมูลด้านทรัพยากรธรรมชาติภูไม้ซาง

1. ลักษณะทั่วไป

สภาพผืนป่าอันอุดมสมบูรณ์แห่งนี้ในอดีตเคยอยู่ภายใต้อิทธิพลและเขตปฏิบัติการทางการเมืองทหารของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย(เขตงาน กจ 444)เนื่องจากภูมิประเทศเป็นภูเขา เอื้ออำนวยต่อการหลบซ่อน ประกอบกับราษฎรในพื้นที่มีความยากจนและด้อยการศึกษาจึงเป็นเครื่องถูกหยิบยกขึ้นมากล่าวโจมตีและต่อสู้กับรัฐบาลเรื่อยมา ต่อมารัฐบาลได้กำหนดนโยบายการต่อสู้เพื่อเอาชนะคอมมิวนิสต์โดยใช้การเมืองนำการทหารและในปี พ.ศ.2525 จึงได้นำอาวุธและมอบหลังจากนั้นการบุกยึด ยึดถือ การครอบครองที่ดินเขตป่าธรรมชาติก็ได้เริ่มขึ้น ต่อมาปี 2532 รัฐบาลมีนโยบายสงวนพื้นที่เพื่อการอนุรักษ์ไว้เพื่อรักษาความสมดุลของระบบนิเวศ จึงได้มีการประกาศเขตอุทยานแห่งชาติภูสระดอกบัว ซึ่งภูไม้ซางก็เป็นส่วนหนึ่งอุทยานแห่งชาติดังกล่าว

ภูไม้ซางอยู่ห่างจากหมู่บ้านทรายทองทรายไหลเฉียงประมาณ 3 กิโลเมตร เป็นยอดเขาที่สูงสุดของอุทยานแห่งชาติภูสระดอกบัว คือสูงถึง 494 เมตรจากระดับทะเลปานกลาง ด้านทิศตะวันตกบริเวณผาลับฟ้าชมพระอาทิตย์ลับขอบฟ้า บริเวณนี้สามารถมองเห็นทัศนียภาพพระยะไกล บนภูไม้ซางมีโขดหิน ลานหิน หินรูปร่างแปลกๆ มหัศจรรย์ตั้งอยู่เป็นระยะ ซึ่งเกิดจากการสึกกร่อนตามธรรมชาติ สภาพอากาศเย็นสบายตลอดปี นับว่าเป็นยอดเขาที่สวยงามที่สุดแห่งหนึ่งของอุทยานแห่งชาติภูสระดอกบัว

2.ทรัพยากรชีวภาพของภูไม้ซาง

1)ประเภทพรรณไม้ป่า

- ไม้ยืนต้นขนาดใหญ่ ที่สำรวจพบได้แก่ มะม่วงไข่ มะม่วงป่า ฝ้องกลอง ดอกทอง เปื่อย แคน แดง ตะแบก ประดู่ สารภี ส้านใหญ่ ตระคร้อ กระบาก ยาง มะพอก คอแลน ยางโอน พะยอม ขะยุง ไม้ซี้ มะแต้คำ มะแต้หนาม กะโห้ จิก ฮัง กระโดน

- ไม้ขนาดเล็ก ที่สำรวจพบได้แก่ เหมือดแอ มะก่อ ไม้ไผ่ซาง ไผ่เปาะ ไผ่ไร่ ไผ่บง ไผ่กะชะ ไผ่เกี้ยว ใจด เพ็ก เขม ชู เอ็นอ้า เป็นต้น

- ไม้จำพวกผักป่า ที่สำรวจพบได้แก่ ผักสะเม็ด ผักติ้ว ผักกระโดน หวาย สาน เพลี้ยฟาน ส้มโสม ทองหมอง คอนแคน หางกวาง คันจ้อง ผักกูด เถา ดาว อีลอก อีลาย กะทือ กะเจียว ข่าโคม ข่าป่า หมากแห้ง กระปุก ผักหนาม เป็นต้น

- ไม้จำพวกเถาวัลย์และสมุนไพร ที่สำรวจพบได้แก่ แสนพัน บันไคเต่า ภูซ้าง เครือน้ำ มะขามแป อ้อยสามส่วน ม้ากระทืบโรง ย่านางแดง บอระเพ็ด หมาน้อย กำลั้งเสือโคร่ง เป็นต้น

- จำพวกเห็ด ที่สำรวจพบได้แก่ เห็ดก่อ เห็ดแดง เห็ดหน้าแหล่ เห็ดละโงก เห็ดปลวก เห็ดข้าวไค เห็ดถ่าน เห็ดขอนขาว เห็ดบด เห็ดขี้ เห็ดหนู เห็ดเผาะ เห็ดดิน เห็ดเผิง เห็ดมันปู เห็ดข่า เห็ดหวด เห็ดตาโล่ เป็นต้น

2)สัตว์ป่า

2.1 สัตว์ป่าขนาดเล็ก

เนื่องจากภูไม้ซาง มีชุมชนตั้งอยู่ใกล้ สภาพป่าค่อนข้างโปร่ง ปัจจุบันสัตว์ไม่มีให้เห็นนอกจากสัตว์เล็กเช่น ลิง ลิงตะหลุง ลิงชะมะ หางสั้น เม่น แล่น ไก่ป่า อีเห็น ลิ่น(นึ่ง) กระรอก กระแต กระจอน ตุ่น กิ้งก่า หนูห้วย หนูท้องขาว หนูหมากจี หนูหางดำ งูเหลือม งูจงอาง งูเขียว งูกะบา งูเหือก งูคา งูสา งูทำทาน(สามเหลี่ยม) งูปล้องอ้อย

จึ้งเหลน จึ้งจก จึ้งเหลนภูเขา เกล็ดเรียบ แะ กบ อึ้งกราย เจียด
ปาด

2.2 แมลงท้องถิ่น ที่สำรวจพบได้แก่

ผีเสื้อ แมงทับขาแดง แมงทับขาเขียว แมงแครง แมงจิ้งจกใหญ่
จิ้งนทอง กุดจี จักจั่น แมงหนู แมงด้บเต่า แมงเขากอก แมงง่วง แมงอี แมงจิลอ
แมงคราม แมงโอด เป็นต้น

2.5 สัตว์ประจำถิ่นที่มีลักษณะพิเศษ ได้แก่ หอยหอมและปูลายสี
แดง(ปูภูเขา)

2.6 จำพวกนกชนิดต่างๆ เช่น นกแซงแซว นกเอี้ยงโง่ นกเอี้ยง
สาธิตา นกกระโถก นกอีลุ้ม นกจุก นกเป่า นกเทด นกกางเขน นกเขา นกไก่อ้น นกจี๊ด
นกกะบา นกขาบ นกเค้ามะกอก นกฮูก เหยี่ยวฮ้าง เหยี่ยวแดง เหยี่ยวหงอน เหยี่ยวปี่ อีกา
นกกระเต็น ค้างคาว นกอีเหลื่อง นกปรอด นกกด นกเลื้อยไก่อ้น นกจี๊ดเจด นกกระทา นกเค้า
ลาน นกเป็ดน้ำ นกไก่อ้น นกคุ้มหลี่ นกกะปัด นกจับเฟือง นกนางแอ่นผา นกเตี๋ยเตี๋ย เป็นต้น

3)ด้านสถานที่สำคัญบนภูไม้ซาง

3.1 สถานที่และสิ่งแวดล้อมที่สำคัญด้านทิศตะวันตก

-ผาด่าง มีความยาวประมาณ 100 เมตรเกิดจากหิน
พังทลายลงมาทำให้หน้าผาเป็นสีขาว บรรพบุรุษเรียกว่าผาด่างและ
เรียกต่อกันมาจนถึงทุกวันนี้

-ผาประดับ ไม้ดอกธรรมชาติออกดอกประดับประดาสี
สวยงามโดยเฉพาะปลายฝนต้นหนาวจะมีให้ชมตามหน้าผาชันมี
ความยาวประมาณ 200 เมตร

-ผาถล่ม ก้อนหินน้อยใหญ่พังทลายลงมาจากหน้าผา
เนื่องจากการทำลายป่าไม้บนภูไม้ซาง

-ผากำแพง หน้าผาสูงชันคล้ายกำแพงมีความยาวประมาณ 300 เมตรอยู่ใกล้ๆทางขึ้นสู่หลังเขา

-ผาบันดาลสุข เมื่อขึ้นบันไดไปถึงหลังเขาจะพบ

-ไม้ไผ่ประจำเขา (ไม้หาง) ขึ้นอยู่ทั่วไปบนภูไม้หางอยู่ระดับหน้าผาลงมาถึงลำต้นสูงใหญ่รองจากไผ่บ้าน

3.2 สถานที่และสิ่งแวดล้อมที่สำคัญบนหลังเขา

-หุบเขาห้วยอ๊กเครือ มีพันธุ์ไม้นานาชนิดมีดอกไม้ป่าที่แปลกประหลาดมีกบและปูแดงหรือปูคายอาศัยอยู่ ผืนป่าดิบแห่งสุดท้ายที่ยังคงความสมบูรณ์เป็นที่อยู่ของสัตว์ป่านานาชนิด กลางป่าลึกแห่งนี้มีดอกไม้เกิดอยู่ตามริมห้วยออกดอกสีแสดอมชมพู

-ถ้ำมหัศจรรย์ อยู่ใกล้ๆทางขึ้นหลังเขาก่อนหินก้อนเดียว ตั้งอยู่ติดหน้าผาเป็นถ้ำรอบทิศทางจุคนได้ประมาณ 60 คน

-ลานดุสิตา มีอยู่ทั่วไปในที่ชื้นแฉะช่วงปลายฝนต้นหนาว

-ปลาหิน หินมีรูปร่างคล้ายปลาทะเลมีหิน2ก้อนเป็นฐานรองรับมีความแปลกมหัศจรรย์อยู่ใกล้ๆทางไปสระฤาษี

-ลานหินธรรมชาติ เป็นลานกว้างใหญ่เนื้อที่ประมาณ 4 ไร่อยู่ใกล้สระฤาษี

-ผาไดโนเสาร์ หินคล้ายไดโนเสาร์2ตัวจับคู่กันอีกตัวหนึ่งกำลังจะขึ้นหลังอีกตัวหนึ่งอยู่ใกล้ๆผาเจ็ดสี

-ผาสวรรค์ มองขึ้นไปข้างบนคล้ายกันว่าเป็นสวรรค์ชั้นฟ้าดูประหลาดสวยงามมากอยู่กับผาเจ็ดสี

-ผาเจ็ดสี ในฤดูฝนจะมีน้ำไหลลงมาหน้าผาชันเกิดเป็นเจ็ดสีมองดูแล้วแปลกประหลาดสวยงามมาก

-ถ้ำค้างคาว เป็นถ้ำค้างคาวอาศัยอยู่มานาน สมัยก่อนคนล่าไปทำอาหารตั้งแต่ปี2543 มีพระภิกษุมานำพร้าชาวบ้านจึงเลิกล่า

-ถ้ำฤาษี เป็นถ้ำลึกเข้าไปข้างในจะเป็นถ้ำกว้างใหญ่มากเป็นถ้ำที่เรียกชื่อติดต่อกันมาแต่บรรพบุรุษ

-ลานหินมหัศจรรย์ อยู่ใกล้ๆกับถ้ำฤาษีอยู่ข้างล่าง ลานหินจะมีหินรูปร่างต่างๆดูแปลกประหลาด มีเนื้อที่ประมาณ 3 ไร่

-ผาศักดิ์สิทธิ์ สถานที่แห่งนี้คนที่ไม่เคารพแสดงออก
ทางการกระทำและคำพูดเคยถูกลงโทษหลายลักษณะตามกาลเวลา

-สระฤาษี เป็นสระอยู่บนหลังเขากว้างลึกมากมีน้ำขัง
ตลอดทั้งปีสระฤาษีเป็นชื่อที่เรียกมาแต่โบราณ

-หลุมของมีค่า ขุดเจาะหาของมีค่ามีหลุมถูกขุดเจาะ4
หลุมเหลืออีก3แห่งคล้ายๆกับนำสิ่งของมีค่ามาเก็บไว้ หลายชีวิต
ต้องมีอันเป็นไป

-ทางเดินจวงกลม เล่าขานมาแต่โบราณว่าเป็นทางเดินจวง
กลมของฤาษี

-จุดชมวิวกว้างฤาษี เป็นจุดชมวิวกว้างงามข้างล่างจะ
มองเห็นทุ่งนาและเขาใกล้เคียง วันใดอากาศดีจะมองเห็นแม่น้ำโขง

-ไม้เปาะ (ไผ่ชนิดหนึ่ง) ขึ้นอยู่ทั่วไปบริเวณใกล้หน้าผา
หลังเขาชาวบ้านนิยมนำไปทำข้าวหลามกินอร่อยหอมหวาน

3.3 สถานที่และสิ่งแวดล้อมที่สำคัญในหุบเขาห้วยอัครี

-ที่อยู่ของฝูงลิง ผืนป่าดิบห้วยอัครีมีสัตว์ป่าและ
พันธุ์ไม้นานาชนิด

-อาหารธรรมชาติ กล้วยป่า เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติมี
อยู่ทั่วไปบนภูไม้ซางเป็นอาหารธรรมชาติของสัตว์ป่า
กลางป่าดิบเขาห้วยอัครีมีร่องรอยคนลักลอบตัดไม้มะค่า ไม้ตะเคียน ไม้
กะบากและไม้มีค่าอื่นๆ ไปขายให้นายทุนปัจจุบันเหลือแต่ซาก

3.4 สถานที่และสิ่งแวดล้อมที่สำคัญด้านทิศตะวันออก

-ถ้ำใหญ่ อยู่ใกล้จุดที่สูงที่สุดของภูเขาคิดระหว่างปี
2518-2523 เคยเป็นที่พักอาศัยของกลุ่มคอมมิวนิสต์เป็นถ้ำที่อยู่สูง
คนได้ประมาณ 80 คน มีความกว้างสามารถหลบแดดหลบฝนได้

-ถ้ำเจ็ดสี สีเจ็ดสีเกิดขึ้นเองตามธรรมชาติเป็นถ้ำที่กว้าง
ใหญ่อยู่ใกล้ผาศักดิ์สิทธิ์

-ถ้ำถล่ม หินจากผนังถ้ำพังทลายลงมาสาเหตุเกิดจาก
น้ำฝนไหลลงมาอย่างแรงและรวดเร็วโดยไม่มีดินไม้รากไม้ค้ำยัน
คูดซับไว้

-นางแก้วหิหลวง เป็นก้อนหินขนาดใหญ่ตั้งอยู่บนหน้า
ผาริมห้วยคล้ายๆผู้หญิงนั่งถ่างขา ถูฝนมีน้ำคล้ายเลือดไหล
ออกมาระหว่างขาตลอดเวลา

3.5 สถานที่และสิ่งแวดล้อมที่สำคัญด้านทิศเหนือ

-อ่างช้างจก เป็นก้อนหินก้อนเดียวขนาดใหญ่ อ่างสูงจากพื้นดิน 3 เมตรกว้าง 1 เมตรครึ่ง อดีตช้างป่าใช้ดื่มน้ำ ดื่มเท่าไรก็ไม่หมด

-ถ้ำลึกลับ เป็นก้อนหินขนาดใหญ่โผล่ขึ้นมาจากพื้นดิน เป็นถ้ำขนาดใหญ่จนได้ประมาณ 60 คนเป็นถ้ำมหัศจรรย์มาก

-ถ้ำช้างสี เป็นถ้ำใหญ่อยู่ติดกับหน้าผาอยู่มุมถ้ำอีกด้านมีน้ำซับไหลออกมาจากในถ้ำตลอดเวลาบริเวณนั้นกลายเป็นหนองน้ำเป็นที่กินเล่นของช้าง

-เครื่องบินรบ สหรัฐอเมริกาตกปี2512 ขณะนั้นประเทศเพื่อนบ้านของไทยเกิดสงคราม เครื่องบินรบบี52ของสหรัฐอเมริกาตกที่ภูไม้ซาง

-คานหมักหล่อน เจ้าหน้าที่ฝ่ายบ้านเมืองปะทะกับกลุ่มคอมมิวนิสต์ปี2519 หลายเดือนต่อมาชาวบ้านพบหัวกะโหลกคนบริเวณนี้

-โคโนเสาร์ หินคล้ายโคโนเสาร์อยู่ริมห้วยอย่างหมีเป็นหินก้อนเดียวสูงใหญ่แปลกน่าพิศวงตั้งอยู่ภูไม้ซางด้านเขตบ้านโคกขามเลียน

-หินหน้าช้าง หินขนาดใหญ่อยู่ใกล้ริมห้วยกกเม็กรูปร่างคล้ายหน้าช้างอยู่ภูไม้ซางเขตบ้านโคกขามเลียน

-อ่างกกเม็ก น้ำไหลออกจากถ้ำเป็นน้ำที่ใสสะอาดใช้ดื่มกินได้ในฤดูแล้งทุกคนที่เดินทางขึ้นสู่ภูไม้ซางจะต้องอาศัยน้ำแห่งนี้ดื่มกิน

-ประปาหิน หินรูปร่างลักษณะคล้ายถังประปามีความสูงประมาณ 10 เมตรกว้างประมาณ 6 เมตรอยู่ภูไม้ซางเขตบ้านโคกขามเลียน

-นกหิน หินรูปร่างลักษณะคล้ายนกอยู่ใกล้ๆกับประปาหิน

-ตะบองเพชรหลังเขา มีอยู่บริเวณหลังถ้ำและบริเวณรอบถ้ำ มีมาช้านานแต่โบราณ

-พญานาคภูเขา หินก้อนใหญ่รูปร่างคล้ายพญานาคตั้งเด่นอยู่บนเขา

-ที่นั่งสมาธิ มีหินคล้ายอาสนะสำหรับพระนั่งมีแผ่นหินเป็นฉากกำบังแดดฝน

-ถ้ำเสือ หินรูปทรงกระบอกความสูง 9 เมตรกว้าง 5 เมตรสมัยก่อนเคยเป็นที่อยู่อาศัยของเสือ อยู่บริเวณสำนักสงฆ์ถ้ำธรรมาสัน

-ถ้ำธรรมาสัน มีหินรูปร่างคล้ายกับพระภิกษุสามเณรนั่งแสดงธรรมอยู่ติดกับถ้ำเสือ

-น้ำตกสายสวรรค์ เป็นน้ำไหลลงมาจากเขาสูงมีหลายชั้น ไหลลดหลั่นลงมาเรื่อยๆฤดูฝนน้ำหลาก จะดูสวยงามตระการตา

ข้อมูลจุดเด่นและศักยภาพของชุมชนทรายทอง-ทรายไหลแล้ง

4.1 ชุมชนตั้งอยู่ที่ราบมีภูเขาล้อมทั้งสองด้าน

4.2 สภาพการตั้งบ้านเรือนเป็นชุมชนขนาดใหญ่มีน้ำใจ

เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่

4.3 ชุมชนประกอบด้วย เผ่าข้อ เผ่ากูไท และเผ่าลาว

อีสาน

4.4 ชุมชนมีลำห้วยไหลผ่าน 1 สายได้แก่ลำห้วยใหญ่

4.5 มีโรงเรียนประถมอยู่ด้านทิศเหนือและมีโรงเรียน

มัธยมอยู่ด้านทิศใต้

4.6 มีศาสนสถาน 2 แห่ง ได้แก่วัดทรายไหลแล้งและ

สำนักสงฆ์ภูไม้ซาง

4.7 มีพื้นดินอุดมสมบูรณ์เนื่องจากชุมชนอยู่ใกล้ป่าและมี

แหล่งน้ำ

4.8 ชุมชนให้ความสำคัญและเคร่งครัดในการปฏิบัติงาน

บุญประเพณี

4.9 ชุมชนอยู่มีองค์การรัฐและหน่วยงานเอกชนที่

ดำเนินงานด้านการช่วยเหลือให้ความร่วมมือในการอนุรักษ์ป่าชุมชน

4.10 มีแกนนำ เป็นบุคคลที่มีจิตสาธารณะ มีมนุษย

สัมพันธ์ที่ดี ร่วมมือในทุกกิจกรรม ทุกองค์กรที่ขอความช่วยเหลือทั้งนอกและใน

ชุมชน

4.11 ชุมชนดำเนินการอนุรักษ์ป่าชุมชนด้วยตนเอง

4.12 ในชุมชนมีที่ปรึกษาจากหลากหลายหน่วยงาน

4.13 มีอาสาสมัครส่วนหนึ่งที่มีประสบการณ์ในการ
ดูแลป่าชุมชน

4.14 ชุมชนมีอุปกรณ์ในการดูแลรักษาป่า

4.15 ชุมชนมีจุดประสานงานคณะกรรมการป่าชุมชน

4.16 ชุมชนมีสถานีนอนามัยดูแลสุขภาพของคนในชุมชน
เอง

4.17 มีสนามออกกำลังกายที่โรงเรียนประถมประจำ
หมู่บ้าน

4.18 อาสาสมัครในกลุ่มอนุรักษ์ผ่านหลักสูตรดูแลรักษา
ป่าสามารถพัฒนาเป็นแกนนำช่วยเหลืองานอนุรักษ์ป่าชุมชนได้

4.19 ผู้นำกลุ่มอนุรักษ์ป่าชุมชนสามารถเป็นวิทยากร ให้
การอบรมความรู้แก่ชุมชนอื่นๆได้

4.20 ชุมชนมีรายได้จากการทำไร่อ้อย มันสำปะหลัง
ยางพารา ข้าว เลี้ยงวัว เป็นต้น

4.21 ชุมชนมีแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญได้แก่ภูไม้ซาง

4.22 ชุมชนมีชื่อเสียงเนื่องจากเป็นแหล่งกำเนิดของ
นักร้องลูกทุ่งชื่อดัง ได้แก่ คุณมนต์สิทธิ์ คำสร้อย

4.23 ภูไม้ซางสามารถพัฒนาความพร้อมสู่แหล่งเรียนรู้
ด้านธรรมชาติแก่เด็กและเยาวชนในชุมชนและพื้นที่ใกล้เคียงได้

4.24 มีการประสานความร่วมมือและการหาแนวร่วมของ
คนในชุมชนจากทุกภาคส่วนในการวางแผนการดำเนินกิจกรรมแก้ไข
ปัญหาร่วมกัน

4.25 ภูไม้ซางสามารถพัฒนาให้มีความพร้อมและรองรับ
การท่องเที่ยวได้

4.26 คณะกรรมการป่าชุมชนทรายทอง-ทรายไหลแล้ว
จำนวน 45 คนมีศักยภาพในการดำเนินกิจกรรมการอนุรักษ์และฟื้นฟูใน
รูปแบบของตนเองได้

5.ข้อมูลจุดด้อย ของชุมชนทรายทอง-ทรายไหลแล้ว

5.1 พื้นดินส่วนเริ่มเสื่อมสภาพเนื่องจากการทำไร่และการ
ใช้ปุ๋ยเคมี

5.2 อยู่ไกลจากตัวอำเภอนิคมคำสร้อย การเดินทางต้อง
อ้อมไปทางอำเภอเลิงนกทาจังหวัดยโสธร

5.3 สภาพถนนเป็นลูกรัง ฤดูฝนบางครั้งถูกตัดขาดการ
สัญจรไปมาลำบาก

5.4 สันญาณโทรศัพท์มือถือไม่แรงพอ

5.5 ฤดูแล้งมีรถขนอ้อยผ่านชุมชนเป็นจำนวนมากทำให้
เกิดฝุ่น ถนนทรุดโทรมเป็นหลุมเป็นบ่อ

5.6 ชุมชนไม่สามารถดำเนินการทางกฎหมายกับบุคคล
ภายนอกที่มาใช้ทรัพยากรธรรมชาติโดยไม่ขออนุญาตได้

5.7 ชุมชนยังไม่การบันทึกประวัติศาสตร์ชุมชน

5.8 ชุมชนอยู่ห่างไกลจากตัวจังหวัด

5.11 สถานการณ์เศรษฐกิจบีบบังคับให้คนในชุมชนต้อง
ดิ้นรนออกจากหมู่บ้าน บางส่วนไปเรียนนอกชุมชน บางส่วนไปรับจ้าง
ต่างจังหวัด บางส่วนก็รับจ้างในตัวจังหวัด

5.12 ขาดการชลประทานที่ดีในการนำน้ำจากลำห้วยใหญ่
ขึ้นมาใช้ในฤดูแล้ง

6.ผลการดำเนินกิจกรรมของทีมวิจัยตามแผนงานในกระบวนการวิจัย

โครงการ “ศึกษารูปแบบที่เหมาะสมในการฟื้นฟูภูมิปัญญาโดย
ชุมชนบ้านทรายทอง-ทรายไหลแล้ง ตำบลนาอุดม อำเภอโนนคำสร้อย จังหวัดมุกดาหาร”
ตามความมุ่งหมายของโครงการก็เพื่อที่จะ ศึกษาการดำเนินกิจกรรมการฟื้นฟู
ทรัพยากรธรรมชาติภูมิปัญญาของชุมชนทรายทอง-ทรายไหลแล้ง ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน
ศึกษาศักยภาพจุดอ่อนจุดแข็งโอกาสปัจจัยและเงื่อนไขความสำเร็จของชุมชนในการจัดการ
ฟื้นฟูและอนุรักษ์ภูมิปัญญาและหารูปแบบและวิธีการที่เหมาะสมในการจัดการและฟื้นฟู
สภาพป่าภูมิปัญญาที่สอดคล้องเหมาะสมกับสภาพพื้นที่ วิถีชีวิตชาวบ้านทรายทอง -ทรายไหล
แล้ง

ผลการวิจัยครั้งนี้สามารถตอบโจทย์และวัตถุประสงค์การวิจัยดังนี้

6.1 ทีมวิจัยได้เรียนรู้ ศึกษาและบันทึก

ประวัติศาสตร์ชุมชนของตนเองอย่างเป็นระบบ

6.2 ทีมวิจัยได้ทบทวนการดำเนินกิจกรรมการอนุรักษ์และ
ฟื้นฟูป่าชุมชนและภูมิปัญญาตั้งแต่ปี 2548-ปัจจุบัน

6.3 ทีมวิจัยมีรูปแบบที่เหมาะสมในการอนุรักษ์และฟื้นฟู
ภูมิปัญญาเป็นของตนเอง ได้แก่

1) ได้จัดตั้งคณะกรรมการดำเนินงานจำนวน 45 คน มี
หน่วยงานรัฐและเอกชนเป็นที่ปรึกษาโดยมีวิธีการบริหารจัดการกลุ่มคือ
- มีคณะกรรมการที่ร่วมกันก่อตั้งทั้งที่เป็นผู้ปฏิบัติและที่
ปรึกษา ทั้งองค์กรภาครัฐและเอกชน

- มีนายทองแดง แก้วศรีนวน เป็นผู้ทำหน้าที่ประสานงาน
และสื่อสารของกลุ่มเพื่อให้เกิดความร่วมมือในการดำเนินงานให้บรรลุ
วัตถุประสงค์

- มีฝ่ายเหรียญกษาปณ์ ฝ่ายตรวจสอบ ฝ่ายปฏิบัติการ และฝ่ายที่
ปรึกษา

- มีการขยายฐานสมาชิกให้เพิ่มมากขึ้นทั้งในชุมชนเองและ
ชุมชนใกล้เคียง

2) มีรูปแบบที่เหมาะสมของกิจกรรมที่ดำเนินการเป็นไป
อย่างสม่ำเสมอ ได้แก่

- การประชุมคณะกรรมการอย่างน้อยเดือนละ 1
ครั้ง

- กิจกรรมดับไฟป่า

- กิจกรรมทำแนวป้องกันไฟ

- กิจกรรมทำเรือนเพาะชำพันธุ์พืชหายากเพื่อปลูก
เสริม

- กิจกรรมปลูกไผ่(ไม้ซาง) แคมป์ เพื่อทำไม้กวาด

- กิจกรรมปล่อยหอยหอมและปูคาย คืนถิ่นภูไม้

ซาง

- กิจกรรมปลูกป่าร่วมกับชุมชน

- กิจกรรมทำฝายชะลอความชื้น

- กิจกรรมเดินสำรวจป่าภูไม้ซาง

3) ทีมวิจัยและคนในชุมชนใช้กระบวนการวิจัยเข้าช่วย
จัดระบบการแก้ไขปัญหาการดำเนินกิจกรรมให้มีความชัดเจนยิ่งขึ้น เช่น
วิธีการระดมความคิดเห็น การหาข้อสรุปร่วมกัน การหาแนวทางแก้ไข
ปัญหาและการวางแผนการจัดกิจกรรม

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

1.สรุปผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1.เพื่อศึกษาการดำเนินกิจกรรมการฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติภูมิเ้าของชุมชนทรายทอง-ทรายไหลแล้ง ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน
- 2.เพื่อศึกษาศักยภาพจุดอ่อนจุดแข็งโอกาสปัจจัยและเงื่อนไขความสำเร็จของชุมชนในการจัดการฟื้นฟูและอนุรักษ์ภูมิเ้า
- 3.เพื่อหารูปแบบและวิธีการที่เหมาะสมในการจัดการและฟื้นฟูสภาพภูมิเ้าที่สอดคล้องเหมาะสมกับสภาพพื้นที่ วิถีชีวิตชาวบ้านทรายทอง —ทรายไหลแล้ง

กลุ่มบุคคลที่อยู่ในกระบวนการวิจัย

ทีมวิจัยที่ดำเนินการในชุมชนทรายทอง-ทรายไหลแล้ง

จำนวน 14 คนได้แก่

1.นายอุไรวิช	พลเยี่ยม	หัวหน้าโครงการ
2.นายทองแดง	แก้วศรีนวน	ทีมวิจัย
3.นายประสิทธิ์	กุลชาติ	ทีมวิจัย
4.นายอาทิตย์	พรหมเสนา	ทีมวิจัย
5.นายเศรษฐา	แสนสุข	ทีมวิจัย
6.นายสมหมาย	ปัทม	ทีมวิจัย
7.นายแคลี่	ทำนุ	ทีมวิจัย
8.นายจรวด	ทุมพร	ทีมวิจัย
9.นายประดิษฐ์	วงษ์อุทะ	ทีมวิจัย
10.นายรวม	ดีกลิ่น	ทีมวิจัย
11.นายถาวร	จันทอง	ทีมวิจัย
12.นายเกษร	คนคลอง	ทีมวิจัย
13.นายสมพร	หาดี	ทีมวิจัย
14.นายสมัย	อุปสาร	ที่ปรึกษา

กลุ่มอนุรักษ์และฟื้นฟูภูมิเ้า

จำนวน 45 คนได้แก่

1.นายทองแดง	แก้วศรีนวน	ประธาน
2.นายนายเสนา	แสงสุข	รองประธาน
3.นายเรียง	เสียงเพราะ	รองประธาน

4.นายวาสนา ไถวเลิศ	เลขานุการ
5.นายเกษตร คนคลอง	เลขานุการ
6.นายจรวด ทุมพร	เหรียญก
7.นายประดิษฐ์ วงศ์อุทะ	เหรียญก
8.นายบุญ คีดวงพันธ์	ตรวจสอบ
9.นายเคลี ทำนุ	ตรวจสอบ
10.นายสมพร หาคี	ตรวจสอบ
11.นายพรทิพย์ คำนนท์	ตรวจสอบ
12.นายสรเสรีญ คีวงพันธ์	ประชาสัมพันธ์
13.นายระวี มหาวงค์	ประชาสัมพันธ์
14.นายสมหมาย ปัทม	ปฏิบัติการ
15.นายถาวร ชันทอง	ปฏิบัติการ
16.นายเตียง โคตรพรหม	ปฏิบัติการ
17.นายอาคม มานุช	ปฏิบัติการ
18.นายเสกสรร จันปุม	ปฏิบัติการ
19.นายรวม คีคลี	ปฏิบัติการ
20.นายสุพรรณ โพธิสาร	ปฏิบัติการ
21.นายไพรวลัย โพธิสาร	ปฏิบัติการ
22.นายเทิงชัย คำนนท์	ปฏิบัติการ
23.นายภิกพ เสียงเพราะ	ปฏิบัติการ
24.นายสม คีดวงพันธ์	ปฏิบัติการ
25.นายบุญทิน จันปุม	ปฏิบัติการ
26.นายสมาน ไชยอินทร์	ปฏิบัติการ
27.นายรอน เชื้อวังคำ	ปฏิบัติการ
28.นายเทพฤทธิ์ ณ สุพรรณ	ปฏิบัติการ
29.นายนวพล จันทรหอม	ปฏิบัติการ
30.นายวิชัย คีดวงพันธ์	ปฏิบัติการ
31.นายสาธร คีดวงพันธ์	ปฏิบัติการ
32.นายเพียร คีดวงพันธ์	ปฏิบัติการ
33.นายสถิต ทับแสง	ปฏิบัติการ
34.นายเชิญชัย จันปุม	ปฏิบัติการ
35.นายมานะ เสนา	ที่ปรึกษา

36.นายสมเกียรติ ทองบ่อ	ที่ปรึกษา
37.นายอุดม คำนนท	ที่ปรึกษา
38.นายพิศ จันปุม	ที่ปรึกษา
39.นายโน จันเต็ม	ที่ปรึกษา
40.นางสมศรี แก้วศรีนวน	ที่ปรึกษา
41.นายจุม ดีดวงพันธ์	ที่ปรึกษา
42.นายจ่านง ผลาheim	ที่ปรึกษา
43.นายประเสริฐ แร่ทอง	ที่ปรึกษา
44.นายสงวน วิสุทธยา	ที่ปรึกษา
45.นายพิพัฒน์ อ่อนเทศ	ที่ปรึกษา

พื้นที่การศึกษา

- 1.พื้นที่ภูไม้ซาง ตำบลนาอุดม อำเภอนิคมน้ำสร้อย จังหวัดมุกดาหาร
- 2.ชุมชนหลักได้แก่ ชุมชนทรายทอง-ทรายไหลแล้ง ตำบลนาอุดม อำเภอนิคมน้ำสร้อย จังหวัดมุกดาหาร

3.ชุมชนรองได้แก่

- บ้านเทพภูทอง ตำบลดงเย็น อำเภอเมือง จังหวัดมุกดาหาร
- บ้านขอนแก่น ตำบลนาอุดม อำเภอนิคมน้ำสร้อย จังหวัดมุกดาหาร
- บ้านคำไหล ตำบลนาอุดม อำเภอนิคมน้ำสร้อย จังหวัดมุกดาหาร
- บ้านเหล่านางาม ตำบลนาอุดม อำเภอนิคมน้ำสร้อย จังหวัดมุกดาหาร
- บ้านศรีชมพู ตำบลนาออก อำเภอนิคมน้ำสร้อย จังหวัดมุกดาหาร
- บ้านวงพระจันทร์ ตำบลนาอุดม อำเภอนิคมน้ำสร้อย จังหวัดมุกดาหาร
- บ้านนาขาม ตำบลนาอุดม อำเภอนิคมน้ำสร้อย จังหวัดมุกดาหาร

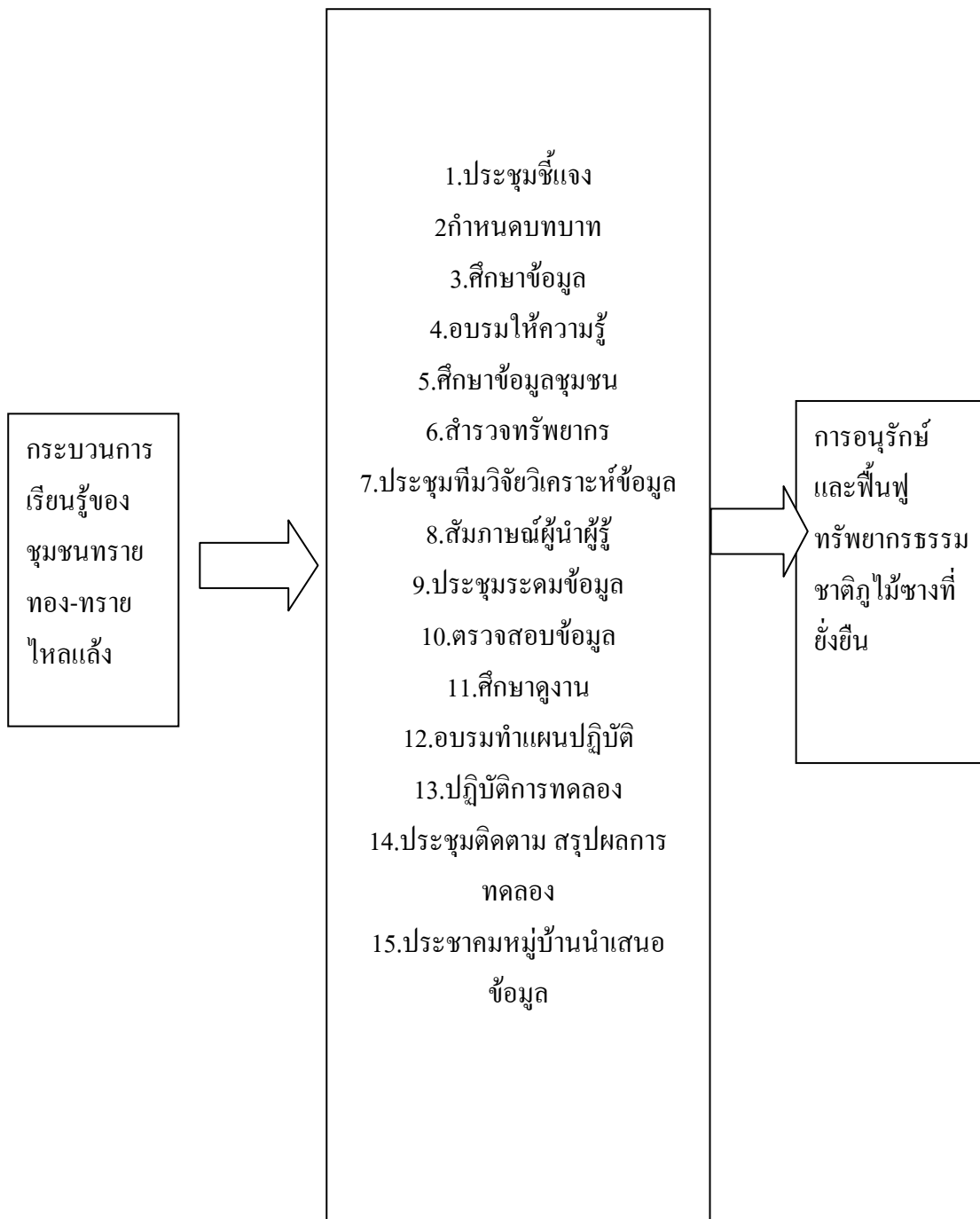
สื่อเครื่องมือหลักในกระบวนการวิจัย

- 1.การจัดประชุมทีมวิจัยเพื่อกำหนดบทบาท และการวางแผนงานร่วมกัน
- 2.ประชุมชาวบ้านเพื่อชี้แจงโครงการ
- 3.การศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง
- 4.การอบรมให้ความรู้เพื่อเพิ่มทักษะการเก็บข้อมูลของทีมวิจัย
- 5.การสำรวจ ศึกษาข้อมูลในชุมชนและจัดทำแผนที่ชุมชน
- 6.การสำรวจทรัพยากรธรรมชาติ ภูไม้ซางและจัดทำแผนที่ภูไม้ซางของทีมวิจัย
- 7.การประชุมทีมวิจัยวิเคราะห์ สรุปข้อมูล
- 8.การสัมภาษณ์ การประชุมกลุ่มผู้นำ และผู้ใช้ประโยชน์ทรัพยากร
- 9.การศึกษาดูงานการฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ

- 10.การอบรมทำแผนฟื้นฟูผู้ป่วย
- 11.ปฏิบัติการฟื้นฟูผู้ป่วย
- 12.ประชุมผลการทดลอง
- 13.ประชาคมนำเสนอผลการวิจัย

สรุปผลและองค์ประกอบหลักตามผลการวิจัย

ผลการดำเนินโครงการวิจัยโดยชุมชนทรายทอง ทรายไหลตั้งแต่ปี พ.ศ. 2551-ตุลาคม 2552 (รวมระยะขยายเวลา) นับตั้งแต่แรกเริ่มจนถึงกิจกรรมที่ 17 นับว่าเป็นกระบวนการวิจัยที่เสริมสร้างจิตสำนึกในการดำเนินงานร่วมกันของทีมวิจัยและชาวบ้านในชุมชนตลอดทั้งผู้เกี่ยวข้องทั่วไป ซึ่งเป็นการวิจัยแบบมีส่วนร่วมในลักษณะร่วมปฏิบัติการ นับตั้งแต่การประชุมชี้แจงกับชุมชน การกำหนดบทบาทหน้าที่ของทีมวิจัย การศึกษาข้อมูลชุมชน การประเมินทรัพยากรฟื้นฟูผู้ป่วย การสัมภาษณ์ผู้นำ ผู้ใช้ประโยชน์ การศึกษาดูงาน การทดลองปฏิบัติงานร่วมกัน การประชาคมหมู่บ้านนำเสนอข้อมูล เป็นต้น กิจกรรมเหล่านี้ทำให้ทีมวิจัยและคนในชุมชนที่ร่วมกระบวนการวิจัยได้เรียนรู้ดีของตนเองทั้งในด้านประวัติชุมชน การดำเนินกิจกรรมอนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรในชุมชนของตนเอง รู้จักความสามารถของกลุ่ม จุดอ่อน จุดแข็งและโอกาสในการทำงานด้านอนุรักษ์และฟื้นฟูผู้ป่วย ที่สำคัญคือชุมชนสามารถกำหนดรูปแบบการทำงานของตนเองและทดลองดำเนินการแล้วแล้ว ซึ่งเห็นได้ชัดว่ามีความสอดคล้องเหมาะสมกับสภาพพื้นที่และวิถีชีวิตของชาวบ้านทรายทอง-ทรายไหล เพื่อนำสู่การแก้ไขปัญหา ฟื้นฟู อนุรักษ์ผู้ป่วยซึ่งเป็นทรัพยากรธรรมชาติในชุมชนตนเอง

แผนภาพประกอบที่ 1 กระบวนการเรียนรู้ชุมชนทรายทอง-ทรายไหล่แล้ง

จากแผนภาพประกอบที่ 1 จะเห็นได้ว่ากระบวนการเรียนรู้ของชุมชนทรายทอง-ทรายไหลแล้งซึ่งเป็นกระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วมส่งผลกระทบบังนี้

1. การพบปะพูดคุยจากเวทีต่างๆ ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ทำให้ทีมวิจัยสมาชิกกลุ่มอนุรักษ์ป่าชุมชน และชาวบ้านในชุมชนที่เข้าร่วมโครงการ เกิดการเรียนรู้ มีจิตสำนึกร่วมกันมีความกระตือรือร้น ในการแก้ไขปัญหาและหาทางออกร่วมกัน

2. ชุมชนมีแนวทางหรือรูปแบบในการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติภูมิปัญญา ร่วมกัน โดยมีแผนกิจกรรมที่กำหนดร่วมกันจำนวน 1 ชุด ได้แก่

2.1 กิจกรรมทำแนวกันไฟ

2.2 กิจกรรมดับไฟป่ากิจกรรมขยายพันธุ์ไม้หายาก

2.3 กิจกรรมทำฝายแม้ว

2.4 กิจกรรมปลูกป่าร่วมกัน

2.5 กิจกรรมทำเรือนเพาะชำชุมชน

3. ทีมวิจัยและชุมชนได้ทบทวนประวัติศาสตร์ชุมชน และสำรวจทรัพยากรธรรมชาติภูมิปัญญาแบบมีส่วนร่วม ประเด็นต่างๆ ที่เก็บรวบรวมได้แก่ บริบทชุมชนทรายทอง-ทรายไหลแล้งในด้านต่างๆ ทรัพยากรธรรมชาติที่ปรากฏบนภูมิปัญญา และข้อมูลการดำเนินงานกลุ่มอนุรักษ์ฯ ข้อมูลดังกล่าวเป็นฐานสำคัญในการต่อยอดและเกื้อหนุนการดำเนินงานให้เกิดประโยชน์ในโอกาสต่อไป

4. ผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ของโครงการ สามารถสรุปให้เห็นเป็นด้านๆ ดังนี้

4.1 ด้านปัจจัย ในการดำเนินงานมีวัตถุประสงค์ของโครงการที่ชัดเจน มีแผนการดำเนินงานและแผนการดำเนินกิจกรรมตามวัตถุประสงค์โครงการที่ชัดเจน เป็นรูปธรรมและทีมวิจัยสามารถปฏิบัติได้จริง มีพื้นที่ดำเนินงานซึ่งเป็นพื้นที่เป้าหมายของโครงการอย่างครอบคลุม

4.2 ด้านกระบวนการ ในการดำเนินงาน ทีมวิจัยและคนในชุมชนมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมในเวทีต่างๆ มีการแสดงความคิดเห็น การเสนอแนะ การเพิ่มเติมข้อมูล การคิดค้นหาแนวทาง การศึกษาดูงานนอกสถานที่ การฝึกอบรม การทดลองปฏิบัติและการนำเสนอต่อชุมชน

4.3 ด้านผลผลิต ในด้านดำเนินงานตามกระบวนการวิจัยชุมชน

- มีระบบการบริหารโครงการตามบทบาทหน้าที่

- มีโครงสร้างการดำเนินงานของกลุ่มที่เข้มแข็งและขยายฐานสมาชิกเพิ่มขึ้น

- ชุมชนมีแผนปฏิบัติการอนุรักษ์และฟื้นฟู 1 แผน

4.4 ด้านผลกระทบ

-ชุมชนทรายทอง-ทรายไหลแล้ง ดำเนินกิจกรรมอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติของชุมชนตนเอง จนได้รับรางวัลหลายรางวัลที่เป็นการประกันถึงควมมีคุณภาพและประสิทธิภาพในการดำเนินงานร่วมกัน

-เกิดภาวะผู้นำและผู้ตามที่ดีในการทำงานรูปแบบกลุ่ม มีการขยายความสัมพันธ ขยายความรู้แนวคิดและการปฏิบัติการร่วมกันกับชุมชนอื่นๆที่อยู่ใกล้เคียง โดยมีเป้าหมายในการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติร่วมกันให้มีความยั่งยืนต่อไป

อภิปรายผล

กระบวนการวิจัยของคนในชุมชนทรายทอง-ทรายไหลแล้ง เป็นการวิจัยแบบมีส่วนร่วมตั้งแต่การพัฒนาโจทย์จนสิ้นสุดโครงการ ดังนั้นทีมวิจัยจึงมองเห็นประเด็นปัญหาของตนเอง นำสู่การตั้งวัตถุประสงค์ เรียนรู้การแก้ไขปัญหา วางแนวทางการดำเนินงาน มีการทดลองและสรุปผลร่วมกัน ดังนั้นทั้งทีมวิจัยและผู้เข้าร่วมกระบวนการวิจัยจึงมีมุมมองในการทำงานร่วมกันในลักษณะการประชาคม ส่งผลดีต่อการพัฒนาตนเองและงานที่ปฏิบัติร่วมกันในลักษณะกลุ่มในชุมชน อาทิเช่น

1)ด้านความคิด มีการรวมตัวในลักษณะเวทีต่างๆตามขั้นตอนการวิจัย ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ พบปะพูดคุย ทำให้เกิดแนวความคิดหลากหลาย แลกงาน ทุกคนมีโอกาสได้แสดงออกในสิ่งที่ตนเองทำ หรือนึกคิด เพื่อพัฒนางานด้านการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรภูมิเชางและการพัฒนาชุมชนตนเองในด้านต่างๆ

2.ปัญหาและแนวทางแก้ไข ทีมวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มอนุรักษ์ที่เคยร่วมกันปฏิบัติงานมาเ้าระยะหนึ่ง จึงมองเห็นจุดเด่น จุดด้อย โอกาส ช่องทางการพัฒนางานของกลุ่ม ให้มีความยั่งยืนในระยะต่อไป

3.รูปแบบและวิธีการที่เหมาะสมในการจัดการและฟื้นฟูสภาพป่าภูมิเชางที่สอดคล้องเหมาะสมกับสภาพพื้นที่วิถีชีวิตชาวบ้านทรายทอง-ทรายไหลแล้ง ประกอบด้วยแผนงานต่างๆดังนี้

- แผนงานทำแนวกันไฟ
- แผนงานดับไฟป่ากิจกรรมขยายพันธุ์ไม้หายาก
- แผนงานทำฝายแม้ว
- แผนงานปลูกป่าร่วมกัน
- แผนงานทำเรือนเพาะชำชุมชน

กลุ่มแผนข้างต้นชุมชนดำเนินการโดยมีเป้าหมายและอุดมการณ์ร่วมกันโดยอาศัยความร่วมมือจากคนในชุมชน เน้นการพึ่งพาตนเองตามศักยภาพ มีผู้นำกลุ่มและสมาชิกกลุ่มที่เข้มแข็ง มีความจริงจิงต่อการปฏิบัติงานอย่างสม่ำเสมอ

4.ผลจากกระบวนการวิจัยส่งผลให้ทีมวิจัยและกลุ่มอนุรักษ์ป่าชุมชน ได้ร่วมกันวางระบบทำงานและการประสานงาน กำหนดบทบาทการทำงานของแต่ละคนให้ชัดเจน เพื่อให้ทุกสารถเคลื่อนไหวและร่วมมือทำงานได้อย่างเท่าทันการณ์และ คล่องตัว ทั้งนี้จัดให้มีศูนย์ประสานงานขึ้น ที่บ้านนายทองแดง แก้วศรีนวน มีการจัดประชุมประจำเดือนและการประชุมในวาระเร่งด่วน ตามโอกาส

5.องค์ความรู้ เมื่อสิ้นสุดโครงการทำให้ชุมชนทรายทอง-ทรายไหลแล้ง มีบทบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร ซึ่งเป็นผลจากการศึกษาข้อมูลในชุมชนดังนี้

- 4.1 ประวัติชุมชนและแผนที่ชุมชนทรายทอง-ทรายไหลแล้ง
- 4.2 ข้อมูลบริบทชุมชนในด้านต่างๆ
- 4.3 ประวัติความเป็นมาของกลุ่มอนุรักษ์ป่าชุมชนทรายทอง-ทรายไหลแล้ง
- 4.4 ข้อมูลทรัพยากรธรรมชาติภูมิเ้า

ข้อเสนอแนะการวิจัย

ข้อเสนอแนะเพื่อนำไปใช้พัฒนางาน

- 1.ศึกษาเชิงลึกทางนิเวศวิทยาและสถานการณ์ปัญหาของภูมิเ้าให้ชัดเจนยิ่งขึ้น
- 2.ขยายแนวคิดและแกนนำสู่ชุมชนอื่นๆที่อาศัยอยู่ใกล้เคียงหรือล้อมรอบภูมิเ้า เช่นตำบลดงเย็น ตำบลนาอุดมและพื้นที่ด้านอำเภอคอนตาล เป็นต้น
- 3.สื่อสารกับภายนอกหรือร่วมเวทีสาธารณะ ในรูปแบบต่างๆ เพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกร่วมในระดับที่กว้างขึ้น
- 4.พัฒนาภูมิทัศน์รองรับถ้าหากจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

การบริหารจัดการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น. เชียงใหม่ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย(สกว.)สำนักงานภาค , 2546.

กระบวนการค้นคว้าวิจัยเพื่อท้องถิ่นจุดเปลี่ยนการพัฒนา. เชียงใหม่ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย(สกว.)สำนักงานภาค , 2548
ฉลาด จันทรสมบัติ. การเขียนรายงานการวิจัย. มหาสารคาม : คณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยมหาสารคาม,2549.

งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นสื่อความหมายผ่านฐานความคิดและประสบการณ์. เชียงใหม่ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย(สกว.)สำนักงานภาค , 2548.

ความรู้ท้องถิ่น กระบวนการฟื้นฟูพื้นที่ชุมชนอีสาน . เอกสารประกอบการสัมมนางานวิจัยเพื่อท้องถิ่น : เครือข่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่นภาคอีสาน , 2549

ความเป็นมาอุทยานแห่งชาติภูสระดอกบัว. กรุงเทพฯ: 2551
สมบูรณ์ คีดวงพันธ์. เอกสารประกอบการเรียนการสอน ทรัพยากรธรรมชาติไม่ใช่งาน
โรงเรียนเทศบาลนครกรุงเทพฯ(ชุมชนทรายทองทรายไหลแล้ง) ,2551

อุทยานแห่งชาติ ธรรมชาติและนันทนาการ กรุงเทพฯ : สำนักงานอุทยานแห่งชาติ กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช , 2549.

ภาคผนวก

ก

สรุปกิจกรรมที่ดำเนินการตามแผน

1.กิจกรรม ประชุมทีมวิจัยวางแผนการทำงานและกำหนดบทบาทหน้าที่ร่วมกัน

1.1 ผลที่คาดว่าจะได้รับ

-ทีมวิจัยได้ ทำความเข้าใจบทบาทหน้าที่และการบริหารโครงการร่วมกัน

-ทีมวิจัยได้เตรียมความพร้อมเข้าสู่กระบวนการมีส่วนร่วมของการดำเนินงานวิจัยของชุมชนทรายทอง ทรายไหลแล้ง

1.2 ขั้นตอนการจัดกิจกรรม

- 1)เตรียมกระบวนการ เนื้อหา วัสดุอุปกรณ์ในการจัดประชุม
- 2)เชิญทีมวิจัยเข้าประชุม โดยวิธีการแจ้งด้วยตนเองและเน้นย้ำทางโทรศัพท์
- 3)ประสานงานขอใช้ห้องประชุมโดยวิธีการประสานด้วยวาจาต่อเจ้าของสถานที่
- 4)ดำเนินการจัดประชุมที่ศูนย์ประสานงานคณะกรรมการป่าชุมชนบ้านทรายทอง-ทรายไหลแล้ง
- 5)สมาชิกทุกท่านแนะนำตัว
- 6)หัวหน้าทีมวิจัยนำสู่ประเด็นที่เตรียมไว้
- 7)ที่ประชุมแลกเปลี่ยน แสดงความคิดเห็น
- 8)สรุปย่อประเด็นผลประชุมโดยหัวหน้าทีมวิจัยเป็นผู้รับผิดชอบบันทึกและแจกให้แก่ทีมวิจัย

1.3 ระยะเวลา วันที่ 20 มิถุนายน 2551

1.4 สถานที่ ศูนย์ประสานงานคณะกรรมการป่าชุมชนบ้านทรายทองทรายไหลแล้ง

1.5 ผลการดำเนินกิจกรรม

จำนวนผู้เข้าประชุม	16 คน	ประกอบด้วย
1. นายอุไรวิช พลเยี่ยม		หัวหน้าทีมวิจัย
2. นายทองแดง แก้วศรีนวน		ผู้ช่วยหัวหน้าทีมวิจัย
3. นายจรวด ทุมพร		ทีมวิจัย
4. นายเกสร คนคล่อง		ทีมวิจัย
5. นายแคลี่ ทำนุ		ทีมวิจัย
6. นายวาสนา ไถวเลิศ		ทีมวิจัย
7. นายสมหมาย ปัทม		ทีมวิจัย

8. นายเตียง โคตรพรม	ทีมวิจัย
9. นายเศรษฐา แสงสุข	ทีมวิจัย
10.นายพรทิพย์ คำนนท์	ทีมวิจัย
11. นายถาวร ชันทอง	ทีมวิจัย
12. นายบุญนอม ดีดวงพันธ์	ทีมวิจัย
13. นายรวม ศีคลี	ทีมวิจัย
14 .นายเสริญ ดีดวงพันธ์	ทีมวิจัย
15. นายสมัย อุปสาร	ที่ปรึกษา
16. นางสงวน แก้วศรีนวน	แม่ครัว

1.6 เครื่องมือและวิธีการ

- โดยใช้การประชุม
- บรรยาย อธิบายเนื้อหา
- แลกเปลี่ยนความคิดเห็น
- ใช้แผ่นชาร์ทอธิบายประกอบ
- ใช้เอกสารประกอบ
- การสังเกตการณ์ขณะประชุม

1.7 เกิดผลต่อทีมวิจัยและผู้เข้าร่วมดังต่อไปนี้

โดยการจัดเวทีในครั้งนี้มีผู้เข้าร่วมทั้งในส่วนทีมวิจัยและที่ปรึกษาโครงการ ได้เนื้อหาสาระจากการประชุมดังนี้

- 1) ทีมวิจัยและผู้เข้าร่วมประชุมทุกคนได้แนะนำตัวเองและทำความรู้จักกัน
- 2)นายทองแดง แก้วศรีนวน ผู้ช่วยทีมวิจัยทบทวนกิจกรรมของคณะกรรมการป่าชุมชนบ้านทรายทอง-ทรายไหลแล้วตั้งที่ประชุม ตั้งปี 2548 เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบัน
- 3)ทีมวิจัย ได้ทราบถึงแนวทางการดำเนินงานภายใต้กระบวนการวิจัยเพื่อท้องถิ่นในระยะ12 เดือน
- 4)ทีมวิจัยได้ตกลงบทบาทภาระการทำงานดังนี้
 - 1.นายอุไรวิช พลเยี่ยม รับผิดชอบการบริหารโครงการและประสานงานหลัก
 - 2.นายทองแดง แก้วศรีนวน รับผิดชอบประสานงานกับสมาชิกกลุ่มในชุมชน

3.นายวาสนา ไถวเลิศ	รับผิดชอบงานเลขานุการ
4.นายสมหมาย ปัทม	รับผิดชอบงานบันทึกภาพ
5.นายสมัย อุปสาร	รับผิดชอบงานการเงินการ

บัญชี

อุปสรรคปัญหา

- ในระยะนี้ฝนตกติดกันเป็นสัปดาห์การสัญจรไปมาลำบาก
- เนื่องจากถนนเข้าหมู่บ้านเป็นโคลนตม
- สมาชิกส่วนใหญ่อยู่ในระยะการปักดำมาประชุมไม่พร้อมเพียง
- ทีมวิจัยส่วนหนึ่งยังคิดรูปแบบการทำกิจกรรมเชิงพัฒนา อยากจะปรับเปลี่ยนกิจกรรม แต่หัวหน้าทีมวิจัยได้เสนอแนะให้อยู่ในระยะที่ 2 ซึ่งจะเป็นการทดลองกิจกรรม ทั้งนี้การดำเนินงานในระยะแรกจะเน้นการประชุม การแลกเปลี่ยน การเก็บข้อมูล การวิเคราะห์ และ สังเคราะห์ เป็นหลัก สำหรับการทำความเข้าใจถึงแนวคิดของการทำวิจัยแก่สมาชิกในทีมวิจัย ก็ค่อยเป็นค่อยไป เนื่องจาก ทีมวิจัยส่วนใหญ่เป็นชาวบ้านในชุมชน

2.กิจกรรม ประชุมชี้แจงโครงการกับชุมชน

2.1 ผลที่คาดว่าจะได้รับ

- ทีมวิจัยและคนในชุมชนได้รับทราบถึงกระบวนการวิจัยโดยชุมชนที่จะมีขึ้นในระยะ 1 ปี
- ทีมวิจัยและคนในชุมชนสามารถมีส่วนร่วมในกิจกรรมร่วมกัน
- ทีมวิจัยและคนในชุมชนทุกภาคส่วนเห็นความสำคัญของการเรียนรู้และการแก้ไขปัญหาาร่วมกันภายใต้การวิจัยโดยชุมชน

2.2 ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม

- 1)เตรียมกระบวนการ เนื้อหา วัสดุอุปกรณ์ในการจัดประชุม
- 2)เชิญทีมวิจัยเข้าประชุมโดยวิธีการแจ้งด้วยตนเองและเน้นย้ำทางโทรศัพท์
- 3)ประสานงานขอใช้ห้องประชุมโดยวิธีการประสานด้วยวาจาต่อเจ้าของสถานที่
- 4)แนะนำทีมวิทยากรและให้สมาชิกแนะนำตัวเองเพื่อสร้างความคุ้นเคยโดยการยื่นแนะนำตัวเอง
- 5)หัวหน้าทีมวิจัยอธิบายวัตถุประสงค์ในการจัดประชุม

6)ผู้ช่วยหัวหน้าทีมวิจัย เล่าความเป็นมาของกลุ่มและการเข้าสู่กระบวนการวิจัยชุมชน

7)ใช้สื่อวีดิทัศน์ตัวอย่างชุมชนที่ทำวิจัย เพื่อประกอบการอธิบายให้สมาชิกที่เข้าร่วมประชุมเห็นแนวทางที่ชัดเจนยิ่งขึ้น

8)ที่ประชุมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกัน

9).สรุปย่อประเด็นที่น่าสนใจ

2.3 ระยะเวลา วันที่ 21 มิถุนายน 2551

2.4 สถานที่ ศูนย์ประสานงานคณะกรรมการป่าชุมชน บ้านทรายทองทรายไหลแดง

2.5 ผลการดำเนินงานกิจกรรม

จำนวนผู้เข้าร่วมประชุม	14	คน
1)นายอุไรวิช พงษ์เยี่ยม		หัวหน้าทีมวิจัย
2)นายทองแดง แก้วศรีนวน		ผู้ช่วยหัวหน้าทีมวิจัย
3)นายประสิทธิ์ กุลชาติ		ผู้ช่วยหัวหน้าทีมวิจัย
4)นายอาทิตย์ พรหมเสนา		ทีมวิจัย
5)นายเศรษฐา แสนสุข		ทีมวิจัย
6)นายสมหมาย ปัทม		ทีมวิจัย
7)นายแคลี่ ทำนุ		ทีมวิจัย
8)นายจรวด ทุมพร		ทีมวิจัย
9)นายประดิษฐ์ วงษ์อุทะ		ทีมวิจัย
10)นายรวม ดีคิลี		ทีมวิจัย
11)นายถาวร ชันทอง		ทีมวิจัย
12)นายเกษตร คนคล่อง		ทีมวิจัย
13)นายสมพร หาดิ		ทีมวิจัย
14)นายสมชัย อุปสาร		ที่ปรึกษา

2.6 วิธีการเครื่องมือ

- การจัดประชุม
- แจก เอกสาร แผ่นพับประกอบการอธิบาย
- การอธิบายโดยวิทยากร
- การสนทนาแลกเปลี่ยนในที่ประชุม

2.7 ผลที่เกิดขึ้นต่อทีมวิจัยและผู้ร่วมกิจกรรม

โดยการจัดเวทีในครั้งนี้มีผู้เข้าร่วมทั้งในส่วนทีมวิจัยและที่ปรึกษาโครงการ มีเนื้อหาสาระจากการประชุมดังนี้

1. หัวหน้าทีมวิจัยและสมาชิกทีมวิจัยได้ทำความรู้จักกัน

2. ชุมชนและทีมวิจัยได้รับทราบข้อมูลในการดำเนินกิจกรรมการวิจัยโดยชุมชนทั้งนี้หัวหน้าทีมวิจัยได้เป็นผู้เสนอความเป็นมาของการดำเนินโครงการและแนะนำองค์กรที่ให้การสนับสนุนทุนการวิจัย คือ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.ภาค) โดยมีรายละเอียดว่า โครงการวิจัย “ศึกษารูปแบบที่เหมาะสมในการฟื้นฟูภูมิปัญญาโดยชุมชนบ้านทรายทอง ทรายไหลแล้ง ตำบลนาอุดม อำเภอนิคมน้ำจืด จังหวัดมุกดาหาร มีสมาชิกในทีมวิจัย จำนวน 16 ท่านที่จะเป็นกำลังสำคัญในการดำเนินกิจกรรมให้ลุล่วงสำเร็จลงในระยะ 1 ปี คือเริ่มตั้งแต่เดือนพฤษภาคม 2551 จนถึงเดือนเมษายน 2552 โดยมีคำถามวิจัยหลักคือ “รูปแบบที่เหมาะสมในการอนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติภูมิปัญญาโดยชุมชนควรเป็นอย่างไร”

3. ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้ร่วมซักถามแลกเปลี่ยน ตลอดจนทั้งสอบถามการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมในกระบวนการวิจัย

2.8 ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะ

1. คนในชุมชนเข้าร่วมกิจกรรมน้อยเนื่องจากติดภารกิจในการทำนา ประกอบกับฝนตกติดต่อกันเป็นเวลาหลายวัน

2. ผู้ช่วยทีมวิจัยแก้ไขปัญหาการเข้าร่วมกิจกรรมน้อยด้วยวิธีการประชาสัมพันธ์ทางเสียงตามสายในหมู่บ้านทั้งสองชุมชนและพูดประชาสัมพันธ์ที่โรงเรียน ประถมประจำหมู่บ้านสัปดาห์ละครั้ง

3. ศึกษาข้อมูลจากเอกสารมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง

3.1 ผลที่คาดว่าจะได้รับ

- ทีมวิจัยทราบข้อมูลความเป็นมาของการก่อตั้งและการดำเนินกิจกรรมของกลุ่มอนุรักษ์และฟื้นฟูภูมิปัญญา
- ทีมวิจัยมีข้อมูลแผนการดำเนินงานที่ผ่านมาของกลุ่ม ได้ข้อมูลบริบทชุมชนเบื้องต้น

3.2 ขั้นตอนวิธีการ

- 1) ทีมวิจัยรวบรวมเอกสารที่เกี่ยวข้องของการดำเนินงานของกลุ่มตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน
- 2) นำเอกสารมารวบรวมไว้ที่บ้านของนายทองแดง แก้วศรีนวน
- 3) ทีมวิจัยช่วยกันตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล

4)สรุปประเด็น คัดแยกข้อมูลเพื่อนำใช้ประโยชน์ในขั้นต่อไป

3.3 ระยะเวลา วันที่ 28 มิถุนายน 2551

3.4 สถานที่ บ้านของนายทองแดง แก้วศรีนวน

3.5 ผลการดำเนินงานกิจกรรม

ผู้เข้าร่วมกิจกรรม	จำนวน 16 คน	ประกอบด้วย
1. นายอุไรวิช พลเยี่ยม		หัวหน้าทีมวิจัย
2. นายทองแดง แก้วศรีนวน		ผู้ช่วยหัวหน้าทีมวิจัย
3. นายจรวด ทุมพร		ทีมวิจัย
4. นายเกษร คนคล่อง		ทีมวิจัย
5. นายแคลลี ทำนุ		ทีมวิจัย
6. นายวาสนา ไถวเลิศ		ทีมวิจัย
7. นายสมหมาย ปัทม		ทีมวิจัย
8. นายเตียง โคตรพรม		ทีมวิจัย
9. นายเศรษฐา แสงสุข		ทีมวิจัย
10. นายนายพรทิพย์ กำนันท์		ทีมวิจัย
11. นายถาวร ชันทอง		ทีมวิจัย
12. นายบุญนอม คีดวงพันธ์		ทีมวิจัย
13. นายรวม ดีลลี้		ทีมวิจัย
14. นายเสริญ คีดวงพันธ์		ทีมวิจัย
15. นายสมชัย อุปสาร		ที่ปรึกษา
16. นางสาวน แก้วศรีนวน		แม่ครัว

3.6 วิธีการ เครื่องมือ

- รวบรวมเอกสารและคัดเลือกเนื้อหาที่จะใช้ประโยชน์
- แลกเปลี่ยนตรวจสอบข้อมูลร่วมกัน
- สรุปประเด็นที่จะนำใช้ประโยชน์ในการดำเนินงานกิจกรรม

3.7 ผลที่เกิดขึ้นต่อทีมวิจัยและผู้เข้าร่วมกิจกรรม

โดยการประชุมในครั้งนี้มีผู้เข้าร่วมทั้งในส่วนทีมวิจัยและที่ปรึกษาโครงการ มีเนื้อหาสาระจากการประชุมดังนี้

1. ทีมวิจัยได้รวบรวมสมุดบันทึกประชุมของคณะกรรมการป่าชุมชนทรายทอง-ทรายไหลแล้วตั้งแต่ปี 2548-ปัจจุบัน

2. ทีมวิจัยได้รวบรวมเอกสาร หนังสือราชการ องค์กรต่างๆ ที่ประสานความร่วมมือกับคณะกรรมการป่าชุมชนทรายทอง-ทรายไหล

3.ทีมวิจัยได้ออกสารและรูปภาพที่เป็นข้อมูลของชุมชนในการ
ดำเนินกิจกรรมตามประเพณีต่างๆภายในชุมชน

4.ทีมวิจัยได้ออกสารโครงการต่างๆที่ชุมชนได้ดำเนินการอนุรักษ์
และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติในชุมชนทรายทองทรายไหลแล้งและใกล้เคียง

5.ทีมวิจัยได้ร่วมกันคัดแยกและสรุปข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง
สำหรับใช้ประโยชน์ต่อไป

3.8 ปัญหาและข้อเสนอแนะ

1.สมุดบันทึกส่วนใหญ่จะบันทึกย่อ ขาดรายละเอียดในการจัด
ประชุม

2.ทีมวิจัยส่วนใหญ่ขาดทักษะในการบันทึกข้อมูล

4.กิจกรรม อบรมทีมวิจัยเพื่อศึกษาและเก็บข้อมูลแบบมีส่วนร่วม

4.1 ผลที่คาดว่าจะได้รับ

- ทีมวิจัยได้เรียนรู้กระบวนการวิจัยโดยชุมชน
- ทีมวิจัยมีเข้าใจและได้เสริมเทคนิคการเก็บข้อมูลในชุมชนแบบมี
ส่วนร่วม
- ทีมวิจัยได้เรียนรู้และทราบแนวทางขอบเขตเนื้อหาการเก็บข้อมูล
ในชุมชน

4.2 ขั้นตอนวิธีการ

- 1)เตรียมกระบวนการ เนื้อหา วัสดุอุปกรณ์ในการจัด
ประชุม
- 2)เชิญทีมวิจัยเข้าประชุมโดยวิธีการแจ้งด้วยตนเองและ
เน้นย้ำทางโทรศัพท์
- 3)ประสานงานขอใช้ห้องประชุมโดยวิธีการประสานด้วย
วาจาต่อเจ้าของสถานที่
- 4)แนะนำวิทยากรที่มาจาก สกว.กลไกอีสานและสมาชิก
ทีมวิจัยโดยให้ทุกคนแนะนำตัวเองเพื่อสร้างความคุ้นเคย
- 5)ผู้ดำเนินการอบรมได้อธิบายวัตถุประสงค์ในการจัด
อบรมเพื่อเตรียมลงสู่การเก็บข้อมูลเชิงลึกในชุมชน

6)วิทยากรนำเสนอจากแผ่นชาร์ตและวีดิทัศน์

ประกอบการอธิบาย

7)แบ่งกลุ่มย่อย ศึกษาแลกเปลี่ยนและนำเสนอกลุ่มใหญ่

8)วิทยากรสรุปประเด็นจากการอบรม

4.3 ระยะเวลา วันที่ 23 มิถุนายน 2551

4.4 สถานที่ ห้องประชุมแม่โจ้ จังหวัดมุกดาหาร

4.5 ผลการดำเนินงานกิจกรรม

จำนวนผู้เข้าร่วมประชุม 24 คน ได้แก่

1. นายวาสนา ไถวเลิศ	ทีมวิจัย
2. นายรวม ศีคลี	ทีมวิจัย
3. นายแคลี่ ทำนุ	ทีมวิจัย
4. นายสมหมาย ปัทม	ทีมวิจัย
5. นายเตียง โคตรพรม	ทีมวิจัย
6. นายเสขธา แสงสุข	ทีมวิจัย
7. นายทองแดง แก้วศรีนวน	ทีมวิจัย
8. นายเกษร คนคล่อง	ทีมวิจัย
9. นายถาวร คนคล่อง	ทีมวิจัย
10. นายพรทิพย์ คำนนท์	ทีมวิจัย
11. นายรุ่งวิจิต คำงาม	ผู้ประสานงานสกว.กลไกอีสาน
12. นางสาวอรอนงค์ พลอยเลิศ	เจ้าหน้าที่ สกว.ภาค
13. นางสาวบังอร คณิตศิลป์	เจ้าหน้าที่สกว.กลไกอีสาน
14. นายวิชัย ศรีวิคุณ	ทีมวิจัย
15. นายอนุพงษ์ ศิริวงษ์บุญมี	ทีมวิจัย
16. นางวอน ศรีวิคุณ	ทีมวิจัย
17. นางสาวสาวิตรี ศรีวิคุณ	ทีมวิจัย
18. นายอคุฏ์ ชนะจน	ทีมวิจัย
19. นายสมัย อุปสาร	ทีมวิจัย
20. นายอุไรวิช พลเยี่ยม	หัวหน้าทีมวิจัย
21. นายปฐมชัย ไบงาม	ทีมวิจัย
22. นายคำไสว ศรีวิคุณ	ทีมวิจัย
23. นายพยัคฆ์ กลางประพันธ์	ทีมวิจัย
24. นางวนิดา ศรีวิคุณ	ทีมวิจัย

4.6 เครื่องมือและวิธีการ

- เป็นการจัดเวทีประชุม
- แบ่งกลุ่มย่อยตามรายประเด็นเพื่อนำเสนอกลุ่มใหญ่
- ศึกษาตัวอย่างการเก็บข้อมูลจาก วิดีทัศน์ “คนเมืองบัวไม่กลัวขยะ”
- ใช้เอกสารแนวทางการเก็บข้อมูลชุมชนประกอบการอธิบาย
- ใช้กระดาษชาร์ทอ่อน, สีเมจิกในการนำเสนอของกลุ่มย่อย

4.7 ผลที่เกิดขึ้นต่อทีมวิจัยและผู้ร่วมกิจกรรม

โดยการประชุมอบรมในครั้งนี้มีผู้เข้าร่วมทั้งในส่วนทีมวิจัยและที่ปรึกษาโครงการ มีเนื้อหาสาระจากการประชุมดังนี้

- 1) ทีมวิจัยและผู้เข้าร่วมประชุมได้แนะนำตัวเพื่อสร้างความคุ้นเคยและทำความรู้จักกัน
- 2) ทีมวิจัยได้เรียนรู้ข้อมูลและแนวทางการเก็บข้อมูลแบบมีส่วนร่วมโดย
- 3) ทีมวิจัยได้เห็น ความสำคัญของข้อมูลสำหรับเป็นฐานในการดำเนินการตามกระบวนการวิจัยทุกระดับนับแต่ก่อนลงมือทำงานถึงการปฏิบัติการ ที่ผ่านมามีแต่กลุ่มหรือแต่ละชุมชน ทำกิจกรรมมามากแต่ขาดการบันทึก ขาดการทำฐานข้อมูล
- 4) ทีมวิจัยได้ศึกษากรณีตัวอย่างการเก็บข้อมูลแบบมีส่วนร่วมของชุมชนเมืองบัว อ.เกษตรวิสัย จ.ร้อยเอ็ด จากวิดีโอทัศน์ วิทยากรให้ผู้เข้าร่วมแบ่งออกเป็นสองกลุ่มโดยให้ประเด็นศึกษา “ได้อะไรบ้างจากการดูวิดีโอทัศน์เรื่องคนเมืองบัวไม่กลัวขยะ” ให้แลกเปลี่ยนในกลุ่มพร้อมนำเสนอต่อกลุ่มใหญ่
- 5) ทีมวิจัยได้แลกเปลี่ยนระดมความคิดเห็นถึงข้อมูลในชุมชนที่จะลงเก็บในเรื่องอะไรและจะมีวิธีการเก็บอย่างไรพร้อมส่งตัวแทนนำเสนอ โดยสรุป เช่น ประวัติหมู่บ้าน การดำเนินงานที่ผ่านมา การศึกษาของเด็ก ข้อมูลรายครอบครัว สภาพพื้นที่ สภาพสังคมและวัฒนธรรม ทรัพยากรธรรมชาติ และการจัดการ สภาพทางเศรษฐกิจ ปัญหาของแต่ละชุมชน

ทั้งนี้จะเจาะลึกตามการใช้ประโยชน์ในการตอบโจทย์วิจัยของแต่ละชุมชน

6) ทีมวิจัยได้เรียนรู้วิธีการเก็บข้อมูลในชุมชน เช่น การสัมภาษณ์ผู้รู้ ภูมิปัญญา สังเกต จัดเวทีย่อย อภิปราย สัมมนา แลกเปลี่ยนระหว่างกลุ่ม ศึกษาดูงานนอกสถานที่ สำรวจพื้นที่ทรัพยากร/ชุมชน อุปกรณ์ในการเก็บข้อมูลเช่น แบบสัมภาษณ์ ออกแบบช่วยกัน เทปบันทึกเสียง แบบบันทึก กล้องถ่ายรูป เป็นต้น

4.8 ปัญหาอุปสรรค

- การสัญจรไปมาลำบากเนื่องจากฝนตกเส้นทางปกติถูกตัดขาด จะต้องอ้อมไปใช้เส้นทางอ้อมเลี้ยวก่อนจะเข้า อำเภอ นิคมคำสร้อยและเข้าสู่มุกดาหาร

5. กิจกรรมศึกษาข้อมูลชุมชนและจัดทำแผนที่ชุมชนแบบมีส่วนร่วม

5.1 ผลที่คาดว่าจะได้รับ

ทีมวิจัยมีข้อมูลเชิงลึกของชุมชนทั้งสองด้านได้แก่ประวัติชุมชนและข้อมูลการดำเนินกิจกรรมของกลุ่มอนุรักษ์ป่าชุมชนภูไม้ซาง

5.2 ขั้นตอนวิธีการ

- 1) หัวหน้าทีมวิจัยประสานกับผู้ใหญ่บ้านทั้งสองชุมชนเพื่อแจ้งในเสียงตามสายให้คนในชุมชนรับทราบว่าจะมีการเก็บข้อมูล
- 2) ทีมวิจัยศึกษาแบบสัมภาษณ์
- 3) เตรียมอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องเช่น กล้องถ่ายรูป แบบบันทึกเพิ่มเติม
- 4) ลงเก็บข้อมูลในชุมชนในประเด็นและกลุ่มที่แบ่งไว้
- 5) จัดทำแผนผังชุมชน
- 6) รวบรวมข้อมูล
- 7) ส่งข้อมูลต่อหัวหน้าทีมวิจัยเพื่อรวบรวมและตรวจสอบ

5.3 ระยะเวลา วันที่ 1-15 กรกฎาคม 2551

5.4 สถานที่ บ้านทรายทอง-ทรายไหลแล้ง

5.5 ผลการดำเนินกิจกรรม

ผู้ร่วมกิจกรรม จำนวน 15 คน	ประกอบด้วย
1) นายอุไรวิช พลเยี่ยม	หัวหน้าทีมวิจัย
2) นายทองแดง แก้วศรีนวน	ผู้ช่วยหัวหน้าทีมวิจัย

3)นายจรวด ทุมพร	ทีมวิจัย
4)นายเกษร คนคล่อง	ทีมวิจัย
5)นายแคลลี่ ทำนุ	ทีมวิจัย
6)นายวาสนา ไถวเลิศ	ทีมวิจัย
7)นายสมหมาย ปัทม	ทีมวิจัย
8)นายเตียง โคตรพรม	ทีมวิจัย
9)นายเศรษฐา แสงสุข	ทีมวิจัย
10)นายพรทิพย์ คำนนท์	ทีมวิจัย
11)นายถาวร ชันทอง	ทีมวิจัย
12)นายบุญนอม ดีดวงพันธ์	ทีมวิจัย
13)นายรวม ดีคลี	ทีมวิจัย
14)นายเสริญ ดีดวงพันธ์	ทีมวิจัย
15)นายสมัย อุปสาร	ที่ปรึกษา

5.6 เครื่องมือ

- ใช้แบบสัมภาษณ์เพื่อเป็นแนวทางในการเก็บและบันทึกข้อมูล
- การสนทนา
- การทำแผนผังชุมชน
- การสังเกตการณ์ขณะลงเก็บข้อมูล
- สมุดบันทึกข้อมูลเพิ่มเติม

5.7 ผลที่เกิดขึ้นต่อทีมวิจัยและผู้เข้าร่วมกิจกรรม

โดยการลงพื้นที่เก็บข้อมูลในครั้งนี้มีผู้เข้าร่วมทั้งในส่วนทีมวิจัยและที่ปรึกษาโครงการ มีเนื้อหาสาระจากการลงเก็บข้อมูลดังนี้

- 1) ทีมวิจัยกลุ่มที่ 1 จำนวน 7 คน ได้ลงทำหน้าที่เก็บข้อมูลประวัติของชุมชนและข้อมูลที่เกี่ยวข้องในด้านต่างๆ
- 2) ทีมวิจัยกลุ่มที่ 2 จำนวน 7 คน ได้ลงทำหน้าที่เก็บข้อมูลประวัติการก่อตั้งและการดำเนินกิจกรรมของกลุ่มอนุรักษ์ภูไม้ช้าง
- 3) ทีมวิจัยได้ข้อมูลจากการลงศึกษาในพื้นที่ ได้แก่ ประวัติความเป็นมาของบ้านทรายไหลแล้ง-ทรายทอง ที่ตั้ง-อาณาเขต ลักษณะทางภูมิศาสตร์ สภาพทางสังคมและวัฒนธรรม ทรัพยากรธรรมชาติ การจัดการและระบบกรรมสิทธิ์ สภาพทางเศรษฐกิจกลุ่มต่างๆที่พบในหมู่บ้าน ประวัติความเป็นมาและการดำเนินกิจกรรมของกลุ่มอนุรักษ์ป่าชุมชน สรุปการดำเนินกิจกรรมต่างๆของกลุ่มนับตั้งแต่ปี 2548-ปัจจุบัน

5.8 ปัญหาและข้อเสนอแนะ

1.ระยะเวลาที่ลงเก็บข้อมูลเป็นช่วงทำนา ทำให้ทีมวิจัยต้องลงเก็บข้อมูลในช่วงกลางคืนเสียส่วนใหญ่

2.ทีมวิจัยส่วนใหญ่ขาดทักษะการเขียนจึงทำให้ขาดรายละเอียดไปบางส่วน ข้อมูลที่ได้ค่อนข้างแข็ง ขาดสีสัน

6.กิจกรรมสำรวจประเมินทรัพยากรพื้นที่ภูไม้ซางและจัดทำแผนที่ทรัพยากรแบบมีส่วนร่วม

6.1 ผลที่คาดว่าจะได้รับ

-ทีมวิจัยมีข้อมูลของสภาพป่าในพื้นที่ภูไม้ซาง

-ทีมวิจัยมีข้อมูลสถานที่ที่สำคัญ ดินไม้ สัตว์ป่า และทรัพยากรอื่นๆบนภูไม้ซาง

-ทีมวิจัยมีฐานข้อมูลของทรัพยากรธรรมชาติบนภูไม้ซางโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน

6.2 ขั้นตอนวิธีการ

1)เตรียมความพร้อม นัดแนะทีมวิจัยที่จะขึ้นสำรวจภูไม้ซางด้วยวิธีการจัดประชุมกลุ่มย่อยอย่างไม่เป็นทางการ

2)จัดเตรียมอุปกรณ์ และเครื่องมือสำหรับการเดินสำรวจ

3)มอบหมายแบ่งหน้าที่การสำรวจออกเป็นกลุ่มๆตามประเด็นที่ตั้งไว้

4)นัดหมายการออกเดินทาง การพักรับประทานอาหารเที่ยง การเดินทางกลับ

5)การเตรียมอาหารกลางวันและค่าใช้จ่ายที่จะเกิดขึ้นในการสำรวจข้อมูล

6)ดำเนินการออกสำรวจทรัพยากรธรรมชาติบนภูไม้ซาง

7)สรุปข้อมูลจากการสำรวจประเมินทรัพยากรภูไม้ซาง

6.3 ระยะเวลา 19 กรกฎาคม 2551

6.4 สถานที่

ภูไม้ซาง บ้านทรายทอง-ทรายไหลแล้ง ต.นาอุดม อ.นิคมคำสร้อย

จ.มุกดาหาร

6.5 ผลที่เกิดขึ้นต่อทีมวิจัยและผู้เข้าร่วมกิจกรรม

ผู้เข้าร่วมกิจกรรมจำนวน 14 คน ประกอบด้วย

1.นายอุไรวิช พลเยี่ยม หัวหน้าโครงการ

2.นายทองแดง แก้วศรีนวน ทีมวิจัย

3.นายประสิทธิ์ กุลชาติ	ทิมวิชัย
4.นายอาทิตย์ พรหมเสนา	ทิมวิชัย
5.นายเศรษฐา แสนสุข	ทิมวิชัย
6.นายสมหมาย ปัทม	ทิมวิชัย
7.นายเคลี่ ทำนุ	ทิมวิชัย
8.นายจรวด ทุมพร	ทิมวิชัย
9.นายประดิษฐ์ วงษ์อุทะ	ทิมวิชัย
10.นายรวม ตีกลี	ทิมวิชัย
11.นายถาวร ชันทอง	ทิมวิชัย
12.นายเกสร คนคล่อง	ทิมวิชัย
13.นายสมพร หาคี	ทิมวิชัย
14.นายสมัย อุปสาร	ที่ปรึกษา

6.6 เครื่องมือและวิธีการ

- 1)สมุดบันทึกของทิมวิชัย
- 2)กล้องบันทึกภาพ
- 3)การแบ่งกลุ่มเพื่อรับผิดชอบประเด็นที่ออกสำรวจ
- 4)ใช้วิธีการออกเดินทางสำรวจพื้นที่บนภูไม้ซาง
- 5)สมุดบันทึกสรุปผลการสำรวจ

6.7 ผลที่เกิดขึ้นจากการสำรวจประเมินทรัพยากรพื้นที่ภูไม้ซางและจัดทำแผนที่

โดยการเดินสำรวจและประเมินทรัพยากรภูไม้ซางในครั้งนี้มีผู้เข้าร่วมทั้งในส่วนทิมวิชัยและที่ปรึกษาโครงการ มีเนื้อหาสาระจากการสำรวจดังนี้

- 1)สถานที่ที่สำคัญและสิ่งแวดล้อมด้านทิศตะวันตกส่วนใหญ่เป็นผาต่างๆ
- 2)สถานที่และสิ่งแวดล้อมที่สำคัญบนหลังเขา ส่วนใหญ่เป็นลานหิน หุบเขา ถ้ำ หินรูปร่างต่างๆ
- 3)สถานที่และสิ่งแวดล้อมที่สำคัญในหุบเขาห้วยอีกเครือข่ายส่วนใหญ่จะเป็นที่อยู่ของฝูงลิง ก้อยป่า เป็นต้น
- 4) สถานที่และสิ่งแวดล้อมที่สำคัญด้านทิศตะวันออก ส่วนใหญ่จะเป็นถ้ำขนาดใหญ่
- 5)สถานที่และสิ่งแวดล้อมที่สำคัญด้านทิศเหนือ ส่วนใหญ่เป็นถ้ำเป็นลานหิน หินรูปร่างต่างๆ อ่างเก็บน้ำ

6.8 ปัญหาและข้อเสนอแนะ

- 1)ขาดข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับปริมาณหรือความหนาแน่นของ
จำนวนต้นไม้
- 2)ควรจะมีนักวิชาการด้านป่าไม้ขึ้นสำรวจด้วย
- 3)ควรมีเวลาในการสำรวจเพิ่มขึ้นอีกเพื่อแยกแยะประเภทพรรณ
พืชโดยละเอียด

7.กิจกรรม ประชุมทีมวิจัยวิเคราะห์และสรุปข้อมูลจากการสำรวจและประเมินทรัพยากร
ไม้ซาง

7.1 ผลที่คาดว่าจะได้รับ

ทีมวิจัยมีข้อมูลทรัพยากรธรรมชาติบนภูไม้ซาง

7.2 ขั้นตอนวิธีการ

- 1.นัดประชุมด้วยวาจาและเน้นย้ำทางโทรศัพท์
- 2.รวบรวมข้อมูลจากการจดบันทึกจากการสำรวจภูไม้ซาง
- 3.แบ่งทีมวิจัยเป็นสองกลุ่มเพื่อแยกแยะข้อมูล และเรียบเรียงเป็น
หมวดหมู่
- 4.ทีมวิจัยสรุปข้อมูลที่ได้เพื่อนำใช้ประโยชน์

7.3 ระยะเวลา วันที่ 26 กรกฎาคม 2551

7.4 สถานที่

ภูไม้ซาง บ้านทรายทอง-ทรายไหลแสง ต.นาอุดม อ.นิคมคำสร้อย

จ.มุกดาหาร

7.5 ผลการดำเนินงานกิจกรรม

กลุ่มผู้ร่วมกิจกรรมจำนวน 14 คน ประกอบด้วย

1.นายอุไรวิช พูลเยี่ยม	หัวหน้าโครงการ
2.นายทองแดง แก้วศรีนวน	ทีมวิจัย
3.นายประสิทธิ์ กุลชาติ	ทีมวิจัย
4.นายอาทิตย์ พรหมเสนา	ทีมวิจัย
5.นายเศรษฐา แสนสุข	ทีมวิจัย
6.นายสมหมาย ปัทม	ทีมวิจัย
7.นายเคลี ทำนุ	ทีมวิจัย
8.นายจรวด ทุมพร	ทีมวิจัย

9.นายประดิษฐ์	วงศ์อุทะ	ทีมวิจัย
10.นายรวม	ดีกลี	ทีมวิจัย
11.นายถาวร	ขันทอง	ทีมวิจัย
12.นายเกสร	คนคล่อง	ทีมวิจัย
13.นายสมพร	หาดี	ทีมวิจัย
14.นายสมัย	อุปสาร	ที่ปรึกษา

7.6 เครื่องมือและวิธีการ

- 1) สมุดบันทึกการสำรวจภูมิซาง
- 2) รูปภาพสถานที่ต่างๆบนภูมิซาง
- 3) การแบ่งกลุ่มเพื่อรับผิดชอบจัดหมวดหมู่
- 4) เรายเรียงข้อมูลจากการเดินทางสำรวจทรัพยากรธรรมชาติพื้นที่บน

ภูมิซาง

- 5) สรุปย่อข้อมูล

7.7 ผลที่เกิดขึ้นต่อทีมวิจัยและผู้ร่วมกิจกรรม

โดยการจัดประชุมเพื่อวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการการเดินทางสำรวจและประเมินทรัพยากรภูมิซางในครั้งนี้มีผู้เข้าร่วมทั้งในส่วนทีมวิจัยและที่ปรึกษาโครงการ มีเนื้อหาสาระจากการประชุมดังนี้

- 1) ทีมวิจัยจำนวน 2 กลุ่มช่วยกันระดมความคิดเห็น จัดหมวดหมู่ข้อมูลที่ได้จากการสำรวจ
- 2) ตัวแทนทีมวิจัยทั้งสองกลุ่มนำเสนอกลุ่มใหญ่เพื่อตรวจสอบข้อมูลให้ถูกต้องไปในทิศทางเดียวกัน
- 3) ทีมวิจัยได้ข้อมูลจากการสำรวจและประเมินทรัพยากรธรรมชาติภูมิซางจำนวน 1 ชุด

7.8 ปัญหาข้อเสนอแนะ

ควรลงรายละเอียดพรรณพืชทางวิทยาศาสตร์

8.กิจกรรม สัมภาษณ์ผู้นำ ผู้รู้ ชาวบ้าน กลุ่มผู้ใช้ประโยชน์จากทรัพยากรในเขตภูมิซาง

8.1 ผลที่คาดว่าจะได้รับ

ทีมวิจัยมีข้อมูลการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ภูมิซาง

8.2 ขั้นตอนวิธีการ

- 1.นัดหมายทีมวิจัยและชาวบ้านด้วยวาจาเพื่อขอสัมภาษณ์การใช้ประโยชน์ทรัพยากรไม้ซางที่บ้านของนายทองแดง แก้วศรีนวน
- 2.มอบหมายทีมวิจัยเพื่อดำเนินการสัมภาษณ์
- 3.ทีมวิจัยดำเนินการสัมภาษณ์ผู้นำ ผู้รู้ ชาวบ้าน กลุ่มผู้ใช้ประโยชน์จากทรัพยากรในเขตภูมิซาง
- 4.สรุปข้อมูลจากการสัมภาษณ์เพื่อนำใช้ประโยชน์ต่อไป

8.3 ระยะเวลา 26 กรกฎาคม 2551

8.4 สถานที่ บ้านของนายทองแดง แก้วศรีนวน

8.5 ผลการดำเนินกิจกรรม

กลุ่มผู้ร่วมกิจกรรมจำนวน คน ประกอบด้วย

1.นายอุไรวิช	พลเยี่ยม	หัวหน้าโครงการ
2.นายทองแดง	แก้วศรีนวน	ทีมวิจัย
3.นายประสิทธิ์	กุลชาติ	ทีมวิจัย
4.นายอาทิตย์	พรหมเสนา	ทีมวิจัย
5.นายเศรษฐา	แสนสุข	ทีมวิจัย
6.นายสมหมาย	ปัทม	ทีมวิจัย
7.นายแคลี่	ทำนุ	ทีมวิจัย
8.นายจรวด	ทุมพร	ทีมวิจัย
9.นายประดิษฐ์	วงษ์อุทะ	ทีมวิจัย
10.นายรวม	ดีกลี	ทีมวิจัย
11.นายถาวร	ขันทอง	ทีมวิจัย
12.นายเกสร	คนคล่อง	ทีมวิจัย
13.นายสมพร	หาดี	ทีมวิจัย
14.นายสมัย	อุปสาร	ที่ปรึกษา

8.6 เครื่องมือ/วิธีการ

- 1) โดยการสัมภาษณ์
- 2) แบบบันทึกและแบบสัมภาษณ์

8.7 ผลที่เกิดขึ้นต่อทีมวิจัยและผู้ร่วมกิจกรรม

โดยการจัดประชุมเพื่อสัมภาษณ์ทีมวิจัย ผู้รู้ ผู้นำชาวบ้าน ถึงการใช้ประโยชน์ทรัพยากรไม้ซางในครั้งนี้มีผู้เข้าร่วมทั้งในส่วนทีมวิจัยและที่ปรึกษาโครงการ มีเนื้อหาสาระจากการสัมภาษณ์ดังนี้

- 1) ทีมวิจัยได้สัมภาษณ์ผู้นำ ผู้รู้ ชาวบ้าน จำนวน 17 คน ได้แก่

- 1.1 นายวิจิต บุญจันทร์ ประธานกรรมการสถานศึกษา
- 1.2 นายจุม ศีตวงพันธ์ รองประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบล

นาอุดม

- 1.3 นายทองแดง แก้วศรีนวน สารวัตรกำนันตำบลนาอุดม
- 1.5 นายจ่านง ผลิตาheim ผู้อำนวยการโรงเรียนประจำหมู่บ้านทรายทอง

ทรายไหลแล้ง

- 1.6 นายนายพิศ จันปุม ผู้ใหญ่บ้านบ้านทรายไหลแล้ง
- 1.7 นายอุดม คำนนท์ ผู้ใหญ่บ้านทรายทอง

- 1.8 ทีมวิจัยจำนวน 10 คน

2) ทีมวิจัยได้ข้อมูลจากการใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติบนภูไม้ข้างของคนในชุมชน ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน พบว่า

- การนำใช้ประโยชน์ไม้จากภูไม้ข้าง ของชาวบ้านส่วนใหญ่จะอยู่ระหว่าง พ.ศ.2521-2530 จะมีความรุนแรงมาก ชาวบ้านทั้งในชุมชนและนอกชุมชนพากันตัดไม้เพื่อนำไปสร้างบ้านเรือน แปรรูป และทำเฟอร์นิเจอร์เพื่อจำหน่าย ไม้ที่ถูกตัดในระยะนี้ได้แก่ ไม้ยางคำ ไม้ยางโดน ไม้เปื่อย ไม้คู้ ไม้แดง ไม้แคน ไม้เค็ง และชิงชัน

- ชุมชนที่นำใช้ประโยชน์จากภูไม้ข้าง ได้แก่

1) บ้านทรายทอง-ทรายไหลแล้ง จะใช้ประโยชน์จาก ต้นแหมะ ยู ไม้เปาะ มาทำไม้กวาด เป็นส่วนใหญ่

2) บ้านนาขาม จะใช้ประโยชน์ ด้วยการล่าสัตว์จำพวกหนูและตัวลัน(นึ่ง) เพื่อจำหน่าย

3) บ้านเหล่าคราม จะใช้ประโยชน์ด้วยการหากกล้วยไม้ เฟิร์น มอส ต้นหูช้าง เพื่อจำหน่ายที่ตลาดอินโดจีน

4) บ้านขอนแก่นและบ้านวพระจันทร์ จะใช้ประโยชน์ด้วยการหาเห็ดและหน่อไม้เพื่อจำหน่ายและบริโภค

5) บ้านเทพภูทอง บ้านโคกขามเลียน บ้านโพนสว่าง บ้านนาทม บ้านป่าสะคาม บ้านคำเชียงสา จะใช้ประโยชน์ด้วยการหาเห็ดและของป่าเล็กๆน้อยๆเพื่อบริโภคในครัวเรือน

8.8 ปัญหาข้อเสนอแนะ

ควรศึกษาในรายละเอียดการใช้ประโยชน์ในแต่ละด้านให้ลึกลงไปอีก

9. ประชุมกลุ่มย่อยระดมข้อมูลจากผู้นำ ผู้รู้ ผู้ใช้ประโยชน์

9.1 ผลที่คาดว่าจะได้รับ

ทีมวิจัยได้ข้อมูลในรายละเอียดของการใช้ประโยชน์จากผู้นำ ผู้รู้

9.2 ขั้นตอนวิธีการ

- 1)นัดหมายทีมวิจัยและผู้รู้ทางวาจาเพื่อจัดประชุมกลุ่มย่อย
- 2)แลกเปลี่ยน สรุปข้อมูลจากการสัมภาษณ์

9.3 ระยะเวลา 8 สิงหาคม 2551

9.4 สถานที่ ศูนย์ประสานงานคณะกรรมการป่าชุมชนทรายทองทรายไหล

แล้ง

9.5 ผลการดำเนินงานกิจกรรม

กลุ่มผู้ร่วมกิจกรรมจำนวน 14 คน ประกอบด้วย

1.นายอุไรวิช	พลเยี่ยม	หัวหน้าโครงการ
2.นายทองแดง	แก้วศรีนวน	ทีมวิจัย
3.นายประสิทธิ์	กุลชาติ	ทีมวิจัย
4.นายอาทิตย์	พรหมเสนา	ทีมวิจัย
5.นายเศรษฐา	แสนสุข	ทีมวิจัย
6.นายสมหมาย	ปัทม	ทีมวิจัย
7.นายแคลี่	ทำนุ	ทีมวิจัย
8.นายจรวด	ทุมพร	ทีมวิจัย
9.นายประดิษฐ์	วงษ์อุทะ	ทีมวิจัย
10.นายรวม	ดีคลี	ทีมวิจัย
11.นายถาวร	ขันทอง	ทีมวิจัย
12.นายเกสร	คนคล่อง	ทีมวิจัย
13.นายสมพร	หาคี	ทีมวิจัย
14.นายสมัย	อุปสาร	ที่ปรึกษา

9.6 เครื่องมือและวิธีการ

- 1)แบบสัมภาษณ์
- 2)จัดประชุมย่อย
- 3)สมุดบันทึกข้อมูล

9.7 ผลที่เกิดขึ้นต่อทีมวิจัยและผู้ร่วมกิจกรรม

โดยการจัดประชุมกลุ่มย่อยของทีมวิจัย ผู้รู้ ผู้นำชาวบ้าน ถึงการใช้ประโยชน์ทรัพยากรภูมิช่างในครั้งนี้มีผู้เข้าร่วมทั้งในส่วนทีมวิจัยและที่ปรึกษาโครงการ มีเนื้อหาสาระจากการประชุมดังนี้

ทีมวิจัยได้ข้อมูลเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์จากภูมิช่าง ได้แก่

-การใช้ประโยชน์จากไม้ในป่ามาทำฟืน ทำการก่อสร้างบ้านเรือน

-เป็นแหล่งสมุนไพรพื้นบ้าน

-แหล่งอาหารทุกฤดูกาล เช่น เห็ดป่า หอยหอม ปูภูเขา(ปูแดง)

แมลงต่างๆ หน่อไม้ ดอกกะเจียว ผักป่า สัตว์ป่าขนาดเล็ก เป็นต้น

-แหล่งพืชใช้สอย เช่น แยมทำไม้กวาด เป็นต้น

-แหล่งท่องเที่ยวที่สวยงามที่สุดในเขตอุทยานแห่งชาติภูสระดอกบัว เช่น แท่นเทวียอดเขาภูไม้ซาง ซากเครื่องบินอเมริกาตก ปะติมากรรมหินทรายรูปลักษณะต่างๆ ถ้ำต่างๆ

-แหล่งศึกษาเรียนรู้ของนักเรียนในพื้นที่ เช่น เดินป่าศึกษาธรรมชาติ สถานที่พักแรม เป็นต้น

-แหล่งศึกษาประวัติศาสตร์ ซึ่งเป็นพื้นที่ของการเคลื่อนไหวของ ผกค.เดิม

-แหล่งธรรมชาติ ได้แก่เป็นที่ตั้งของสำนักสงฆ์

9.8 ข้อเสนอแนะ

ควรเพิ่มรายละเอียดการใช้ประโยชน์เมื่อครั้งอดีต

10.สรุปและวิเคราะห์ข้อมูล

10.1 ผลที่คาดว่าจะได้รับ

ทีมวิจัยมีข้อมูลบริบทของชุมชนและการดำเนินกิจกรรมของกลุ่มอนุรักษ์ และฟื้นฟูภูไม้ซางตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

10.2 ขั้นตอนวิธีการ

1)นัดหมายทีมวิจัยเพื่อประชุมวิเคราะห์ข้อมูลโดยวาจาและเน้นย้ำทางโทรศัพท์

2)ดำเนินการจัดประชุม

3)ร่วมกันวิเคราะห์ ข้อมูล

4)ร่วมกันสรุปข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์

10.3 ระยะเวลา 23 สิงหาคม 2551

10.4 สถานที่ ศูนย์ประสานงานคณะกรรมการป่าชุมชนทรายทองทรายไหลแก้ง

10.5 ผลการดำเนินงาน

กลุ่มผู้ร่วมกิจกรรมจำนวน 14 คน ประกอบด้วย

1.นายอุไรวิช พลเยี่ยม หัวหน้าโครงการ

2.นายทองแดง แก้วศรีนวน ทีมวิจัย

3.นายประสิทธิ์ กุลชาติ ทีมวิจัย

4.นายอาทิตย์	พรหมเสนา	ทีมวิจัย
5.นายเศรษฐา	แสนสุข	ทีมวิจัย
6.นายสมหมาย	ปัทม	ทีมวิจัย
7.นายแคลี่	ทำนุ	ทีมวิจัย
8.นายจรวด	ทุมพร	ทีมวิจัย
9.นายประดิษฐ์	วงษ์อุทะ	ทีมวิจัย
10.นายรวม	ดีกลี	ทีมวิจัย
11.นายถาวร	ขันทอง	ทีมวิจัย
12.นายเกสร	คนคลอง	ทีมวิจัย
13.นายสมพร	หาดี	ทีมวิจัย
14.นายสมัย	อุปสาร	ที่ปรึกษา

10.6 เครื่องมือและวิธีการ

- 1)การจัดประชุม
- 2)การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การตรวจสอบข้อมูลร่วมกัน
- 3)สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล

10.7 ผลที่เกิดขึ้นต่อทีมวิจัยและผู้ร่วมกิจกรรม

โดยการประชุมวิเคราะห์ข้อมูลในครั้งนี้มีผู้เข้าร่วมทั้งในส่วนทีมวิจัยและที่ปรึกษาโครงการ ได้เนื้อหาสาระจากการดำเนินกิจกรรมดังนี้

- 1)ประวัติความเป็นมาของบ้านทรายไหลแสง-ทรายทอง
- 2)สภาพทางสังคมและวัฒนธรรม
- 3)ทรัพยากรธรรมชาติ การจัดการและระบบกรรมสิทธิ์
- 4)สภาพทางเศรษฐกิจ
- 5)ประวัติความเป็นมาและการดำเนินกิจกรรมของกลุ่มอนุรักษ์ป่าชุมชน

- 6)ข้อมูลจากสำรวจทรัพยากรธรรมชาติบนภูไม้ซาง

10.8 ปัญหาข้อเสนอแนะ

ควรมีนักวิชาการเข้าร่วมเพื่อเสนอแนะให้แง่มุมที่หลากหลายยิ่งขึ้น

11.นำเสนอข้อมูลผลการศึกษาระยะที่ 1 ต่อชุมชน

11.1 ผลที่คาดว่าจะได้รับ

- 1)ทีมวิจัยได้นำเสนอข้อมูลจากการศึกษาในระยะที่ 1 ต่อชุมชน
- 2)คนในชุมชนทราบข้อมูลการดำเนินกิจกรรมของทีมวิจัย

3) ทีมวิจัยและคนในชุมชนทราบแนวทางการมีส่วนร่วมในการฟื้นฟูและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติไม่ซ้ำกัน

11.2 ขั้นตอนวิธีการ

- 1) ประสานทีมวิจัยและตัวแทนในชุมชนเพื่อเข้าร่วมกิจกรรมรวมทั้งสิ้น 22 คน
- 2) เตรียมเอกสารประกอบการนำเสนอ เช่น แผ่นพับความรู้การอนุรักษ์และฟื้นฟูภูมิปัญญา , แนวทางการฟื้นฟูอนุรักษ์ภูมิปัญญาแบบมีส่วนร่วม เป็นต้น
- 3) หัวหน้าทีมวิจัยนำเสนอผลการจัดกิจกรรมในระยะที่ 1
- 4) ผู้เข้าร่วมกิจกรรมเสนอความคิดเห็นและทีมวิจัยสรุปผล

11.3 ระยะเวลา 5 กันยายน 2551

11.4 สถานที่ ศูนย์ประสานงานคณะกรรมการป่าชุมชนบ้านทรายทอง ทรายไหลแล้ง

11.5 ผลการดำเนินกิจกรรม

กลุ่มผู้ร่วมกิจกรรมจำนวน 22 คน ประกอบด้วย

1. นายอุไรวิช	พลเยี่ยม	หัวหน้าโครงการ
2. นายทองแดง	แก้วศรีนวน	ทีมวิจัย
3. นายประสิทธิ์	กุลชาติ	ทีมวิจัย
4. นายอาทิตย์	พรหมเสนา	ทีมวิจัย
5. นายเศรษฐา	แสนสุข	ทีมวิจัย
6. นายสมหมาย	ปัทม	ทีมวิจัย
7. นายแคลี่	ทำนุ	ทีมวิจัย
8. นายจรวด	ทุมพร	ทีมวิจัย
9. นายประดิษฐ์	วงษ์อุทะ	ทีมวิจัย
10. นายรวม	ดีกลี	ทีมวิจัย
11. นายถาวร	ขันทอง	ทีมวิจัย
12. นายเกสร	คนคล่อง	ทีมวิจัย
13. นายสมพร	หาคี	ทีมวิจัย
14. นายสมัย	อุปสาร	ที่ปรึกษา
15. นายวิจิต	บุญจันทร์	ประธานกรรมการสถานศึกษา
16. นายจุม	ดีดวงพันธ์	รองประธานสภาองค์การบริหาร

บริหารส่วนตำบลนาอุดม

17. นางสมศรี แก้วศรีนวน อบต.ตำบลนาอุดม

18. นายจ้านง ผลาหิม	ผู้อำนวยการโรงเรียนประจำ
หมู่บ้านทรายทองทรายไหลแล้ง	
19. นายนายพิศ จันปุม	ผู้ใหญ่บ้านบ้านทรายไหลแล้ง
20. นายอุดม คำนนท์	ผู้ใหญ่บ้านทรายทอง
21. นายเตียง โคตรพรหม	ตัวแทนชุมชน
22. นางสงวน แก้วศรีนวน	ตัวแทนชุมชน

11.6 เครื่องมือและวิธีการ

- 1) ใช้รูปแบบการประชุม
- 2) ใช้เอกสาร แผ่นพับประกอบ
- 3) นำเสนอโดยตัวแทนทีมวิจัย
- 4) การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในที่ประชุม

11.7 ผลที่เกิดขึ้นต่อทีมวิจัยและผู้ร่วมกิจกรรม

- 1) ทีมวิจัยได้นำเสนอข้อมูลจากการดำเนินกิจกรรมเริ่มตั้งแต่เดือน พฤษภาคม-ตุลาคม 2551 โดยนายทองแดง แก้วศรีนวน
- 2) ตัวแทนคนในชุมชนรับทราบข้อมูลจากการดำเนินงานในระยะที่ 1
- 3) ทีมวิจัยและตัวแทนในชุมชนรับทราบแนวทางหรือรูปแบบการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติภูมิปัญญาในระยต่อไป

11.8 ปัญหาข้อเสนอแนะ

ในครั้งต่อไปควรทำวิดิทัศน์นำเสนอผลการจัดกิจกรรม

12.กิจกรรม ศึกษาดูงานนอกสถานที่

12.1 ผลที่คาดว่าจะได้รับ

- ทีมวิจัยได้ศึกษากระบวนการวิจัยชุมชนในท้องถิ่นที่มีรูปแบบใกล้เคียงกัน
- ทีมวิจัยทั้งสองชุมชนได้แลกเปลี่ยนความรู้เพื่อประโยชน์ในการปรับใช้ในชุมชนตนเอง

12.2 ขั้นตอนการจัดกิจกรรม

- 1) ทีมวิจัยเตรียมประเด็นที่จะไปศึกษาดูงาน นัดหมายวันเวลา
 - 2) ติดต่อประสานงานสถานที่ วิทยากร ทางโทรศัพท์
 - 3) มอบหมายหน้าที่ทำความเข้าใจต่อทีมวิจัยก่อนเดินทาง
- นายอุไรวิช พลเยี่ยม ติดต่อประสานงานสถานที่ วิทยากร

-นายทองแดง แก้วศรีนวน ประธานงานทีมวิจัยเพื่อเตรียม
เดินทาง นัดหมายขึ้นรถเวลา 06.00 น.ที่ศูนย์ประสานงานฯ

-นายสมัย อุปสาร ติดต่อเหมารถ ที่อำเภอเลิงนกทา

-นายสมหมาย ปัดทุม ทำหน้าที่ถ่ายรูปกิจกรรมศึกษาดูงาน

4)ดำเนินกิจกรรมศึกษาดูงาน

5)ประชุมสรุปผลการศึกษาดูงาน

12.3 ระยะเวลา วันที่ 29-30 สิงหาคม 2552

12.4 สถานที่ ศูนย์ประสานงานวิจัยบ้านชาด ต.หนามแท่ง อ.ศรีเมืองใหม่
จ.อุบลราชธานี

12.5 ผลการดำเนินกิจกรรม

จำนวนผู้เข้าร่วมศึกษาดูงาน 18 คน ประกอบด้วย

1. นายอุไรวิช พลเยี่ยม	หัวหน้าทีมวิจัย
2. นายทองแดง แก้วศรีนวน	ผู้ช่วยหัวหน้าทีมวิจัย
3. นายจรวด ทุมพร	ทีมวิจัย
4. นายเกสร คนคล่อง	ทีมวิจัย
5. นายแคลี่ ทำนุ	ทีมวิจัย
6. นายวาสนา ไถวเลิศ	ทีมวิจัย
7. นายสมหมาย ปัดทุม	ทีมวิจัย
8. นายเตียง โคตรพรม	ทีมวิจัย
9. นายเศรษฐา แสงสุข	ทีมวิจัย
10. นายพรทิพย์ คำนนท์	ทีมวิจัย
11. นายถาวร ชันทอง	ทีมวิจัย
12. นายบุญนอม ดีดวงพันธ์	ทีมวิจัย
13. นายรวม ดีคลี	ทีมวิจัย
14. นายเสริญ ดีดวงพันธ์	ทีมวิจัย
15. นายสมัย อุปสาร	ที่ปรึกษา
16. นางพุดา แสงทวีสุข	ผู้สนใจ
17. นายจำนง ผลาheim	ผู้อำนวยการโรงเรียนเทศบาลฯ
18. นายสมพงษ์ เกษเจริญคุณ	ครูโรงเรียนโรงเรียนเทศบาลฯ

12.6 เครื่องมือและวิธีการ

- ศึกษาดูงานนอกสถานที่ ที่บ้านชาด ตำบลหนามแท่ง อำเภอศรี
เมืองใหม่ จังหวัดอุบลราชธานี

- ฟังการบรรยาย จากวิทยากร
- แลกเปลี่ยนความคิดเห็น
- คู่มือของชุมชนประกอบ
- ศึกษาจากไข่ออกสารประกอบ
- การสังเกตป่าชุมชน

12.7 เกิดผลต่อทีมวิจัยและผู้เข้าร่วมดังต่อไปนี้

จากการศึกษาชุมชนทีมวิจัยได้ความรู้โดยสรุปดังต่อไปนี้

- วิทยากรจากชุมชนบ้านหาด 2 ท่านที่บรรยายให้ความรู้ได้แก่

1.นายอำนาจ วงศ์ละคร

2.นางอำไพ ศรีลาเลิศ

เนื้อหาที่วิทยากรบรรยายสรุปได้แก่

1.ประวัติชุมชนบ้านหาด

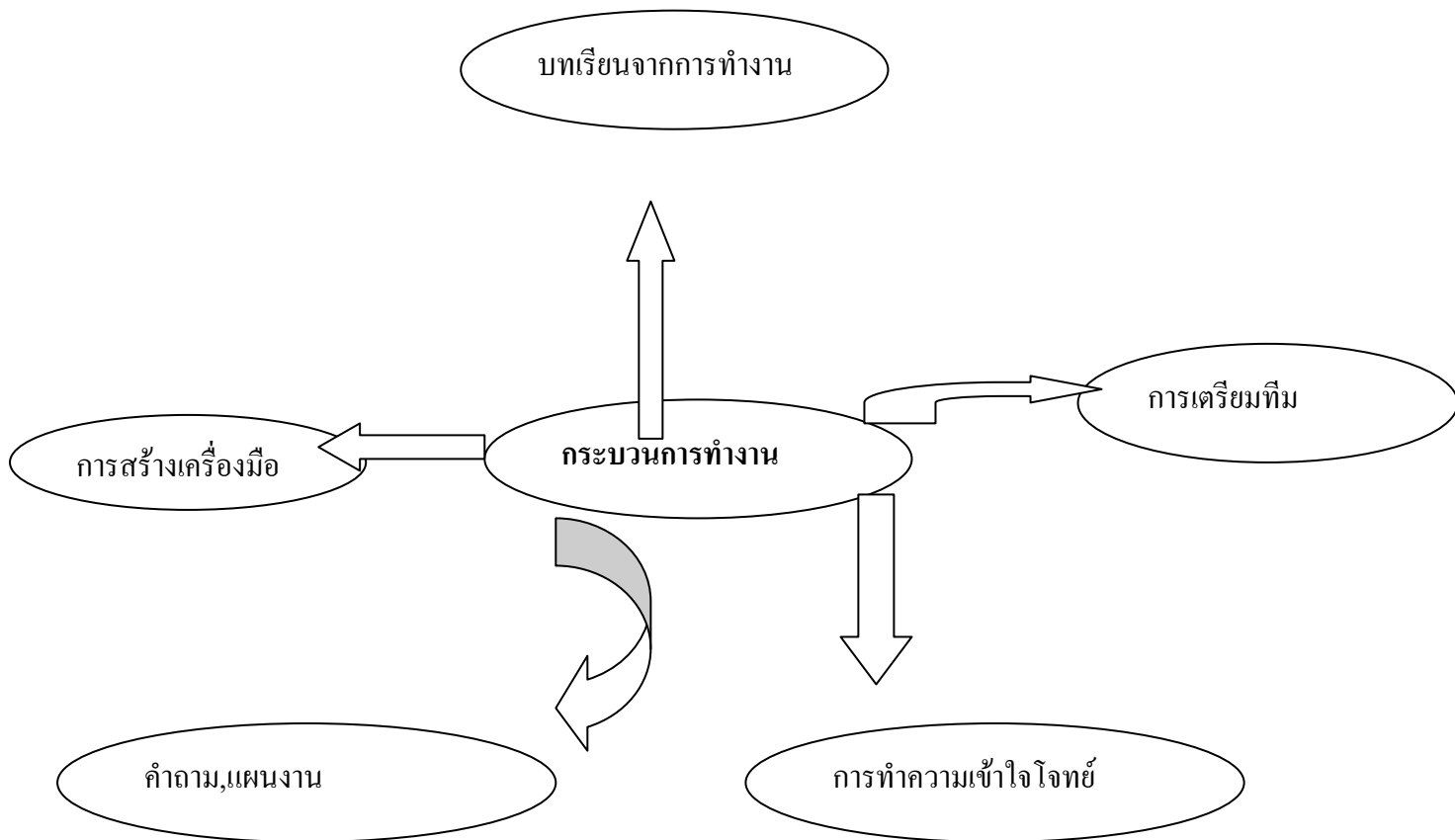
2.ประวัติการดำเนินกิจกรรมกลุ่มป่าชุมชนตั้งแต่ปี2541-ปัจจุบัน

3.การเข้าสู่กระบวนการวิจัยโดยเริ่มจากข้อสงสัยของชุมชนว่าชาวบ้าน

นำของป่าที่ได้ในแต่ละปี มีปริมาณและมีมูลค่ามากเท่าไร ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของการทำเป็น

โจทย์วิจัย “ศึกษารูปแบบการใช้ประโยชน์จากป่าอย่างยั่งยืนของชุมชนบ้านหาด”

วิทยากรได้นำเสนอแผนภูมิประกอบการบรรยายดังนี้

กิจกรรมของทีมวิจัยชุมชนบ้านหาดให้ความสำคัญได้แก่

- การทำความเข้าใจวัตถุประสงค์ของงานวิจัยให้ถ่องแท้จะช่วยให้การเก็บข้อมูลตรงประเด็นไม่เสียเวลา งานที่ได้ก็จะครอบคลุมประเด็นที่ต้องการ
- แบบสัมภาษณ์ต้องใช้คำถามที่ชาวบ้านเข้าใจตรงกัน ไม่เป็นภาษาวิชาการ
- การเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง 80 ครอบครัว โดยมอบหมายให้ทีมวิจัยลงเก็บอย่างต่อเนื่อง 1 คนต่อ3 ครอบครัว
- การวิเคราะห์ข้อมูลและสังเคราะห์ข้อมูลทำทุกเดือนเพราะจะช่วยให้การเอกสาร แบบบันทึกสูญหายและเห็นความก้าวหน้าของงานในแต่ละช่วง
- การเขียนรายงานทีมวิจัยจะมาช่วยกันเขียนและเป็นภาษาชาวบ้านธรรมดาที่อ่านแล้วเข้าใจได้ง่าย

3.14.1 อบรมทำแผนฟื้นฟูป่าภูไม้ช้าง

3.14.1.1 ผลที่คาดว่าจะได้รับ

- ทีมวิจัยได้เรียนรู้การทำแผนฟื้นฟูป่าภูไม้ช้างโดยชุมชน
- ทีมวิจัยมีแนวทางการฟื้นฟูป่าภูไม้ช้างที่สามารถปฏิบัติได้จริง

3.14.1.2 ขั้นตอนวิธีการ

- 1)เตรียมกระบวนการ เนื้อหา วัสดุอุปกรณ์ในการจัดประชุม
- 2)เชิญทีมวิจัยเข้าประชุมโดยวิธีการแจ้งด้วยตนเองและเน้นย้ำทางโทรศัพท์
- 3)ประสานงานขอใช้ห้องประชุมโดยวิธีการประสานด้วยวาจาต่อเจ้าของสถานที่
- 4)แนะนำวิทยากร
- 5)ผู้ดำเนินการอบรมได้อธิบายวัตถุประสงค์
- 6)วิทยากรนำเสนอจากแผ่นชาร์ตและวีดิทัศน์ประกอบการอธิบาย
- 7)แบ่งกลุ่มย่อย ศึกษาแลกเปลี่ยนและนำเสนอกลุ่มใหญ่
- 8)วิทยากรสรุปประเด็นจากการอบรม

3.14.3 ระยะเวลา วันที่ 2 กันยายน 2552

3.14.4 สถานที่ ศูนย์ประสานงานกลุ่มอนุรักษ์และฟื้นฟูภูมิปัญญาบ้านทรายทอง-ทรายไหลแดง

3.14.5 ผลการดำเนินกิจกรรม

จำนวนผู้เข้าร่วมประชุม	13 คน ได้แก่
1. นายวาสนา ไถวเลิศ	ทีมวิจัย
2. นายรวม ดีคลี	ทีมวิจัย
3. นายแคลลี ทำนุ	ทีมวิจัย
4. นายสมหมาย ปัทม	ทีมวิจัย
5. นายเตียง โคตรพรม	ทีมวิจัย
6. นายเสขธำ แสงสุข	ทีมวิจัย
7. นายทองแดง แก้วศรีนวน	ทีมวิจัย
8. นายเกษร คนคล่อง	ทีมวิจัย
9. นายถาวร คนคล่อง	ทีมวิจัย
10. นายพรทิพย์ คำนนท์	ทีมวิจัย
11. นายสมชัย อุปสาร	ทีมวิจัย
12. นายอุไรวิช พลเยี่ยม	หัวหน้าทีมวิจัย
13. นางกุคำ แสงทวีสุข	ผู้สนใจ

3.14.6 เครื่องมือและวิธีการ

- เป็นการจัดเวทีประชุม
- แบ่งกลุ่มย่อยตามรายประเด็นเพื่อนำเสนอกลุ่มใหญ่
- ใช้เอกสารแนวทางการเก็บข้อมูลชุมชนประกอบการอธิบาย
- ใช้กระดาษชาร์ตอ่อน, สีเมจิกในการนำเสนอของกลุ่มย่อย

3.14.7 ผลที่เกิดขึ้นต่อทีมวิจัยและผู้ร่วมกิจกรรม

โดยการประชุมอบรมในครั้งนี้มีผู้เข้าร่วมทั้งในส่วนทีมวิจัยและที่ปรึกษาโครงการ มีเนื้อหาสาระจากการประชุมดังนี้

- 1) ทีมวิจัยได้มีเวทีร่วมกันระดมความคิดเห็นต่อการทำงานร่วมกันในอนาคต
 - 2) ทีมวิจัยได้แนวทางการฟื้นฟูป่าภูไม้ช่วง จำนวน 1 ชุด เพื่อนำสู่การปฏิบัติ
 - 3) ทีมวิจัยได้เห็น ความสำคัญของการวางแผนการทำงานร่วมกัน
- สำหรับแผนงานที่ต้องลงรายละเอียดในการดำเนินการ ที่ประชุมได้มอบหมายให้ทีมวิจัยรับผิดชอบช่วยกันเขียนแผนเป็นลายลักษณ์อักษรดังนี้

- 1) แผนงานการปลูกป่าของชุมชน มอบหมาย นายเศรษฐา แสงสุขและทีมงาน
- 2) แผนงานเพาะพันธุ์และขยายพันธุ์ไม้ป่าะ มอบหมาย นายทองแดง แก้วศรีนวน และทีมงาน
- 3) แผนงานดับไฟป่า มอบหมายนายเคลลี่ ทำนุ และทีมงาน
- 4) แผนงานทำฝายแม้ว มอบหมายนายเตียง โคตรพรหม และทีมงาน
- 5) แผนงานทำแนวกันไฟ มอบหมายนายเกสร คนคล่อง และทีมงาน

3.14.2 กิจกรรมปลูกพืชเศรษฐกิจของชุมชน

3.14.2.1 ผลที่คาดว่าจะได้รับ

- ได้พื้นที่ป่าเศรษฐกิจบริเวณดินเขาภูไม้ช่วงเพิ่มขึ้น

3.14.2.2 ขั้นตอนการจัดกิจกรรม

- 1)เชิญทีมวิจัยเข้าร่วมกิจกรรม
- 2)จัดเตรียมพันธุ์ไม้
- 4)ดำเนินการปลูกป่าเศรษฐกิจ

3.14.2.3 ระยะเวลา วันที่ 1-10 กรกฎาคม 2552

3.14.2.4 สถานที่ บริเวณดินเขาภูไม้ซาง

3.14.2.5 ผลการดำเนินกิจกรรม

จำนวนผู้เข้าร่วม	16 คน	ประกอบด้วย
1. นายอุไรวิช พลเยี่ยม		หัวหน้าทีมวิจัย
2. นายทองแดง แก้วศรีนวน		ผู้ช่วยหัวหน้าทีมวิจัย
3. นายจรวด ทุมพร		ทีมวิจัย
4. นายเกสร คนคลอง		ทีมวิจัย
5. นายแคลลี ทำนุ		ทีมวิจัย
6. นายวาสนา ไถวเลิศ		ทีมวิจัย
7. นายสมหมาย ปัทม		ทีมวิจัย
8. นายเตียง โคตรพรม		ทีมวิจัย
9. นายเศรษฐา แสงสุข		ทีมวิจัย
10.นายพรทิพย์ กำนนท์		ทีมวิจัย
11. นายถาวร ชันทอง		ทีมวิจัย
12. นายบุญนอม ดีดวงพันธ์		ทีมวิจัย
13. นายรวม ดีคลี		ทีมวิจัย
14.นายเสริญ ดีดวงพันธ์		ทีมวิจัย
15. นายสมชัย อุปสาร		ที่ปรึกษา
16. นางสาวน แก้วศรีนวน		แม่ครัว
17.นางพุดา แสงทวีสุข		ผู้สนใจ

3.14.2.6 เครื่องมือและวิธีการ

- พันธุ์ไม้ซางและไม้เปาะ
- ลงมือปฏิบัติปลูกพืชเศรษฐกิจชุมชน

3.14.2.7 เกิดผลต่อทีมวิจัยและผู้เข้าร่วมดังต่อไปนี้

ทีมวิจัยและชุมชนได้ร่วมมือกันปลูกเสริมพันธุ์ไม้ซางและไม้เปาะ บริเวณดินเขาภูไม้ซางและบริเวณพื้นที่ป่าเสื่อมโทรม(ป่าไผ่ตายจี) ต่อเขตป่าชุมชนและป่า

อุทยานแห่งชาติภูสระดอกบัว ทั้งด้านตะวันตกและตะวันออก จากการปลูกในระยะเวลาดังกล่าวสามารถปลูกพืชเศรษฐกิจพันธุ์ไม้เปาะ ไม้ซางได้จำนวน 5 ไร่

3.14.3 กิจกรรม ประชุมทีมวิจัยวางแผนและจัดทำเรือนเพาะชำกล้าไม้

3.14.1 ผลที่คาดว่าจะได้รับ

- มีความพร้อมในด้านพันธุ์ที่หายากและจำเป็นต่อการปลูกเสริม
- ได้เรือนเพาะชำกล้าไม้จำนวน 1 หลัง

3.14.2 ขั้นตอนการจัดกิจกรรม

- 1)เชิญทีมวิจัยเข้าประชุมโดยวิธีการแจ้งด้วยตนเองและเน้นย้ำทางโทรศัพท์
- 2)วางแผนและมอบหมายหน้าที่แก่ทีมวิจัย
- 4)ดำเนินการจัดทำเรือนเพาะชำ จำนวน 1 หลัง

3.14.3 ระยะเวลา วันที่ 1 กรกฎาคม - 31 ตุลาคม 2552

3.14.4 สถานที่ ศูนย์ประสานงานคณะกรรมการป่าชุมชนบ้านทรายทอง ทรายไหลแล้ง

3.14.5 ผลการดำเนินกิจกรรม

จำนวนผู้เข้าประชุม	17 คน	ประกอบด้วย
1. นายอุไรวิช พลเยี่ยม		หัวหน้าทีมวิจัย
2. นายทองแดง แก้วศรีนวน		ผู้ช่วยหัวหน้าทีมวิจัย
3. นายจรวด ทุมพร		ทีมวิจัย
4. นายเกษตร คนคลอง		ทีมวิจัย
5. นายแคลลี ทำนุ		ทีมวิจัย
6. นายวาสนา ไถวเลิศ		ทีมวิจัย
7. นายสมหมาย ปัทม		ทีมวิจัย
8. นายเตียง โคตรพรม		ทีมวิจัย
9. นายเศรษฐา แสงสุข		ทีมวิจัย
10. นายพรทิพย์ คำนนท์		ทีมวิจัย
11. นายถาวร ชันทอง		ทีมวิจัย
12. นายบุญนอม ดีดวงพันธ์		ทีมวิจัย
13. นายรวม ดีคลี		ทีมวิจัย
14. นายเสริญ ดีดวงพันธ์		ทีมวิจัย
15. นายสมชัย อุปสาร		ที่ปรึกษา

16. นางสงวน แก้วศรีนวน	แม่ครัว
17.นางพุดา แสงทวีสุข	ผู้สนใจ

3.14.6 เครื่องมือและวิธีการ

- โดยใช้การประชุม
- แลกเปลี่ยนความคิดเห็น

3.14.7 เกิดผลต่อทีมวิจัยและผู้เข้าร่วมดังต่อไปนี้

ที่ประชุมทีมวิจัยได้แลกเปลี่ยนวางแผนมีข้อตกลงการทำเรือนเพาะชำดังนี้

1.วัตถุประสงค์และประโยชน์ของเรือนเพาะชำที่จัดทำขึ้นเพื่อเป็นแหล่งกล้าพันธุ์ไม้ และเป็นที่พักของพันธุ์ไม้ที่จะนำไปปลูกในวาระต่างๆของชุมชนตลอดทั้งเป็นแหล่งเรียนรู้ การเพาะพันธุ์ขยายพันธุ์หายาก

2ใช้พื้นที่สาธารณะหน้าวัดทรายไหลแล้ง

3.พันธุ์ไม้ที่จะนำมาเพาะและเตรียมขยายพันธุ์ได้แก่ ไม้ยาง

4. มอบหมายหน้าที่ในการจัดทำเรือนเพาะชำดังนี้

- เริ่มจัดทำตั้งแต่วันที่ 1กรกฎาคม-31 ตุลาคม 2552

-นายทองแดง แก้วศรีนวนและทีมงาน จัดหาวัสดุถุงหลังกา,เสาและไม้

โครงหลังคา

-นายสมชัย อุปสาร จัดหารถรับส่งวัสดุอุปกรณ์แก่ทีมวิจัย

-ทีมวิจัยทุกคนช่วยกันจัดหาพันธุ์ไม้และจัดทำเรือนเพาะชำ

-นายวาสนา ไถวเลิศ จัดหาวัสดุและเขียนป้าย

3.14.4 ปลูกป่าร่วมกัน

3.14.4.1 ผลที่คาดว่าจะได้รับ

-ได้พื้นที่ป่าเพิ่มมากขึ้น

3.14.4.2 ขั้นตอนการจัดกิจกรรม

1)เชิญทีมวิจัยและชาวบ้านในชุมชนเข้าร่วมกิจกรรม

2)จัดเตรียมพันธุ์ไม้

4)ดำเนินการปลูกป่าร่วมกับชุมชน

3.14.4.3 ระยะเวลา วันที่ 11-12 สิงหาคม 2552

3.14.4.4 สถานที่ พื้นที่ป่าเสื่อมโทรมรอยต่อเขตป่าชุมชนและป่าอุทยาน

แห่งชาติภูสระดอกบัว

3.14.4.5 ผลการดำเนินงานกิจกรรม

จำนวนผู้เข้าร่วม	17 คน	ประกอบด้วย
1. นายอุไรวิช พลเยี่ยม		หัวหน้าทีมวิจัย
2. นายทองแดง แก้วศรีนวน		ผู้ช่วยหัวหน้าทีมวิจัย
3. นายจรวด ทุมพร		ทีมวิจัย
4. นายเกษตร คนคลอง		ทีมวิจัย
5. นายแคลี่ ทำนุ		ทีมวิจัย
6. นายวาสนา ไถวเลิศ		ทีมวิจัย
7. นายสมหมาย ปัทม		ทีมวิจัย
8. นายเตียง โคตรพรม		ทีมวิจัย
9. นายเศรษฐา แสงสุข		ทีมวิจัย
10. นายพรทิพย์ คำนันท		ทีมวิจัย
11. นายถาวร ชันทอง		ทีมวิจัย
12. นายบุญนอม ดีดวงพันธ์		ทีมวิจัย
13. นายรวม ดีคลี		ทีมวิจัย
14. นายเสริญ ดีดวงพันธ์		ทีมวิจัย
15. นายสมัย อุปสาร		ที่ปรึกษา
16. นางสาวน แก้วศรีนวน		แม่ครัว
17. นางพุดา แสงทวีสุข		ผู้สนใจ

3.14.4.6 เครื่องมือและวิธีการ

-เตรียมพันธุ์ไม้

-ลงมือปฏิบัติปลูกพืชเศรษฐกิจชุมชน

3.14.4.7 เกิดผลต่อทีมวิจัยและผู้เข้าร่วมดังต่อไปนี้

ทีมวิจัยและชุมชนได้ร่วมมือกันปลูกป่าโดยมีผู้เข้าร่วม 100 คน สำหรับพันธุ์ไม้ที่นำมาปลูกได้แก่ ไม้แดง ไม้เต็ง ไม้ประดู่ ไม้เปาะ ในการนี้มีผู้เข้าร่วมหลายส่วน อาทิเช่น เจ้าหน้าที่ตำรวจจากสภ.นาอุดม ครู-อาจารย์ นักเรียนจากโรงเรียนเทศบาลฯ(ชุมชนทรายทอง-ทรายไหลแล้ง บริษัท ปตท.โครงการรักษ์ป่ารักษชุมชน หน่วยจัดการต้นน้ำอำเภอนิคมน้ำอ้อย กศน.อำเภอนิคมน้ำอ้อย อบต.นาอุดม เป็นต้น

3.14.4.8 อุปสรรค

พื้นที่ปลูกอยู่สูงยากต่อการขนย้ายพันธุ์ไม้และขาดแคลนอุปกรณ์บางส่วน

3.15 ประชุมทีมวิจัยติดตาม สรุปผลการทดลองสรุปวิเคราะห์และข้อมูลผลการทดลอง

1.1 ผลที่คาดว่าจะได้รับ

- ทีมวิจัยได้ ร่วมกันติดตามผลการทดลองกิจกรรม
- ทีมวิจัยได้จัดระบบข้อมูลเพื่อเตรียมเสนอชุมชน

1.2 ขั้นตอนการจัดกิจกรรม

- 1)เตรียมกระบวนการ เนื้อหา วัสดุอุปกรณ์ในการจัดประชุม
- 2)เชิญทีมวิจัยเข้าประชุมโดยวิธีการแจ้งด้วยตนเองและเน้นย้ำทางโทรศัพท์
- 3)ประสานงานขอใช้ห้องประชุมโดยวิธีการประสานด้วยวาจาต่อเจ้าของสถานที่
- 4)ดำเนินการจัดประชุมที่ศูนย์ประสานงานคณะกรรมการป้าชุมชนบ้านทรายทอง-ทรายไหลแล้ง
- 5)สมาชิกทุกท่านแนะนำตัว
- 6)หัวหน้าทีมวิจัยนำสู่ประเด็นที่เตรียมไว้
- 7)ที่ประชุมแลกเปลี่ยน แสดงความคิดเห็น
- 8)สรุปย่อประเด็นผลประชุมโดยหัวหน้าทีมวิจัยเป็นผู้รับผิดชอบบันทึกและแจกให้แก่ทีมวิจัย

1.3 ระยะเวลา วันที่ 5 กันยายน 2552

1.4 สถานที่ ศูนย์ประสานงานคณะกรรมการป้าชุมชนบ้านทรายทองทรายไหลแล้ง

1.5 ผลการดำเนินกิจกรรม

จำนวนผู้เข้าประชุม	17 คน	ประกอบด้วย
1. นายอุไรวิช พลเยี่ยม		หัวหน้าทีมวิจัย
2. นายทองแดง แก้วศรีนวน		ผู้ช่วยหัวหน้าทีมวิจัย
3. นายจรวด ทุมพร		ทีมวิจัย
4. นายเกษตร คนคล่อง		ทีมวิจัย
5. นายแคลลี่ ทำนุ		ทีมวิจัย
6. นายวาสนา ไถวเลิศ		ทีมวิจัย
7. นายสมหมาย ปัทม		ทีมวิจัย
8. นายเตียง โคตรพรม		ทีมวิจัย
9. นายเศรษฐา แสงสุข		ทีมวิจัย
10.นายพรทิพย์ คำนนท์		ทีมวิจัย

11. นายถาวร ชันทอง	ทีมวิจัย
12. นายบุญนอม ดีดวงพันธ์	ทีมวิจัย
13. นายรวม ดีคลี	ทีมวิจัย
14. นายเสริญ ดีดวงพันธ์	ทีมวิจัย
15. นายสมชัย อุปสาร	ที่ปรึกษา
16. นางสาวน แก้วศรีนวน	แม่ครัว
17.นางพุดำ แสงทวีสุข	ผู้สนใจ

1.6 เครื่องมือและวิธีการ

- โดยใช้การประชุม
- บรรยาย อธิบายเนื้อหา
- แลกเปลี่ยนความคิดเห็น
- ใช้แผ่นชาร์ทอธิบายประกอบ
- ใช้เอกสารประกอบ
- การสังเกตการณ์ขณะประชุม

1.7 เกิดผลต่อทีมวิจัยและผู้เข้าร่วมดังต่อไปนี้

โดยการจัดเวทีในครั้งนี้มีผู้เข้าร่วมทั้งในส่วนทีมวิจัยและที่ปรึกษาโครงการ ได้เนื้อหาสาระจากการประชุมดังนี้
กิจกรรมที่ทดลองตามแผนได้แก่

- 1.อบรมทำแผนฟื้นฟูป่าภูไม้ซาง
- 2.ปลูกพืชเศรษฐกิจชุมชน
- 3.เพาะชำกล้าไม้
- 4.ปลูกป่าร่วมกัน

ทีมวิจัยยืนยันที่จะดำเนินกิจกรรมตามแผนงานที่ได้ทดลองต่อไป
เรื่องๆนอกจากนี้ก็จะให้ความร่วมมือกับทุกหน่วยงานที่เข้ามาในชุมชนที่มีวัตถุประสงค์คล้ายกันคือการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติในชุมชน

3.17 ประชาคมหมู่บ้านนำเสนอข้อมูลผลการวิจัย

3.17.1 ผลที่คาดว่าจะได้รับ

- ทีมวิจัยและคนในชุมชนได้รับทราบถึงกระบวนการวิจัยโดยชุมชนที่จะมีขึ้นในระยะ 1 ปี
- ทีมวิจัยและคนในชุมชนสามารถมีส่วนร่วมในกิจกรรมร่วมกัน

-ทีมวิจัยและคนในชุมชนทุกภาคส่วนเห็นความสำคัญของการเรียนรู้และการแก้ไขปัญหาาร่วมกันภายใต้การวิจัยโดยชุมชน

3.17.2 ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม

- 1)เตรียมกระบวนการ เนื้อหา วัสดุอุปกรณ์ในการจัดประชุม
- 2)เชิญทีมวิจัยเข้าประชุม โดยวิธีการแจ้งด้วยตนเองและเน้นย้ำทางโทรศัพท์
- 3)ประสานงานขอใช้ห้องประชุม โดยวิธีการประสานด้วยวาจาต่อเจ้าของสถานที่
- 4)แนะนำทีมวิทยากรและให้สมาชิกแนะนำตัวเองเพื่อสร้างความคุ้นเคยโดยการยื่นแนะนำตัวเอง
- 5)หัวหน้าทีมวิจัยอธิบายวัตถุประสงค์ในการจัดประชุม
- 6)ผู้ช่วยหัวหน้าทีมวิจัย เล่าความเป็นมาของกลุ่มและการเข้าสู่กระบวนการวิจัยชุมชน
- 7)ใช้แผนภาพ เพื่อประกอบการอธิบายให้สมาชิกที่เข้าร่วมประชุมชัดเจนยิ่งขึ้น
- 8)ที่ประชุมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกัน

3.17.3 ระยะเวลา 15 ตุลาคม 2552

3.17.4 สถานที่ ศูนย์ประสานงานคณะกรรมการป่าชุมชน บ้านทรายทอง-ทรายไหลแล้ง

3.17.5 ผลการดำเนินกิจกรรม

จำนวนผู้เข้าร่วมประชุม	15	คน
1)นายอุไรวิช พลเยี่ยม	หัวหน้าทีมวิจัย	
2)นายทองแดง แก้วศรีนวน	ผู้ช่วยหัวหน้าทีมวิจัย	
3)นายประสิทธิ์ กุลชาติ	ผู้ช่วยหัวหน้าทีมวิจัย	
4)นายอาทิตย์ พรหมเสนา	ทีมวิจัย	
5)นายเศรษฐา แสนสุข	ทีมวิจัย	
6)นายสมหมาย ปัทม	ทีมวิจัย	
7)นายแคลี่ ทำนุ	ทีมวิจัย	
8)นายจรวด ทุมพร	ทีมวิจัย	
9)นายประดิษฐ์ วงษ์อุทะ	ทีมวิจัย	
10)นายรวม ตีคลี	ทีมวิจัย	

11)นายถาวร	ชั้นทอง	ทีมวิจัย
12)นายเกสร	คนคล่อง	ทีมวิจัย
13)นายสมพร	หาดี	ทีมวิจัย
14)นายสมัย	อุปสาร	ที่ปรึกษา
15)นางพุดา	แสงทวีสุข	ผู้สนใจ

3.17.6 วิธีการ เครื่องมือ

- การจัดประชุม
- แจก เอกสาร แผ่นพับประกอบการอธิบาย
- การอธิบายโดยวิทยากร
- การสนทนาแลกเปลี่ยนในที่ประชุม

3.17.7 ผลที่เกิดขึ้นต่อทีมวิจัยและผู้ร่วมกิจกรรม

โดยการจัดเวทีในครั้งนี้มีผู้เข้าร่วมทั้งในส่วนทีมวิจัยและที่ปรึกษาโครงการ มีเนื้อหาสาระจากการประชุมดังนี้

1.หัวหน้าทีมวิจัยและสมาชิกทีมวิจัยได้นำเสนอผลการวิจัยต่อชุมชน

2.ชุมชนและทีมวิจัยได้รับทราบข้อมูลในการดำเนินกิจกรรมการวิจัยโดยชุมชนทั้งนี้หัวหน้าทีมวิจัยได้เป็นผู้เสนอความเป็นมาของการดำเนินโครงการและแนะนำองค์กรที่ให้การสนับสนุนทุนการวิจัย คือ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.ภาค) โดยมีรายละเอียดว่า

โครงการวิจัย “ศึกษารูปแบบที่เหมาะสมในการฟื้นฟูภูมิปัญญาของชุมชนบ้านทรายทอง ทรายไหลแล้ง ตำบลนาอุดม อำเภอนิคมคำสร้อย จังหวัดมุกดาหาร มีสมาชิกในทีมวิจัย จำนวน 16 ท่านที่เป็นกำลังสำคัญในการดำเนินกิจกรรมให้ลุ่ล่งสำเร็จลงในระยะ 1 ปี คือเริ่มตั้งแต่เดือนพฤษภาคม 2551 จนถึงเดือนตุลาคม 2552 (ขยายเวลา)โดยมีคำถามวิจัยหลักคือ “รูปแบบที่เหมาะสมในการอนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติภูมิปัญญาของชุมชนควรเป็นอย่างไร”

ทีมวิจัยมีแผนงานที่ร่วมกันวางแผนฟื้นฟูภูมิปัญญาและทดลองปฏิบัติแล้ว จำนวน 1 ชุด

3.ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้ร่วมซักถามแลกเปลี่ยน ตลอดทั้งสอบถามการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมในกระบวนการวิจัย

4.มีข้อมูลที่ตรวจสอบและยืนยันจากชุมชนสำหรับทำรายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

ภาคผนวก

๗

ภาพที่ 1 ทีมวิจัยหลัก

ภาพที่ 2 ทีมวิจัย

ภาพที่ 3 ประชุมทีมวิจัยเพื่อกำหนดบทบาท

ภาพที่ 4 วางแผนการทำงาน

ภาพที่ 5 รับทราบและเข้าใจในกระบวนการวิจัย

ภาพที่ 6 ทีมวิจัยศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง

ภาพที่ 7 รวบรวม ศึกษา วิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร

ภาพที่ 8 อบรมทีมวิจัย

ภาพที่ 9 เพิ่มทักษะทีมวิจัยเก็บข้อมูลแบบมีส่วนร่วม

ภาพที่ 10 ศึกษาข้อมูลชุมชน

ภาพที่ 11 ทีมวิจัยศึกษาและเก็บข้อมูลชุมชน

ภาพที่ 12 ทีมวิจัยเดินป่าสำรวจทรัพยากรธรรมชาติภูมิเ้า

ภาพที่ 13 ทีมวิจัยประเมินทรัพยากร

ภาพที่ 14 ประชุมทีมวิจัยวิเคราะห์ข้อมูล

ภาพที่ 15 สรุปร่วมกัน

ภาพที่ 16 สัมภาษณ์ผู้นำ ผู้รู้

ภาพที่ 17 สัมภาษณ์และ เก็บข้อมูลจากชาวบ้าน

ภาพที่ 18 กลุ่มย่อยระดมข้อมูล

ภาพที่ 19 แลกเปลี่ยนความคิดเห็น

ภาพที่20 กลุ่มย่อยวิเคราะห์ข้อมูลร่วมกัน

ภาพที่ 21 ประชาคมผลการศึกษา

1

พที่ 22 นำเสนอข้อมูลผลการศึกษาต่อชุมชน

ภาพที่ 23 ทิวทัศน์ ภูไม้ซาง

ภาพที่ 24 นายทองแดง แก้วศรีนวน ผู้ช่วยหัวหน้าทีมวิจัย

ภาพที่ 25 ไม้ที่พบบนภูเขาไฟ

ภาพที่ 26 ไม้ซาง(ไผ่ชนิดหนึ่ง) เป็นที่มาของชื่อภูเขาแห่งนี้

ภาพที่ 27 เห็ดชนิดต่างๆที่ชาวบ้านเก็บจากภูไม้ซาง

ภาพที่ 28 หอยหอม หอยชนิดหนึ่งเป็นพันธุ์หายาก พบที่ภูไม้ซาง

ภาพที่ 29 กิจกรรมปลูกป่าชุมชน

ภาพที่ 30 หน่วยงานต่างๆมีส่วนร่วมในกิจกรรมปลูกป่าภูไม้ซาง

ภาพที่ 31 นกชนิดหนึ่งพบที่ภูไม้ซาง

ภาพที่ 32 ทีมวิจัยช่วยกันทำเรือนเพาะชำ

ภาพที่ 33 ทีมวิจัยศึกษาดูงานนอกสถานที่

ภาพที่ 34 แลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างชุมชน

ภาพที่ 35 ศึกษาแผนที่ทรัพยากรธรรมชาติของชุมชน

ภาพที่ 36 ชุมชนมีส่วนร่วมในกระบวนการ

ภาพที่ 37 การระดมความคิดเห็นกลุ่มย่อยเป็นประโยชน์ต่อการวางแผนงาน

ภาพที่ 38 ทุกคนมีส่วนร่วมในการแสดงความเห็น

ภาพที่ 39 เตรียมวัสดุอุปกรณ์ทำฟายชะลอความชื้น

ภาพที่ 40 ร่วมแรงร่วมใจกันทำฟายชะลอความชื้น

ภาพที่ 41 ยานพาหนะสำหรับชนที่มิอาจขี่ช้าง

ภาพที่ 42 หลายภาคส่วนให้การสนับสนุนกิจกรรมการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าภูไม้ช้าง และป่าชุมชนทรายทอง-ทรายไหลแดง

ภาพที่ 43 วิธีชีวิตชาวบ้านที่อยู่ใกล้ภูไม้ซาง

ภาพที่ 44 ทีมวิจัยเตรียมขยายพันธุ์ไม้เปาะ ไม้ซาง

กิจกรรมปลูกป่าไม้เปาะไม้หาง เป็นไม้เศรษฐกิจของชุมชนอีกชนิดหนึ่ง

ภาพที่ 45 เด็กเยาวชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมปลูกป่า

ภาพที่ 46 ทีมวิจัยร่วมกันระดมความคิดเห็นทำแผนฟื้นฟูและอนุรักษ์ป่าภูไม้หาง

ภาพที่ 47 กำหนดแผนงานกิจกรรมที่สามารถปฏิบัติจริงได้

ภาพที่ 48 ทีมวิจัยช่วยกันวิเคราะห์ข้อมูลผลการทดลองตามแผนงาน

ภาพที่ 49 ทีมวิจัยหาข้อสรุปร่วมกัน

ภาพที่ 50 ทิวทัศน์ภาพภูไม้ซาง เมื่อยามค่ำ